

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az orsz. reform. lelkészi nyugdíj-intézet.

Megérkezett a „Jelentés“ az orsz. evang. reform. lelkészi nyugdíj-intézet felállítása tárgyában. Megérkezett az én félreeső kis parochiámba is. És ámbár a konventi jegyzőkönyvek hűségesen számoltak be az eszme fejlődéséről, de a valódi földolgról, hogy: megvalósítható-e és minő feltételek alatt? azt hiában kerestem eddig. Ezen „Jelentés“-ben erről lesz minden bizonynyal részletes tájékoztatás. Tehát a legnagyobb kíváncsisággal és a legbiztatóbb reménnyel fogtam az átolvasásához. Olvasásközben egész öröm töltötte el keblemet, mikor láttam, hogy mindenik egyházkerület szükségesnek tartja a létesítését és egyuttal véleményt ad miként lenne ez lehetséges. Önkénytelenül is ilyen formán kiáltottam fel nem egyszer: Tehát mégis! Csak lesz valami! Valahára! Azonban, midőn a szakértői számítások és vélemények számtani tömkelegén végig haladtam, keserű csalódás ért. Búsan sohajtottam: Fájdalom! még sem, nem lesz semmi belőle. De tartsunk rendet.

Az 1904-ik évi konventi jegyzőkönyv 36. pontjának határozata szerint a „Jelentés“ megküldendő az egyházkerületeknek *véleményezésre*, az összes egyházközségeknek *tájékoztatásul*. Én tehát, mint nem egyh.-ker. képviselő, csak tájékoztatni kívánom az egyh.-községek azon lelkészeit, a kik akár a szellemi munkálkodásuk, akár az anyagi elfoglaltatások miatt, vagy pedig a pártpolitikai szenvedélyek által felkorbácsolt választási küzdelmek harcaiban még nem szakíthattak maguknak annyi időt, hogy részletesen áttanulmányozhassák.

A „Jelentés“ először ismerteti a lelkészi nyugdíj-intézet eszméjének fejlődését egész mostanig. Azután egy 4 §-ból álló és a zsinati törv.-könyvbe felveendő „Javaslatot“ terjeszt elő. E javaslat szerint a lelkészi nyugdíj-intézet a lelkészi özvegy-árvai gyámintézettel kapcsolatosan lenne megalapítva és fenntartva; tagjai nem csak a lelkészek lennének, hanem a tanítói oklevéllel, vagy lelkészi

képesítéssel bíró kántorok (énekvezérek) is, ha nem lenne még biztosítva nyugdíjuk egyebütt; a hozzájárulás és a részesedés megállapítását a konventnek hagyja fenn és végül az ország. lelk. özv. árvai gyámintézet szabályait — a 10 éves revízió mellett — érvényben hagyandónak véli, működését pedig az alapítása után csak 10 év múlva kezdené meg.

Ezen javaslat után jön az alapszabálytervezet. Ebben elé van írva, mint szokás is, az intézet czime, célja, székhelye, kik lennének jogosult és kötelezett tagjai — a 65 évesek és azon felül levők ki lennének zárva. A jelenleg szolgálatban levő tagoknak, a felállítás előtti szolgálatok idejének csak fele számíttatnék be. Az igényjogosult tagok betöltött 24-ik évök után 10 rendes szolgálati év elteltével fizetésök 40%-ára, azontul évenként 2% emelkedés mellett 40 évi szolgálat után teljes fizetésöknek megfelelő nyugdíjra tarthatnak igényt. — Azonban 4000 koronánál nagyobb nyugdíjat senki sem élvezhet. Ha az alap nem volna képes az itt feltüntetett nyugdíjat kielégíteni, a nyugdíj leszállítható. A nyugdíjra csak azok tarthatnak igényt a) a kik testi vagy lelki fogyatkozás miatt hivatalukat folytatni nem képesek, b) a kik annyira eltehetetlenednek, hogy képtelenek állásukat betölteni, — csupán magas életkor, vagy hosszú szolgálati idő alapján egyáltalán senki nem nyugdíjazható, azonban közérdekből, hivatalból, bírósági ítélettel igen. Megvan szabva az eljárás, a mely szerint az egyházmegyei, azután az egyházker. és végül a konventi — tehát három — bizottság egyező véleménye után lesz csak folyósítva az évnegyedes utólagos részletekben fizetendő nyugdíj.

A kiknek nincs meg a 10 szolgálati évök, azok semmi körülmények között nem tarthatnak igényt nyugdíjra csak 3 év után $\frac{1}{4}$; 3—5 évig $\frac{1}{2}$ és 5—10 évig egész évi fizetésre — mint végkielégítésre. Elveszti nyugdíj-jogosultságát: ki hivataláról lemond, ki egyházából kitér, ki hivatalvesztésre ítéltetett, vagy ki más nyugdíjintézetnél arra már jogosult. A befizetett nyugdíj-járulék vissza nem követelhető.

E nyugdíj-intézet alapja áll: 1. a tagok törzsfizetésének 33%-ból, mint belépési járulékból — a kik az orsz. özv. árvai gyámintézetbe a 10%-ot befizették, annyival kevesebbet, 23%-ot fizetnek; — a magasabb javadalombelépés alkalmával a többletfizetés után szintén 33%-ából; 2. a tagok évi fizetésének 3^{1/2}% — vagyis az orsz. özv.-á. gyámint. 2^{1/2}% járulékon felül még 1%-át; 3. a jogosult tagok évi fizetése után az állásukat fenntartó egyházközségektől évenként a 2%; 4. az országos közalap összes jövedelmének 5%-ból, a gyámintézethez már lekötött 10%-al együtt 15%-ból; 5. az államtól e célra kieszközölendő évi járulékból és már e címre rendelt tőke vagy ajándékozás kamatjából. A 33% a régebb idő óta szolgáló tagok által szolgálati idejük megkezdésétől számított egyszerű 4% kamattal fizetendő be 5 év alatt. Ez főbb pontjaiban a „Javaslat” és „Alapszabálytervezet.” Ámbár egyéni szempontból egyik-másik pontja ellen volna némi észrevételem, de okát bátran merem kérdeni: kicsoda közülünk, ki általánosságban el ne fogadná, örömmel ne üdvözlőné és egész erejével ne igyekeznék meg is valósítani?

De lássuk mit szól hozzá az élet? Ilyen feltételek mellett megvalósítható-e? És ha testet ölt is az eszme, életképes lesz-e, vagy pedig egy pár évi kinlódás után — míg a 33% belépési díjat felemészttve — ismét kimulik? Ezt van hivatva bebizonyítani és határozott feleletet adni a számok tömkelegéből álló szakértői számítás és e számítást felül bíráló szakvélemény. A szakértői számítást végezte dr. Veress Vilmos kolozsvári keresk. isk. tanár — az összes papok és feleségeik életkorát hitelesen feltüntetve kimutatás után. És ezen számítást felül bírálta Murai Arthur pénzügyi tisztviselő. Dr. Veress Vilmos ur az orsz. árvai gyámintézet és tervezett nyugdíjintézet évi költségelirányzatát együttvéve a következő eredménnyel állítja össze:

Bevétel:

1. A 33 illetve 23% belépési díjból	879,895.37
vagy e helyett az összeg 4% kamata, mint évjáradék	35,195.80
A tagoktól fizetésök 3 ^{1/2} % évenként	131,240.16
Az egyházaktól a fizetések után 2% évenként	78,180.—
Az évenkénti új tagok 33% belépési díjából 542,471.89 f. helyett 4% kamat mint évjáradék	21,700.—
Az országos közalap 15% jövedelme	39,117.80
Az özv. árva gyámintézet tőkájének kamata	61,672.—
Összesen..	367,105.76

A kiadás:

A férfi nyugdíjintézet átlag évenként	334,253.—
Özvegyi segély átlag évenként	230,697.—

Árvák ellátása átlag évenként	23,069.70	} 305,748.35
A jelenlegi özvegyek nyugdíja	47,759.55	
A jelenlegi árvák ellátása	4222,10	
Összesen.	640,001.35	

A bevétel és kiadás között a különbözet (évenként) 272,895.59 K. Miből fedezzük ezt a nagy hiányt? Lesz-e, lehet-e reménység, hogy az állam megadja évenként a nyugdíjintézetnek a hiányzó 272,895.59 K összeget?

A Murai Antal ur által készített felülbíró szakvélemény és számításban külön van megtevé az orsz. özv. árvai gyámintézetre és külön a nyugdíjintézetre a költségvetés, de fájdalom, még kedvezőtlenebb az eredmény, mint a dr. Veress Vilmos ur számításánál.

Bevétel az özv.-árvai gyámintézetnél:

A lelkészek fizetése után 2 ^{1/2} % évenként	93.743.—
A 10% belépési díjakból	10,945.79
Az özv.-árvai gyámintézet tőkájének kamata	61,672.—
Az országos közalap 10% (5% a nyugdíjnál fordul elő)	26,078.54
Az összes bevétel..	192,439.33

A kiadás:

1. Az özvegyeknek az 500 kor. örökös évi szükség	260,938.95
2. A leendő árváknak örökös évi szükség	18,843.18
3. A mostani özvegyek ellátása	47,773.55
4. A mostani árvák ellátása	4,444.32

Összes kiadás 332,000.

(A dr. Veress 305,748.35 K özvegyi kiadásával szemben 26,251.65 K-val kedvezőtlenebb.)

A bevétel és kiadás közötti különbség évenként 139,560.67 kor. Nem sokkal állunk elébb a lelkészi nyugdíjintézet összeállított számadásával sem.

A tervezett lelkészi nyugdíj költségvetése.

Bevétel:

A 23% belépési díjból (a 65 éveket és felül levőket kizárva)	10,020.25	} együtt:
Az évenként belépő új tagok belépési díja 23% után átlag számítás szerint	1.3277%	
A lelkészek fizetése ut.	1.0%	
Az egyházaktól	2%	
a 65 évesek kizárva	158,349.73	
Az ország. közalap 5% jövedelme	13,039.26	
Összesen	181,409.24	

A kiadás.

Összes évi örökös szükséglet (a 65 évesen felülieken kívül)	324,263.84
A bevételi és kiadási különbség évenként	142,854.60

Az özvegy-árvai gyámintézet évi hiánya	139,560.67
A tervezett papi nyugdíjintézet évi hiánya	142,854.60

Együtt ez évi hiány 282,415.27

Ha a 65 éves és azon felül levő lelkészeket is bevesszük a nyugdíjintézetbe, akkor az évi hiány 337,451.91 fill. lesz. Miből leszünk képesek, ha nem is az utóbbi, de a kevesebb, a 282,415 K 27 f. összeget fedezni? Lesz-e reményiségünk, hogy az állam erre a célra évenként ezt az összeget megadja? Alig-alig vagyok képes elhinni.

Ezen szakértői vélemények még azt a szomorú igazságot is feltűntetik, amit a konventi jegyzőkönyvek 1899. év óta folyton számadásszerűleg igazolnak, hogy ha valami útonmódon segítségül nem megyünk a gyámintézetnek, rövid 10 éves áldásteljes működése után bevégzi pályafutását és megszűnik.

Leginkább ez a szomorú statisztikai adat, mely szakértői véleményben tárja elénkbe, hogy külsegség nélkül nem életképes a nyugdíjintézet: tartóztat inkább vissza attól, hogy az alapszabály tervezethez és a javaslathoz hozzászóljak.

Bátor vagyok ez ügyben az érdemleges véleményezésre felhívott egyházkerületek figyelmét felhívni arra, hogy ha mindjárt nagyobb 40—50% belépési járulékkal és 4—5 % fizetési évdíjjal és esetleg 10 szolgálati év után nem 40, hanem 30% nyugdíj jogosultsággal is próbálják meg valami úton életre hívni. Legterhesebb nekünk kongruás papoknak de mégis szívesen áldozunk e cél megvalósítására. Roppant soknak tűnik fel az évi fizetésünk után a 4—5%, míg más hivatalnokok csak 2 1/2 %-ot fizetnek nyugdíjjogosultságukért. De vegyük tekintetbe, hogy az állam oly méltányosan járt el a fizetések kiegészítése alkalmával, hogy mindeniknek levonásba vette az orsz. özv.-árva gyámintézeti 2 1/2 % fizetési járulékát.

A szakértői számítást tartva szemelött, ha belépési díjba nem 33, illetve 23 %-ot, hanem 7% többlet, tehát 40%, illetve 30%-ot fizetünk, a 4% annuitási törlesztés, mint kamat, évi 10,499 kor. 21 fill. többlet bevételt, a 3 1/2 % fizetési járulékhöz még 1 1/2 % véve évi 56,245 kor. 78 fill. többlet bevételt ad, és ha a 10 évi szolgálat után nem 40%, hanem csak 30% nyugdíj jogosultságot helyezünk kilátásba évi 83,563 kor. 25 fill. kevesebb kiadás lesz, a mi együtt 150,258 kor. 24 fill. különbözetnek felel meg.

Szerény véleményem szerint mivel az ország. özv. árvai gyámintézetnek is, a tervezett nyugdíj intézetnek is meg van állapítva a legnagyobb valószínűséggel az évi szükséglete, a fedezetnél bekellene állítani a közalap 15% évi jövedelmét a nyugdíj intézet tőkájének kamatát — az államtól a kilátásba helyezett évi segélyt — (a konventi elnökség ezen

„jelentés“ alapján kérheti a hiányzó összeget) és az ily biztos bevételek után fennmaradó fedezetlen összeg után számítsák ki a felkért szakértő urak (az összegyűjtött statisztikai adatok kezök között van és ösmerős előttünk), hogy az igényjogosultak fizetésök hány százalékat fizessék belépési díjban, hány százalékat évi illetményképen, hogy életképes legyen mindkét intézmény és meg is felelhessen rendeltetésének.

Csulak Zsigmond.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium az 1848—49-iki szabadságharcz alatt.

— Irta: Nagy Endre, ref. koll. tanár. —

II. A kollegium állapota a tanulók szétoszlása után.

Szétoszlottak a tanulók. A nagy kuria vidám gyermekhanggal telt levegőjét néma csend töltötte be. Üresség foglalt helyet a lakoszobákban, némaság a tantermekben. S e két édes testvér a csengettyük szavát is elnémitotta, csak a tisztos falak komor egyhanguságának nem ártott.

Ezen ünnepélyes csendben csak egy ember volt talpon az egész kollegiumban. A rend éber őre, kinek éjjel és nappal, szorgalom és szünidőn, sőt békeben és háboruban is, mindig szívéen kell hordania a kollegium ügyeit. Mondanunk sem kell talán, hogy ki e tisztos hivatalnok, hiszen mindenki tudja, aki valaha kollegiumba járt, hogy senki más, mint a kollegium kontra-szeniora.

Akkor két külön hivatal volt ugyan a contra-scriba és senior hivatala, de e zavaros időben megszűnt e megkülönböztetés, s könyvtárnoksággal együtt a kollegium felügyelője czimen egy emberre ruházott.

Ez az egyetlen fiatal ember volt az, aki a kollegium szétoszlása után hivatalában maradt, s a kinek gondjára bízta a tanári kar a kollegium épületeit úgy, mint könyvtárát és éremtárát. S hogy hűséggel és pontossággal viselte hivatalát, bizonyítja az az elbocsátó levél, melyet papi pályára való kilépése alkalmával a szabadságharcz befejezése után a tanári kar neki kiállított. E szerint: .fuit custos bibliothecae ut et senior, quo munere obeundo utilem collegio in rebus dubiis navavit operam. (1850. X. 8.) E fiatal ember jelenleg már 55 éves papi pályát eltöltött *Madaras János* szövérdi ref. lelkész volt.

Ő köztanító volt a philologica classisban, s mint könyvtárnok, papi vizsgára készülve az iskola szétoszlása után is a kollegiumban maradt; mivel a reá bizottakat gondosan őrizte, nemsokára a seniori hivatal is reá ruházták, s így lett az egész kollegium felügyelője. Később, midőn a közszolgálat érdekében minden arravaló embert elérántottak, őt a kollegium felügyelője czimen, a tanári kar közbejárására a tér és hadparancsnokság a helybeli hadi élelmezési bizottsághoz alkalmazta, hogy így a kollegium felett is őrködhessék. Ezen őrködésre pedig annál is inkább szükség volt, mert bár mire szeptember elközelgett, a viszonyok oda fejlődtek, hogy gondolni sem lehetett az iskola megnyitására, nem maradt sokáig üresen a kollegium.

Mihelyt Berzenczei László Marossszék területéről a szabad lovas csapatot megalakította, szeptember elején a városi tanács azonnal a kollegium előljáróságához fordult, miszerint tekintettel arra, hogy a városon szállásoló sorkatonaság, továbbá a toborzott

önkéntes honvédek még a magánlakásokat is mind lefoglalták, engedje meg, hogy e lovas csapatot a kollegiumba szállásolják el.

De ilyen háborus világban ki felel majd a kollegium könyvtárainak és raktárainak sértetlenségéről: ki felel majd azon idegenek vagyonaírók és kincseiről, kik megőrzés végett a kollegium helyiségeiben helyezték el azokat? Épen ezért a kollegium előljárósága nem teljesítette e kérést, hanem egyházi főhatóságától kért intézkedést ezen ügyben.

Míg ez késett, a katonaságot nap-nap után gyűjtötték a városba, s az első nagyobb tömeges összpontosításkor október 3-án, maga Berzenczei László kérte ismét a kollegiumot a 12-ik honvéd zászlóalj számára. Pár nap múlva a városi tanács sürgette megint, hogy a szabad lovasság részére kórháznak engedjék át azt.

Azonban a közoktatásügyi miniszterium november 1-re határozta meg az iskolák egybegyűlését, s az egyházi főtanács sem mutatott nagy hajlandóságot a kollegium laktanyává tételéről. Így bármennyire is óhajtották elmozdítani a szent célt az előljáróság, a gondja alatt levő főtanodát minden káros befolyástól óvni szent tisztének tartotta. Emberiség iránt való kötelességből engedélyezett hát szállást a beteg katonáknak, s e végre a nagy auditorium megett részt ki is jelölt, de szívére kötötte a tanácsnak, hogy gondoskodjék a katonák felett való rendtartásról, s mivel október 27-én már megkezdődik az ifjuság begyűlése, akkorra gondoskodjék a betegek elszállásolásáról, mert a kollegium törvényei szerint szorgalomidőn az intézetben még beteg diákot sem szabad megszenvedni.

Azonban az előljáróságnak e határozata már nem érvényesülhetett. Még mielőtt azt a tanácsal közölte volna, ugyanazon napon este, melyen a határozatot hozták. Berzenczei vezetése alatt egy nagy csapat honvéd jelent meg a kollegium előtt.

Szabad-e a bemenet vagy nem, nem sokat tördtek vele, s alig pár perc alatt piros sapkás honvédek látszottak ki az ablakokon, a mint elrendezkednek a szobákban. Az eset azonnal tudomására jutott Török János professornak, s ő szintén mindjárt jelentette be br. Kemény Pál főgondnoknak, de mindketten már csak a bevégzett tényt konstatálhatták. Nem volt mit tenni, mint ismételt megkérték a honvédeknek parancsoló őrnagyot, hogy őrködjék a kollegium vagyona felett is, s az esetet az egyházi főhatóságnak bejelentve kihírdették, hogy a tanév megnyitását november 1-ről a körülmények kényszerítő hatása miatt, további rendelkezésig elhalasztják.

Honvédeké lett a kollegium. Csak a senior lakott benne a kollegium részéről, abban a kis seniori szobában, melyet most igazgatói irodának használnak. Volt-e foglalkozása, hiszen a honvédeknek hogyan rendelkezzenek? Volt ám.

Szászrégen felől Urbán tábora. Nyárádtó felől Gedeon serege fenyegette Vásárhelyt. Ha a város elpusztul, a kollegium sem kerüli ki végzetét, s mi lesz a sok értékes tárgygyal, amit az ősök sok fáradsággal szerezve, megőrzés végett az utódokra biztak. Mindez nem kis aggodalmat okozott neki, s megkísérelte, ha tehetne valamit azok megmentésére. A nagy könyvtárban levő szekrények fiókjában elhelyezett arany és ezüst pénzeket, valamint a műemlékkel bíró érempecskéket kemény papír darabokba becsomagolta, jó kemény zsineggel a könyves polcokba háta megett leeresztette. Találékonyásával sok mindent mentett meg a kollegium vagyonaiból.

Mert amíg a honvédek laktak a kollegiumban, nem sok kár esett benne, de a várost fenyegető vész közel volt már. November 5-én nagy utczai lárma, a vészre figyelmeztető harangok kongása adta hírül a

város minden lakójának, hogy Gedeon osztrák táborok Medgyesfalva felől készül a város megtámadására, s e rémhirt még azon balhiedelem is fokozta, mintha Urbán tábora is egyszerre támadna a városra Gedeon táborával. Fegyvert ragadni, vagy futni.

más mód nem lehetett. Honvédeink táborba szállottak. Az üresen marad kollegiumban csak a senior volt már, de ő sem sokáig. Bezárva minden helyiséget pontosan, a kulcsokat levitte Szász István rektor-professorhoz. Aztán fegyvert öltött s csatlakozott a 12-ik honvédzászlóaljhoz, mely a Teleki kert felett elterülő dombon azon célzattal volt elhelyezve, hogy Gedeon ágyui ellen intézzen támadást. A derékhad a medgyesfalvi téren volt felállítva, de, mint tudjuk, alig vette kezdetét az ütközet, alig dördültek el Gedeon ágyui, keresztül zugott az egész táboron Berzenczei László kormánybiztos dörgő szava: „fussatok barátaim, el vagyunk árulva.“

Elborult a nap is, zuhogó eső váltotta fel a derült őszi napfényt. A bomlásnak indult magyar tábor vérontás nélkül eszeveszetten rohant a város felé, velök az egész város menekült Jedd felé. Mire beesteledett a jeddi uton tul, de még Váczmányon is tul, sötétben, sárban egy fiatal ember haladt puskával a hátán Szövérd felé; közbe-közbe biztatván üdölgatta: „már siess hazádba vissza vert seregem. A kollegium szeniora volt az, akinek az egész város menekülése láttára, csak ez az egy módja volt a maga megmentésére.

Üresen maradt a város; magán- és középületek nyitva maradtak a kegyetlenül pusztító szászok és oláhok előtt. Ezek kezébe került kollegium is. A termék ajtait betörték, a könnyebben elvihető értékes tárgyakat zsebre rakták. Berohantak a nagy könyvtárba, s gyanakodva, hogy a könyvek megett fegyverek vannak elrejtve, lándzsáikkal a padlóra zúzták a könyveket. De az érem és régiség gyűjteménynek, mivel nem vették észre, nem esett bántódása, amit nem kis meglepéssel látott gondozójuk a szenior, aki pár nap múlva ismét visszajött, hogy ha lehetséges, hivatala után lásson. Volt is dolga, hiszen a levett könyvek halmazától mozdulni is alig lehetett a könyvtárban. A szobákban császári katonák laktak, nagy kucsmájú szálás granádiros állott őrt a kapu előtt. A szenior azonban tovább is ott lakott, képviselte ezen idegenekkel szemben a kollegiumot, a melynek az a gyásza is meg volt már, hogy ekkor fogták el és hurczolták fogságba először, a később szomorú sorsra jutott Török Jánost.

Az osztrák katonaság lakott a kollegiumban egészen 1849. január első napjáig, amikor Bem seregei közeledésének hírére az egész városból elvonult az. Ekkor sem maradt üresen. Bemnek főhadiszállása hosszabb ideig Vásárhely lévén, a sok sebesült katonát ide szállították s azok száma annyira felszaporodott, hogy a várbeli kórház nem tudta befogadni. Így ismét a kollegium helyiségeire szorultak, s Forró alezredes sürgetésére a városi tanács el is kérte azokat a betegek részére.

Most ispotály lett a kollegium. A nagy terem és a a szeniori szoba kivételével minden szobát betegek töltötték meg. Kivételt csak a kis terem képezett, melyet ruhatárnak foglaltak le, nemkülönb az akkori sötét folyosó két szobája, melyet patikának és alorvosi lakosztálynak használtak. A betegek közül a hasi hagymáz és kolera nostras szedte áldozatait s ez még az alkommendánsukat sem kímélte meg. A felügyelő nélkül maradt sinylódó betegek gondnokának aztán a főkommendáns, ki a városban lakott, a szeniort kérte fel, kórházi felügyelő és rendező czimmal, hadnagyi rangot és őrmesteri fizetést ajánlva neki. Szívesen vállalta el, főleg a százalmas betegek sorsa iránt való részvétből,

S ezen tisztség elvállalásával, mely bizony reá

nézve könnyen végzetessé is válhatott volna, míg egyfelől jobb állapotba jutottak a szegény sebesültek, másfelől bizonyosságot tett arról, hogy mint a kollegium felügyelője, annak minden sorsában kész volt osztozni.

A muszkatábor közeledésének hírére, Bem Segesvár felé kezdte öszpontosítani csapatait s rövid idő alatt a város katonaság nélkül maradt, csak azok a nehéz sebesültek maradtak itt, a kiket a magyar tábor magával vinni nem tudott. Ezek egy részét elköltöztették ugyan a kollegiumból a várba, s így a laksobák megürültek, de mivel ott mind nem fértek el, az osztályokul használt termekben továbbra is betegek maradtak. Ezeknek a szenior volt egyedüli parancsnokuk és ápolójuk, ki még a muszkáktól sem rettent meg. Pedig az már közeledett.

Aug. 2-kán a délutáni órákban lárma. sikoltozás verte fel a csendes városi életet. A Szentgyörgy és Rákóczi-utca felől fűrge lovú kozák előcsapatok vágattak be a városba. Össze-vissza kalandozták a várost, de leszámítva, hogy egy néhány kofának gyümölcsseit elszedték, s egy pár részeg embert, köztük honvédet is letartóztattak, senkinek bántódást nem okoztak. Majd összeszedve dalárdájukat, azt a piacon levő Bodor-kútra állították fel, s énekkel gyönyörködtették a város lakóit, a kiknek ugyan nem nagy bátorságuk és kedvük lehetett e gyönyörűségre, mert úgy 7 óra tájban a nagy muszkasereg is a városhoz érkezett. Siri csendben vonult az be a Szentgyörgy-utca felől. Elöl a lovasság, kiket a Deák Ferencz-utcán át a város végére vezényeltek ki, utána a gyalogság, kiket a piacon telepitettek le éjjeli pihenőre, majd az ágyuk, melyeknek dőbörgése még az éjjeli órákban is nyugtalanította az izgatott lakosokat.

S ha izgatott volt a lakosság, nem tudva a muszkasereg szándékát, kétségtelenül lehetett oka izgatottságra a szeniornak is, hiszen egyedül állott az egész kollegiumban. De valamint az egész városnak, úgy a kollegiumnak sem okozott nagy veszedelmet a muszkasereg, bár nem volt csekélység az a kínos tudat, mely egy hatalmas, ellenséges seregnek úgyszólván körmei közepette, mindenki lelkét eltölthette.

A muszka parancsnokság öröket rendelt a kollegiumban levő betegek mellé is. — Ott állongáltak naphosszat a muszka katonák, gulába rakott fegyverrel a kollegium udvarán. A szeniort, kit orvosnak gondoltak, annyira megbecsülték, hogy kézcsókkal fogadták valahányszor közéjük ment. Ez ugyan nyelvüket nem értette, de a kollegiumban elhelyezett ruhatár főnöke Danielovits strázsamester utján, ki lengyel származású, Bemnek falujabeli volt, értekezett velök, s azok utasításait készséggel teljesítették is.

A rendet velök is betartatta, s erre szükség is volt, mert bár nagy fegyelem alatt állottak, de azért, ha lehetett, szerettek mindenüvé betekintgetni. Így megtörtént, hogy egy lábbadozó oláh honvéd, ki a fegyelem miatt haragudott a szeniorra, ellene tüzelte a muszkákat; de nem sokat ért vele. Máskor elhittették velök, hogy a nagy teremben fegyverek, meg aztán kincsek is vannak. Erre már aztán néhány lélig-meddig részeg muszka katona rászánta magát, döngögni kezdte annak ajtaját s már betöréssel fenyegette a szenior minden tiltakozása és szidalmazása daczára. A megijedt szenior erre személyesen a várba futott s az ott levő betegek felügyelőjének, Horvátovicsnak jelentve az esetet, segítségét kérte. Így nem sokára patronnal tért vissza a kollegiumba; még nem késett s a lázongókat elfogátva, a várba kísértette. Máskor meg saját kezeivel terítette földre azt a muszka katonát, a ki este, a kapu bezárása után, elutasítás daczára is, döngötte és rugdosta azt.

A muszka-világ a kollegiumban addig tartott,

míg a várban hely ürülve, a kollegiumban levő beteg honvédeket oda szállították. Ekkor nem volt több keresetük a muszkáknak s nem is alkalmatlankodtak többé. De jöttek utánuk csakhamar az osztrákok.

Midőn ezek *Clam Gallas* vezérlete alatt a várost megszállották, a kollegiumnak összes helyiségeit is ismét elfoglalták, csak a szenior lakását hagyták ezek is szabadon. Ekkor már valóságos kaszárnya lett a kollegium; az udvarán egész napokon át vezényelték a katonákat. A szenior most is fentartotta tekintélyét. Az osztrák tiszték művelt emberek voltak, kissé magyarul is tudtak, de mivel ő is értette anyanyelvüket, gyakran mentek be szobájába beszélgetni, vagy olvasgatni. Ezt látva a katonaság mintegy felebbvalójának, úgy engedelmeskedett neki azon a három hónapon keresztül, a míg a kollegiumban lakott. Mert csak akkor sikerült, felsőbb közbenjárásra végképen kiköltöztetni onnan.

Ha visszapillantunk az elsorolt eseményekre, látjuk, hogy bizony sok mindenféle lakója volt a kollegiumnak azon másfél év alatt, míg szünetelt a tanítás. S ezen idő alatt, a legközvetlenebbül mindig a szenior, *Madaras Fános* képviselte a kollegiumot. Így hát rászolgált arra az elismerésre, melylyel eltávozásakor a tanárikar kitüntette, de érdemes, hogy neve a kollegium történetében is fenmaradjon, melynek a nehéz időben, oly hű gondozója volt.

(Vége következik.)

A jótékony nőegyletek.

(Felolvasta Péchy Árpád lelkész védnök a brassói magyar prot. jótékony nőegylet 1905. évi közgyűlésén.)

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Az emberi társadalom, az élet által elejébe tűzött magas elhivatását az erők és tehetségek egyesítése által éri el. Azért bármely társadalomban is a közszellem milyensége attól függ, hogy annak szervei a közczélokot szolgáló egyes intézmények miként működnek és mennyiben felelnek meg rendeltetésüknek.

Magyar hazánkban is, Istennek legyen hála, már meglehetősen fellendült az egyesületi szellem. A társadalmi élet minden vonalán az élet kívánalmai szerint alakulnak egyesületek, melyeknek keretében a tömörült erő a közjónak diadalra vezetésén munkál.

Azonban, mint minden jónak, úgy a társulási vágynak is lehetnek kinövései.

Hogy azután valamely egyesület mennyiben emelkedik hivatása magaslatára, ez egészen attól függ, mekkora áldást tud terjeszteni munkakörében. Ezért egyetlen egyesület sem tekinthető haszontalannak, a mely nem önző egyéni cél, hanem egyetemes emberi érdeket szolgál.

Azonban, mélyen tisztelt közgyűlés, jelen jelentésem keretében nem lehet czéлом mélyebben belemerni, e kérdés általános tárgyalásába; ezért az előrebocsátottak után egyenesen rá kívánok térni tulajdonképeni tárgyamra szólni kívánok a leghumánusabb egyesületről, amelynek életrekeltésében elsőrendű szerepet vitt a Krisztusi lélek ható ereje, ez pedig a jótékony nőegylet!

Mélyen tisztelt közgyűlés! Magas emberbaráti elhiva, tása daczára sok ellensége van a nőegyleteknek. Kivált a férfiak táborában akadnak heves ellenzői annak. Gyakran lehet hallani gúnyos kifakadást a férfiak részén, hogy az asszony maradjon asszony, végezze a maga dolgát, tartsa házát rendben, legyen takarékos, házias és ne lósson-fusson egész nap az utcán, ne egyleteskedjék!

Hát az ilyen kifakadásokra, mélyen tisztelt közgyűlés, elmondhatjuk, hogy igazságtalan és méltatlan alapon nyugosznak általában. Mert egy öntudatos művelt nő igen jól tudja háza és családja iránt való kötelességeit és ezeket soha sem fogja elhanyagolni világi külső dolgokért; mert ő tudja legjobban, hogy a nőnek egész kis világa, fenséges birodalma az otthon, ennek tisztaságában, rendjében áll az ő dicsekedése, hódító varázsa, hatalma.

De ha a nő családja javára eleget tett házi kötelessé-

gének és látja, hogy az édes otthonban minden ékesen és jó renddel van, vajjon behunyhatja-e azután szemeit, hogy az ő boldog kis fészken túl ne tekintsen és megtilthatja-e gyöngéd szeretethez szokott szívének, hogy ne fájjon, midőn látja a szegénységet, hallja a nyomor kiáltó szavát körös-körül, a merre jár a társadalomban? Lelke ellene mondhat-e szent vallása parancsolatának: Eredj el és jót cselekedjél a szegényekkel?! Oh, ha ezt megtudná tenni a nő, akkor jaj volna sorsa a világnak, mert a szeretet veszne ki belőle! Ha ezt megtudná tenni a nő, akkor többé nem lennének e földön önfeláldozó anyák, szerető hitvesek; akkor a nőknek nem lenne szívük. Szeretet nélkül pedig mit érne a világ?

Azért, mélyen tisztelt közgyűlés, kimondhatjuk, hogy a jótékonyosság minden ellentmondás daczára is a nők birodalma marad. A nőegyesületekben a nő, a maga Isten-től adott finom érzékével megtalálja módját a segélynyújtásnak, úgy, hogy az a szegénynek ne fájjon; megtalálja az utat a bűnös lelkéhez úgy, hogy az egész valójában megrendülve, új emberré legyen.

Ezer jó támad, mélyen tisztelt közgyűlés, a gyöngéd női kéz nyomán. És ezer áldás száll a társadalomra, a hol a nők a jótékonyosság gyakorlásának mikéntjét megértve, azt a helyes mód alkalmazása mellett, egyedül az eszményi célt tartva szemök előtt, tehát a hiúság kizárásával, gyakorolják.

Nem hiszem, hogy legyen művelt férfi, aki a helyes irányban működő nőegyesületekkel szemben másként, mint elismerőleg tudna nyilatkozni. És hogy mégis akadnak magas műveltségű férfiak, akik a nőegyesületek ellen szólanak, ezt — valljuk meg őszintén — annak lehet tudni, hogy a nőegyesületeskedésnek is vannak sajnos kivételei.

Példákat láthatunk az életben, hogy vannak olyan nők, akik saját gyermekeiket elhanyagolják és egész nap futnak, hogy a szegény gyermekeket felöltöztessék. Vannak, kik reggeltől estig a szegény ügyben dolgoznak, otthon pedig a cseléd minden, az intézi a ház dolgát, főzi az ebédet, rendezi a szobákat, intézkedik a házi dolgokban. Csoda-e azután, ha a komoly, hivatásának élő férfi, aki a házáért dolgozik, miután látja, hogy felesége nem áll hivatása magaslatán; látja, hogy az otthon rendetlen, az ebéd gyenge, e szerzeményből nem jön ki, mert a cseléd házi tolvaj, mind e bajok forrását a feleségnek, nagy igazán, egyleteskedésében látja.

Természetesen az ilyen egyleteskedésen nincsen áldás. És ha egy társadalomban sok nő lenne ilyen, aki így hiúságának czégerül használná az egyleteskedés jogczimét, akkor az a társadalom felettébb beteg lenne és annak pusztulnia kellene.

Tiltakozzék is minden férfi, minden öntudatos ember, sőt tiltakozzanak maguk a nőegyesületek első sorban az ilyen irányú nőegyleti tagok ellen. Azt tartom, hogy kötelessége minden nőegyletnek kizárni soraiból ha netalán lenne ilyen — az olyan tagot, aki házi, hitvesi és anyai kötelességének első sorban is teljes mérték szerint eleget nem tesz.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Az egyéni boldogság alapja a család, a család boldogsága a nő kezébe van letéve; a hol a nő hivatása magaslatán áll, ott a családból a közjólét megelégedésének áldott napsugarai sütnek ki. Ma azonban sok nőnek unalmas az otthon, a külvilágban keresi elszóródását. Ne csodáljuk azért, ha néha a férfilelek feljajdul, mert a fiakat az anyák nevelik, a férfiak lelkét a feleségek hangolják. A hol az anyai szeretet himpora odatapadt a férfilelekhez és a feleség gondos nőiessége elsimitja a férfi arczáról az élet ekéjének barázdáit, ott a férfi ajka nem is nyílik panaszra, mert lelke hálás érzésekkel áldja a női lábak nyomát, a női kéz munkáját, a női szív el nem apadó gyöngéd áldozatait.

Egyedül az ilyen fenkölt lelkű, mélyen érző, vallásosan gondolkozó nőknek lehet azután jogos munkatere a jótékony nőegyleti élet. Ezek munkáját áldozatkész szeretettel kíséri bizonyonyal a művelt férfivilág és mindenekelőtt az anyaszentegyház. Az ilyen nők képezik — hogy a biblia szavaival éljek — ama királyi papnők seregét, a kikben gyönyörűsége telik a jó istennek, mert jó munkájuk által megszentelődik a föld és paradicsommá lesz.

Előttünk áll a mult, mint tanító mester és annak története feltárja magyar nagyasszonyainknak magasztos alakját. Ott vannak a Lorántffi Zsuzsánnák, a Bethlen Katák, a magyar génius által glóriával övedzett protestáns

női mintaképek, kik cselekedetre szólítják a magyar nőket, mint utódokat.

Mélyen tisztelt közgyűlés, társadalmunknak testén ezer a seb, hitéletünk terein megannyi a bűn. Nők kellenek a sebek gyógyítására, nők az élőhit életre keltésére. Protestáns anyaszentegyházunk, magyar hazánk titeket hívogat, óh magyar asszonyok, jőjjetek, álljatok a küzdelem homokjára: ragyogjon egyszerű, szép életek, élő hitetek, jó szívetek a világ sötétségei felett! Ti a hit pajzsával, az erény mellvértjével és a szeretet nyilvesszőjével, ha összetartotok, ezt a földet, édes hazánkat Isten országává tehetitek! A jó Isten is azt akarja, hogy alakuljon minél több magyar protestáns nőegylet, ilyen alapon, melynek azután legyen szegeletköve: a Krisztus.

En, mélyen tisztelt közgyűlés, el sem tudom képzelni, hogy valaki miként lehetne egy jótékony nőegyletnek munkás, czéltudatos tagja, ha nem él lelkében a komoly evangéliumi öntudatos vallásosság. Sőt avval tartok, hogy ép az igazi vallásosság nélküli nők azok, kiknek egyleteskedése ellen elkeseredéssel fakadnak ki a hozzátartozók, mert ezek csak hiúságuktól vezetettik magukat, de nincs belső ihletettségük a jó cselekedetekre.

Már pedig, mélyen tisztelt közgyűlés, ihletesség nélkül semmi magasztosat nem lehet létrehozni a földön. A női munkásság is a szentlélek ihletését igényli. A hol pedig már a nőegyleti tagokra az Úrnak lelke alászállott, ott az egyesület nem elégszik meg a fél munkával, hanem rendeltetését egészen bekívánja töltetni, mert az egylet tagjai átérzik, hogy a jó fogalma, midőn gyakorlatilag valósul, átkell ölelje az egész életet.

A protestáns nőegyesületeknek ezért evangéliumi rendeltetése a példaadás az igazi szépnek, jónak gyakorlásában. A nőegyleti gyűlések, összejövetelek szelleme olyan felemelő és lelkesítő hatású kell, hogy legyen, hogy onnan a tagok magukkal vihessék a társadalom minden rétegeibe az igazi vallás-erkölcsi élet eszményeit. A nők így hódítják meg csak az eszményi életnek saját családjukat: férjüket gyermekeiket, testvéreiket és rokonaikat. Szelid szóval, kitartó ügyszeretettel beolthatják a család lelkébe az örök jó törvényét. És ha a nő e nemes feladatának meg tud felelni, csodákat művelhet! Ha a nő, mint anya feleség, testvér hivatása magaslatán áll egyszer, akkor nem lesz többé templomkerülő a férj, vallástalan a gyermek, mert a női lélek eszményekben gazdag varázsának senki sem tud ellent állani és legkevésbé az övéi. A bibliát olvasó nő, az imádkozó gondos édes anya kiirtja a hitetlenséget és meghódítja a férfi szívet: Istennek, egyháznak és az emberiség szent ügyeinek. Elmondhatjuk, ha boldog a haza: áldd az asszonyt, és ha szerencsétlen: keresd az asszonyt! Mert a költő szerint: „A nő angyal és ördög egyaránt lehet!”

Ezért fontos a nő élőhittel teljes műveltség: a társadalomban, ezért kívánatos, hogy a protestáns öntudattól áthatott nők nőegyesületekben egyesüljenek, mert ha sok hivatása magaslatán álló protestáns nő egy célra működik, akkor felvirul a család, az egyház és a haza. Akkor a köznyomor eltűnik, mert ki lesz irtva a családokból a felesleges fényűzés, e megrontója annyi boldogságnak.

A példa ragadós, ezért ha a magyar protestáns nők akarják, teremthetnek egy új világot. A fent jelzett irányban működve rendre behálózhatják egyesületi szervezettekkel ez országot és irányt adhatnak a társadalom új életének.

A nagyokat és művelteket, mint tudjuk, nyomon követi a kicsinyek és tudatlanok tábora. Ha téves eszmék hódítanak, több a nyomor; ha az igazi élet lép előtérbe, terjed a közjólét.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Az evangélium tanítása szerint: szegények mindig lesznek közöttünk és az Ur a szegények részét a módosoknál helyezte el, de bizonyonyal ezek száma nagyban fog apadni, ha nőegyesületek nemes példaadás által hatni tudnak a szegényekre, hogy bennük az erkölcs, az önértet erőre kapjon. Ne feledjük, hogy a kenyérrel csak tápláljuk, de a nemes életpéldával megmentjük a tudatlant, a szegényt.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Ilyennek tartom én a magyar protestáns nőegyesületek rendeltetését, azért egész lelkem melegevel állok az eszme mellett és erőm szerint küzdök, mint pap a nőegyesületek diadaláért.

Huszonhat éves a mi brassói magyar protestáns nőegyletünk. Itt született és fejlődött ki a református egyház

kebelén és félszázados élete áldást terjesztett a protestáns egyházak életére, áldást brassói társadalmunkra és mondjuk, áldást a női társulás ideáljaira, mert egybehozta a szíveket, egyetértésre vezette a lelkeket, így ma már ez egylet példaadása kihat széles körre és belenyúlik egyháztársadalmi életünk fejlődésének jövőjébe.

Hogy ez egylet ennyi időn át fennállott és ma is virágzik, ez jövő rendeltetése mellett szól; de azt is bizonyítja, hogy ennek életét minden időben kiváló erényekben gazdag nők vezették és ilyenek irányítják ma is.

Ezek után, mélyen tisztelt közgyűlés, tekintsünk be egy pillanatra szeretett nőegyletünknek mult évi történetébe, hogy az elért eredmények adjanak újabb erőt lelkeinknek a további sikeres munkálkodásra.

A mult évben tartottuk összesen 13 választmányi és 1 közgyűlést. Gyűléseinken mindig egészséges közszellem uralkodott és ha néha talán hevesebb alakot is öltött egyes fontosabb kérdéseknél a vita, azt az ügyszeretet mindig a helyes medrébe terelte és így a hozott határozatok egyetértéssel jöttek létre.

Nőegyletünk a mult működési évben két estélyt rendezett, egyet február 6-án, a másikat október 8-án, a két estélynek tiszta jövedelme volt 876 korona 61 fillér. Így hát estélyeink szép anyagi eredményt hoztak. De megvolt ennek erkölcsi sikere is, mivel a magas színvonalon álló műsorokkal egyletünk közönségünknek elsődrendű műveltséget nyújtott. Az is volt nőegyletünknek minden időben célja, hogy estélyeivel a magyar kultúránk is szolgálatot tegyen nemzetiségi városunkban.

Az egylet jövedelmének fokozása céljából, főként, hogy a karácsonyi felsegélyezést nagyobb arányokban teljesítse nőegyletünk, választmányunk buzgó tagjai megkeresték gyűjtő-ívekkel az áldozatrakész emberbarátokat és a nemes fáradozásnak meg is lett szép jutalma, mert a gyűjtés eredménye nagyban hozzájárult, hogy a karácsonyi felruházás olyan szép arányt tüntethet fel.

Nem tehetem, hogy fel ne említsem, miszerint a mult évben a kolozsvári „Közhasznú szövetkezet” 100 korona; a brassói hitelbank 100 korona; Leitinger bankigazgató úr 50 korona kegyes adományokkal járultak egyletünk céljai előmozdításához. A midőn e nemes tényüket a közgyűlés színe előtt is kiemelem, úgy vélem, ezzel általános köszönetünknek adok újabban is kifejezést.

Nőegyletünknek, mint a bemutatandó pénztári jelentésből tétélesen ki fog tűnni: 13,289 kor. 80 fillér tőkéje van. E tőke részben betételekben, részben takarékpénztári részvényekben nyert elhelyezést. Nőegyletünknek a segélyezésekben megnyilatkozó activ tevékenysége mellett, elsődrendű gondoskodása tárgyát kell, hogy képezze tőke-vagyonának gyarapítása, hogy így a maga elé tűzött emberbaráti nemes célt: egy özvegy- és árva-menház létesítését mihamarább megvalósíthassa. — En különben teljes bizalommal remélem, ha az egyleti tagok buzgalma nem lankad, e nemes célt rendre meg tudja valósítani. Reátérve a mult év irgalmassági munkájára, jelezhetem, hogy nőegyletünk 14 szegénynek nyújtott állandó havi segélyt és öt esetben adott rendkívüli segélyt. Továbbá a mult évtől kezdődőleg 2 szegénysorsos jeles polgári leányisk. tanulónak nyújt évi 20—20 korona tansegélyt.

Megható szép ünnepélyt rendezett választmányunk a karácsonyi felruházás alkalmából. Először az összes szegények és a nőegyleti választmány, élén Weér Györgyné elnöknőnkkel a templomba ment, a hol háláadó istentiszteletet tartottunk. A templomból az egész közönség gyülekezetünk nagytermébe vonult, hol felgyúltak a gazdagon megrakott karácsonfa lángjai, felhangzott a karácsonyi ének a tanuló-ifjúság ajakán és egy szép kis alkalmi műsor után kezdetét vette a kegyes adományok kiosztása. Meleg téli ruhát és csizmát kapott 90 tanuló és 40 özvegy-asszony. Elemlí adományban részesítettük a jelen volt összes szegényeket. Ott ült minden arczon a meghatottság; én e nemes munkánál éreztem, hogy a krisztusi lélektől áthatott nők, valóban Istennek áldásai e földön.

A mult évben a nőegyleti tagok a példaadásban is előljártak. Vallomást kell, hogy tegyek róla, hogy a nőegylet választmánya volt szent templomunknak legbuzgóbb látogatója. A biblia vasárnapon részben a nőegyleti választmány egyes kiváló tagjai adományával tehettem meg, hogy több mint 200 újtestamentumot oszthattam ki a hivek közt és közel 400 kenyeret juttathattam a szegényeknek, melynek egy negyedét a nőegyleti tagok adták. Legyen is Istennek lelke nőegyletünkkel, hogy a tagokban

a buzgóság meg ne lankadjon, mert így lehet áldás életük mások javára, jó életfolytatásuk pedig öröm és meglepedés forrása önmaguknak.

A mult évben a veszteség fájó érzéséből is kijutott nőegyletünknek, elvesztettük szeretve tisztelt elnöknőnkét gróf Lázár Istvánnét, ki több, mint két éven át, nagy bölcsességgel és gyöngéd érzékekkel vezette egyleti életünk hajóját, Midőn átköltözött Marosvásárhelyre, választmányunk a bucsú alkalmával egy szép csokorral tisztelte meg. — A másik veszteségünk Ottlik Géza titkárunk, ki közel 3 évig volt gondos munkása egyletünk érdekeinek, tőle is hálás érzésekkel vettünk bucsút, midőn Budapestre költözött.

De nem lehetünk hálátlanok az isteni gondviselés iránt, mert ha a személyi változások által sebet is ütött az együtt működők szívére, gondoskodott gyógyító balzsamról is, hogy hálás emlékké magasztosuljon az elválás fájdalma. A megürült helyekre állított új erőket! Isten után szerencsések voltunk elnöki állásunkra Weér Györgyné öngagságát megnyerni, ki magas műveltségével, mély protestáns életfelfogásával kiválóan alkalmas, hogy ügyünket előbb vezesse a diadal útján. A jó Isten áldja meg törekvéseit és adjon munkájához sok kedvező alkalmat, hogy elnökségének évei aranybetűkkel legyenek egykor beírva a jócselekedetek örökéletű könyvébe.

Az egyik alelnöki állást pedig a közgyűlés megnyilatkozó közbizalma Kupcsay Jánosné öngagságával töltötte be, a ki már évek óta buzgó és kiválóan tevékeny tagja választmányunknak.

Titkári állásunkat kiváló protestáns férfiuval töltöttük be Mártha Miklós államépítészeti mérnök ur személyében, ki református egyházunknak is oszlopos tagja és templomunk építése körül elévülhetetlen érdemeket szerzett magának. Bizonyynal egyleti életünknek nagy nyeresége lesz az ő buzgó működésében.

Meg kell még említenem, hogy a mult őszi folyamán telt el 10 éve, hogy Kónya Julia öngagsága, nőegyletünknek egyik kiváló buzgalma alelnöke. E tettekben gazdag 10 éves működés évfordulóját választmányunk méltó módon ünnepelte meg. Szeretett alelnökünknek emléktárgyakat adtunk, nevére 100 korona alapítványt tettünk. Az ünnepélyen öngagságát üdvözölte az elnökség; majd én, mint egyleti védnök méltattam érdemeit és kívántam Isten-től életére áldást, hogy még sok éveken át lehessen egyik vezére magas rendeltetésű szép egyesületünknek. Ünnepelet még Dr. Gencsy Endre ny. főtörzsorvos, tiszteletbeli főgondnok üdvözölte az egyház nevében. Ezzel a szép ünnepély véget ért.

Végül nem tehetem, hogy a nőegyletnek hálás köszönetet ne mondjak magam is azon kiváló kegyességéért, hogy a mult év tavaszán 10 éves védnökségem évfordulóján megemlékezett szerény munkásságomról és a halhatatlan festőnek Leonardo da Vinci-nek „Krisztus Urunk végvacsorájá”-t symbolizáló gyönyörű képe, egy gyönyörű másolatával lepette meg. E kép, valahányszor csak reá tekintek, pedig azt gyakran teszem, mindig a nőegylet iránt való kötelességeimet juttatja eszembe, a mely kötelességeket el nem lankadó odaadással fogok teljesíteni, míg csak Isten brassói ev. ref. egyházunk vezető munkáját kezeimben fogja hagyni.

Ez rövid vázlatban mult évi működésünkről jelentésem. Es a midőn ezt befejezem, kérem egyben a jó Istent, hogy évről-évre mind több legyen az anyag, a miről a titkári jelentés beszámolhat, hogy kitűzött célját mindenben megvalósíthassa nőegyletünk. Legyen azért jelszavunk máától fogva: Emberé a munka, Istené az áldás! Ha Isten velünk, ki lehet ellenünk? Senki, bizonyynal senki!

KÜLÖNFÉLÉK.

Egyh. ker. theol. fakultásán a félévi zárókollokviumok jan. 30—31. napjain tartattak meg dr. Bartók György püspök ur jelenlétében. Az eredmény az ifjúság tulanagy részénél egészen kielégítő volt. A kötelességüket nem teljesített néhány hanyag és rendetlenkedő ifju minden kedvezménytől — ide értve a benlakást is — megfosztatik, sőt egy párral szemben még súlyosabb retorzio fog alkalmaztatni. Akik órállók és pásztorok akarnak lenni, azoknak a kötelesség pontos és lelkiismeretes teljesítésével kell bebizonyítani hivatottságukat. Hogy a

számbavételnél erre nézve szigorubb mértéket kell alkalmazni: annak már nagyon is itt az ideje!

Az idei orsz. képviselőválasztások eredményét, a mely egész nemzetünk s lehet egyházunk életére nézve is messzekiható fontossága, feljegyezzük a következőkben a napilapok után. Megválasztott:

Kossuth-párti 48-as	170
„Szabadelvű“ dissidens	26
Néppárti	24
Ujpart	13
Pártonkívüli	9
Demokrata	2
Nemzetiségi	9
Szabadelvű	153.

A még hátralevő néhány pótválasztás ez arányon már nem sokat változtat s így megállapítható, hogy az ország ügyeit 35 év óta irányított „szabadelvű“ párt számbeli kisebbségben maradt s a Ház relativ többségű pártja a 48-as Kossuth-párt. A néppárti „alkotmány“ most a néppárt 10 éves fennállása alkalmából diadalmammal írja, hogy első célját, a „szabadelvű párt“ megdöntését elérte, melyet nemsokára követni fog a „liberalizmus“ bukása. Addig is a 67-es alap fentartása a „néppárt“ nélkül lehetetlen s így ez a párt már most „döntő“ szerepet játszik az ország politikájának intézésében. Félő, hogy a néppárt nem számít rosszul!

Az ev. ref. egyház második budapesti orsz. zsinata 1904. nov. tizedikétől huszonkettedikéig tartott első ülészakánák jegyzőkönyve, *Sass Béla* debreceni ref. theol. akad. tanár és zsinati jegyző szerkesztésében, Debrecen szab. kir. városa könyvnyomda-vállalata nyomásában 7 és 1/4 iven, 116 lapon, háromezer példányban megjelent s az országos zsinat rendes és póttagjainak, valamint az egyházi és iskolai hatóságoknak addig is rendelkezésre áll, míg az illetékes püspöki hivatalok utján megkaphatnák. Az ide vonatkozó megkeresések Dávidházy Kálmán könyvkötő urhoz (I. Debrecen, Fűvészkert-utca 9. sz.) intézendők.

Lelkészeink és az orsz. képviselőválasztások. Megállapíthatjuk — s örömmel tesszük ezt — hogy a lezajlott orsz. képviselőválasztások izzó hangulatának dacára is, lelkészeink nagy többségben levő komolyabb része méltósággal és higgadsággal vett részt a politikai küzdelemben. Sajnosan látjuk azonban a lapokból, hogy nem hiányoztak olyanok sem, kik papi méltóságukról megfelleltek s hogy van, aki ellen fegyelmi vizsgálatot kellett indítani, sőt olyan is, kit a politikai hatóság „lázítás-sal“ vádol. A bírói eljárásnak nem akarunk elébe vágni, de úgy érezzük, hogy itt a megtorlás, ha van bűnös, nem elegendő. Az ilyennek *elejét kellene venni.*

Felvilágosításul. Kis Károly agyagfalvi lelkész-társamnak e lap 3-ik számában megjelent *igazolására* e helyen is a következőket jegyzem meg, mint ama mult évi 52. számban napvilágot látott tudósítás beküldője:

1. Azon vélemény, hogy Agyagfalván elég egyház-társadalmi munka nem végeztek, már többé nem ez én, hanem értekezletünk igazgató választmányának nézete volt. Osztozott ebben érdemes elnökünk Menyhárt András, ki 15 évi esperesi tapasztalata után, igen jól ismeri minden egyházközségünk gondozását, állapotát, helyzetét.

2. Ha paptársam szívesen fogadná más támogatását, az indokolatlan haragot elnyomva szívében, a mi szép tervünket, a társas estélyek tartása tekintetében, nem akadályozta volna meg. Mi mellőzni, jogát kétségbe vonni nem akartuk. Ugyszólván alkalmilag egyeztünk meg nyolczan. A mit a szeretet, a jog, a méltányosság követelt, én és mi megtettük, de paptársam sehogy sem akarta érteni mit akarunk, mind külső dicsőség, haszon kereséséről álmodozik.

3. Hogy peteki értekezlet határozatából kötelessége teljesítésére nem lett felhiva paptársam, az nem az én hibám. Ismétlem Menyhárt András is hangsúlyozta, hogy szükség volt rá s az a szükség fenforog most is. Hitele-

sen tudom, hogy a baptista összejöveteleket a télen is 30—40 embernél több látogatta. Sok buzgó és derék hive már veszedelmesen megvan mételyezve. Az első évben nem 10—12 család jelentkezett volt átállásra? Az állami anyakönyvvezetőt csak hivatala elvesztésének fenyegetésével lehetett visszatartani. Egyik hive már a falu végén felajánlott egy darab földet, hogy baptista templomot építsenek. Egy ilyen napról-napra erősödő áramlat, *minket szomszédokat is veszedelemmel fenyeget.* Ezért nem bosszúból huzom én, habár eredménytelenül a vészharangot. Paptársam nekem soha semmit nem vétett. Gyalázatos ember volnék, ha ok nélkül háborgatnám öregségében nyugalmát.

4. Ne védje soha magát hivei buzgóságával. Ezt ismerjük. De éppen itt van a legnagyobb veszedelem. A szektákra nézve ez a legkedvezőbb talaj. Egy pár sor *igazolással* — fájdalom — az ilyen ügyeket elintézni nem lehet, itt a hivatalos kötelesség teljesítése mellett, különleges munkára van szükség. Ha az ilyen követelménynek igazán megfelelni igyekeztünk, nevezhetünk mást hazugnak, bosszuállónak, takargathatjuk másnak állítólagos hibáival saját erényeinket.

Lajos János, ref. lelkész.

Az egyh. adózási javaslat ellen a barsi egyh. megye felirattal fordul a zsinathoz, annak új alapokra való fektetését kérvén. Azt kívánja, hogy a személyi adó mérsékeltségét s annak átlaga ne haladhassa meg a vagyoni adó összegét a gyülekezetben, sőt lehetőleg annak csak *fele* legyen. A behivatalnokok egyházi adózása ellen meg a mezőföldi egyh. megye irt fel annak törlését kérve, mivel a papok sok oly dolgot végeznek, mivel esetleges adójukat bőven megiszolgálják.

GYÁSZROVAT.

Alsócsernátoni Dulló János, Torda város árvaszéki ülnök, az ó-tordai evang. ref. egyházközségnek főgondnoka, Torda-aranyos vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, a tordai önkéntes tűzoltó-egyesület főparancsnoka, a tordai egyesült kisegítő takarékpénztárnak igazgatósági tagja, a tordavárosi alsófoku ipariskola felügyelő bizottságának elnöke, stb. életének 68-ik, házasságának 34-ik, hivatali működésének 36-ik évében, hosszú és súlyos szenvedés után f. hó 29-én meghalt. Önzetlen munkása volt közéletünknek, aki szent lelkesedéssel építette az anyaszentegyházat, munkálta az Ur templomának javát, aki hit által élt. Osztatni nyomort, hol ez pusztítva dult, emelni hitet, hol az lankadott, árvák ügyét karolni fel, mindig önzetlenül: ezek valának hitének cselekedetei s családi kis körén belül a szeretet apostola volt.

Özv. Heggy Mihályné, szül. Józsa Eufrozina, áldás-dus életének 77-ik, özvegségének 28-ik évében, rövid szenvedés után 1905. év január hó 29-én Szilágy-Somlyón elhunyt. Meghatva vesszük és adjuk e gyászhiert. Egész magyar ref. egyházunk legbuzgóbb Thabitáját vesztettük el. A prot. gályarabok emlékét Debreczenben ő emeltette; áldozott s gyűjtött minden református czélra. Neve ügyeink élén a sikert jelentette. Ki lép nyomába?! Temetése febr. 1-én volt Debreczenben. Emléke örökre áldott!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 165—1905.

KÖRLEVÉL

a küküllői ev. ref. egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Felkérem tiszt. lelkész-társaimat, hogy akik még a f. évi költségelirányzatokat és az 1904. évi számadásokat be nem terjesztették: az előbbieket azonnal, az utóbbiakat pedig f. év február 15-ig multhatatlanul küldjék be egyházmegyei számvevő aához.

Kutyfalva, 1905. január 29.

Nagy Domokos,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás érületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Mi lesz „a mi dolgunk“-kal?!

A székely ember a maga mással közös-ügyes érdekét „a mi dolgunk“-nak szokta nevezni. Ily értelemben szólunk most a mi prot. egyházi dolgainkról, a melyek közös ügyet képeznek köztünk és a magyar állam közt.

A politikai élet óriási bonyodalmai közt, melyekből a legjobb törekvések is alig-alig találnak kivezető utat, az országos nagy államügyek körül feltornyosult nehézségek természetesen háttérbe szorították „a mi dolgunkat“ Természetesen; mert egy modern államban, az állami élet körén belül levő minden szociális alakulat a maga életiránya megszállásában többé-kevésbé az államhoz van kötve s ha kettejük közt még anyagi viszonylatok is vannak, annál inkább. Míg az állam hajója vezetésének irányával tisztába nem vagyunk, hogyan alkalmazhassuk hozzá magunkat? Innen, hogy az állami életben való bizonytalanság kihat az egész vonalon minden körre, mely vele természetes összefüggésben van.

E bizonytalanság nehezedik rá prot. egyházaink igen fontos ügyeire is.

A Tisza-kormány intenczióival a protestáns egyházak anyagi támogatására nézve, nagyjában legalább tisztában voltunk abból a leiratból, melyet a két prot. egyház Memorandumára adott. El is kezdtük egyházunk hajóját — némelyek készséggel, némelyek kedvetlenül bár, de kényszerűségből — abba az irányba terelgetni, a merre az állami akarat golf-árama haladását megkönnyítheti. Zsinatunk adózási törvényjavaslata egészen ez intencióknak megfelelően készült és tárgyalatott. S mikor épen a punctum saliensnél félbeszakítottuk, nem egy ember szomoruan panaszkodott, sokan meg nyíltan elégedetlenkedtek, hogy épen itt szakad meg a tárgyalás. Pedig lám, minden roszban van valami jó. Ki tudja, ha bevégeztük volna: most nem volnánk-e hasonlatosak a szárazra jutott halhoz? Usznánk, ha volna víz; de ennek hijjával hasztalan vergődésünkkel csak életerőnket fogyasztanók.

Igaz, hogy számíthatunk arra, sőt arra kell számítanunk, hogy egyházunknak az állammal szemben fennálló igényei oly alapon nyugosznak, a melyet minden politikai pártnak és kormánynak el kell ismernie, mert országos törvény biztosítja. S örömmel konstatálhatjuk, hogy a választási küzdelem során, bár csak egy hang, de nem kisebb ember, mint gróf Hadik Jánosé, kifejezte, hogy a protestánsok igényét s annak jogosultságát nem egyik vagy másik kormány, hanem az egész ország elismeri, vallja és vállalja. Okunk van feltételezni, hogy ez egy hang — legfennebb a néppártot leszámítva — „egyhanguság“-ot jelent, mert hisz a szabadelvű pártról nem is szólva, Apponyi és a 48-as Kossuth-párt is többször elismerték ezt ünnepélyesen pártprogramokban, Bánffy Dezső br. pedig az újpárt vezére, mint konventi s a közös prot. bizottság egyik elnöke elsőrangú munkása a dolog megoldásának s ismerve az ő egyéniségét, tudjuk, hogy a politikust és egyházi vezetőt a mily szorgos gonddal megkülönbözteti magában, ép oly kevésbé kétszínűsködhetik egy és ugyanazon dologra nézve, kettős minőségében.

Am a jogok elismerésétől még nagy ut van azok beváltásáig! S itt legfőként a „miként?“-en fordul meg a dolog.

Minekünk mindig az volt az álláspontunk, hogy a „közös ügyek“ csak arra jók, hogy az ellentéteket féltékenységet, bizalmatlanságot ébresszék. S ez alól nem kivétel az állam és egyház közös ügye sem. Ezen kívül egyiket, mint másikat szabad cselekvésében, utja kiszabásában gátolja és egyéniségét korlátozza rendszerint a gyengébb fél rovására.

Ezért sürgettük mindig a közös ügyekkel való leszámolást. A végleges leszámolást, a békés szétvállást, hogy furfangos érdek, sőt olykor üzlettársakból, szabad és becsületes őszinte barátokká lehessünk.

Örömmel állapítjuk meg, hogy a két prot. egyház közös bizottságának a Tisza-kormány leiratára adott válasza is most már erre az álláspontra helyezkedett, hogy egy országos

törvény szabja meg annak az igénynek összegét, melyre számot tarthatunk a 48. XX. t.-cz. 3. §-a alapján, s az összeg felhasználását az egyház a maga benső érdekei s önczéljai szerint szabadon eszközölhesse.

Mi a magunk részéről a végrehajtásnak már régen ezen módja mellett foglaltunk volt állást teljes meggyőződéssel aziránt, hogy érdekeinknek kölcsönösen ez felel meg leginkább. Hogy a fokozatos végrehajtás, az állam pénzügyi erejéhez mérten e mellett is fennállhat — természetesen.

Im, a dolgok fordulatja úgy látszik nemcsak károk, de előnyökkel is összekapcsolva lesz. Arra felé kezdünk térni, a merre egyházunk függetlensége utal és hiv. A hol ismét saját lábunkra állhatunk, a hol nem mankóval, de eledellel támogatva újra megerősödhetünk s ha ennek kapcsán friss, eleven vérkeringés is indul meg ereinkben, még meg is újulhatunk.

Az Úrnak útai végére mehetetlenek, de mindig bölcsék és jók: e meggyőződést erősíti az első pillanatban szomorúnak látszott új alakulás és helyzetváltozás is!

Nagy Károly.

Iskola-történeti Adattár.

Az Országos Református Tanáregyesület 1904. évi választmányi ülésén indítványoztam volt iskola-történeti adattár kiadását. Az Egyesület pápai közgyűlése az indítványt elfogadva, az igazgatóságot részletes tervezet kidolgozására hívta fel, ez viszont négyünket bizott meg ezzel. E bizottsághoz nyújtottam be a tennivalókat illető, következő véleményem.

* * *

Az Adattár szükséges volta és célja semmi fejtegetésre nem szorul. Az Orsz. Ref. Tanáregyesület természetesen csak azzal a szándékkal foghat e tekintetben a gyűjtés és közlés munkájához, hogy a régen érzett hiányt nem az eddigi egyes próbálkozások módjára, hanem rendszeresen és állandó becsű kiadványok útján enyésztesse el. Épen mert indítványom nem új kívánságot fejez ki és mert előzmények vannak, legelső tennivalónak az eddigi adatközlések mennyiségének és értékének a megállapítását gondolom. Ez a gyűjtőket felesleges munkától kiméli meg s már közölt adatok újabb kiadására így majd nem kell fogyasztani a hihetően nem sok pénzt. A már valaha közölt s így megkapható adatokról jegyzéket kell készíteni az egyházi lapok s az egyes iskolákról irt történetek alapján akként, hogy együtt legyenek az egy helyről került adatok: mindenik mellett a közlés helye s röviden a közlés tartalma vagy a közölt adat levéltári száma, hogy a gyűjtő a levéltári munka közben ráismerhessen. E jegyzékben csak azoknak a közléseknek van helyök, melyek nem feldolgozások, hanem egyszerűen adatközlések, amint az Adattárba is csak ilyenek valók.

Ezt a számbavételt már annak az egy vagy több tagból álló szerkesztőségnek kell végeznie, a mely aztán az egész ügyet intézi. Ez állapítja meg azt a sorrendet, melyet a levéltárak között meg kell tartani. Ebben első helyen a levéltárak ismert vagy gondolható értéke, azután pedig mostani állapota az irányadó. Természetesen azé az elsőség, amely rendezett. Itt a szerkesztőség megbízottjaként működő gyűjtő egyszerűen sorba mehet, a talált adatokat

betűszerint lemásolja, a már közölteket az eredetivel egybeveti s csupán akkor másolja le ezeket is, ha a közlés nem hű. Ebben az esetben az adathoz megfelelő jegyzetet tesz. Ha az első közlés hű, akkor közli az adat levéltári számát, egy-két szóval a tartalmát s utal a régi közlés helyére. Így az illető levéltár összes adatai egymás mellett lesznek. A még nem rendezett levéltárak átnézése a levéltár rendezésével lehet párhuzamos. Ezt a munkát úgyis rendszeresen tanárok végzik. Vagy magát a levéltár rendezőjét vagy mellette más valakit kellene megbízni azzal, hogy az iskolára vonatkozó adatokat kiválasztja. Ahol pedig a levéltár még rendezetlen, sőt a rendezés nem is folyik, ott a gyűjtő úgy veszi az adatokat, amint épen kezébe kerülnek s a találtakat csak később rakja rendbe.

A gyűjtésnek ki kell terjednie az egyházkerületek, iskolák, egyházközségek, magánosok levéltárait, a mennyire csak lehet: a nem protestáns és nem egyházi levéltárakra is, ámbar a magunké az első. A levéltárakban pedig mindenre figyelemmel kell lennie a gyűjtőnek, mert nincsen károsabb a fél munkánál: a félig-meddig felkutatott levéltár még nem közölt anyaga mélyebben van eltemetve a rendezetlen levéltáránál, mert ahoz nem nyúl senki.

A gyűjtő feladatát e szerint abban látom, hogy rendszeres kutatás útján talált adatait aprólékos hűséggel lemásolja és szárazon nyújtsa be a szerkesztőséghez. Esetleg szükséges megjegyzéseit mindig külön tegye meg. Meg kell hagyni a gyűjtőnek azt a szabadságot, hogy a talált és talán épen tanulmányai körébe vágó adatokat irodalmilag felhasználja, de természetesen ez csak tudományos felhasználás lehet és nem adatközlés, mert ez épen a mi Adattárunk célja.

Gondoltam arra, hogy minden gyűjtő mellé fel kellene kérni valakit a talált és lemásolt adatok átnézésére; esetleg minden levéltárhoz két gyűjtőt s átnézetni velök egymás munkáját. Azt hiszem azonban, hogy az egységes eljárás érdekében jobb lesz az egész anyag átnézésével a szerkesztőséget bizni meg, hová tehát az eredetit is mindig be kellene küldeni. Így több volna a szerkesztőség munkája, nagyobb a felelőssége, de nagyobb és értékesebb volna a szerepe is az egészben. Nem gondolom, hogy mai viszonyok között az eredeti iratok kikölcsonzésének akadálya lehessen.

A szerkesztőség kezébe háromféle adat jut: 1. egészen új, 2. már közölt, de nem pontos szöveg új másolata, 3. a gyűjtő által pontosnak talált régi közlésre való utalás. Munkája áll abból, hogy az általa készített jegyzékkel a beküldött anyagot egybeveti, a másolat hűségét megállapítja, az adatokat tartalom szerint csoportosítja, a közlésre való tekintettel az adatokat értékeli is. E szerkesztőségnek állandó összeköttetésben kell lennie a M. Prot. Irodalmi Társaság Adattárának a szerkesztőjével, mert mindeniknek kerülhet a másikat illető adat a kezébe.

A szerkesztőség bocsátja sajtó alá az egybe-gyűjtött és elrendezett anyagot. A rendezés szempontjai felfogásom szerint ezek: együtt kell lenniök az egy helyről kerülteknek; ezen belül azonban tárgyi csoportokra van szükség és a tárgyi csoportban lehetően pontos időrendre. A különböző minőségű adatok azonban egyébként vegyesen kerülnek egymás mellé. Tárgyi csoportok például: 1. iskola szervezés, fenntartás; 2. felügyelet, egyházi és iskolai, később állami kapcsolat; 3. nevelés-tanítás: tantervek, tankönyvek, rendszabályok, tanárok; 4. tanári közügyek (p. o. javadalom stb.) és esetleg mások.

Legjobb volna, ha az előkerülő összes adatokat teljes szövegben közölhetné az Adattár. Ha azonban ennek anyagi akadálya lenne, akkor is feltétlenül szükséges a nehezebben megkapható és a XIX. sz.-

nál régibb adat egész szövegének közlése. Ha hely- és költségkímélésre nagy lesz a szükség, akkor a kevésbé fontos, p. o. anyagi ügyekre vonatkozó adatot rövid, de pontos kivonatban közölni is elég lenne, mellé téve pontos megjelölését a levéltári helyének.

Mivel az adattár nem mulattató olvasmány, hanem komoly, megbízható segédeszköz, protestáns közoktatásunk nemzeti jelentőségének erős bizonyítéka akar lenni: minden adatot az eredeti nyelven kell közölnie, csupán az esetleges kivonatokat magyarul, ha az eredeti nem úgy volna is. Ha azonban mód volna párhuzamos szöveg közlésére, nagyon jó volna! Első feltétlenül az eredeti szöveg.

Az eddig elmondottnál ne ezebb a költségek kérdése. Egyesületünk történeti kérdésekre pályadíjakat szokott kifizetni épen az Adattár hiánya miatt eredménytelenül. Ugyanezt a célt szolgálná az adományozó is, az Egyesület is, ha e díjakat, meg a saját vagyonából esetleg erre fordítható összegeket az Adattár szerkesztésére és a gyűjtött s közölt adatok díjazására használná fel. Ebben látom a szükséges költségek egyik forrását. Másik a Prot. Irodalmi Társaság. Ha mi ez Adattárat meg nem csináljuk, neki kellene saját egyháztörténeti adattárában ennek is helyet adnia. Egyesületünk igazgatósága tárgyalhatna abban az irányban, hogy például vegyen át az Irodalmi Társaság a Református (inkább Protestáns!) Iskolai adattárból annyi példányt, a hány tagnak illetményül az Egyháztört. Adattárat adja s fizesse meg érte a példányok árát vagy pedig járuljon a kiadás költségeihez bizonyos részzel bizonyos számú példányokért, ami aztán egyre megy. Harmadik forrás az egyházkerületek. Az Adattár az ő levéltárok becsét növeli, mikor anyagát használhatóvá teszi s azt a nagy célt szolgálja, amely iránt nem eléggé róná le a kötelességét az az egyházkerület, amely Egyesületünket e kérdésben csak erkölcsileg támogatná. Az anyagi támogatás módja lehetne p. o. az, hogy a mely kerület levéltárát feldolgoztatjuk, az a kiadás terhét viselje.

Érintkeznie kellene a szerkesztőségnek a Magyar Paedagogiai Társasággal is, a mely tavaly a magyar Paedagogiai emlékek kiadását elhatározta. Ez a mi tervünkkel jórészt egybe esik, hiszen a protestáns iskolákra vonatkoznak nagyrészt azok az emlékek. A munka megosztása kedvéért szükséges Egyesületünknek a Paedagogiai Társasággal bizonyos előzetes tárgyalást folytatnia.

A munka alapossága érdekében pedig fel kellene szolítanunk hasonló vállalkozásra és kölcsönös támogatásra az evangélikus tanárok egyesületét vagy értekezletét. Az evang. levéltáraknak az Adattárból nem volna szabad kimaradniok, vagy ha Egyesületünk csak a református iskolákra gondol, a mi adattárunk mellett okvetlenül szükséges, hogy az evangélikusok is csináljanak ilyet.

Remélünk lehet, hogy a levéltári kutatások közben nagyobb, összefüggő adatok, esetleg kézírásos művek is akadnak a gyűjtők kezébe. Ha ez történék, az ilyenek kiadására bizonyára könnyű volna kieszközölni a M. T. Akadémia II. osztályának a támogatását. A mint pedig egy kötet az Adattárból megjelenik, nagyon valószínűnek tartom, hogy V. és K. miniszteriumnál el lehetne érni tekintélyes számú példányok megvételét állami iskolák közt való szétosztásra.

A szerkesztéssel az Egyesület igazgatóságát kellene megbízni, a mely bizottság útján, de minél szűkebb körű bizottság útján végezné a szerkesztést. A felkérendő gyűjtőkön kívül mások érdeklődését egy általános felhívás útján lehetne felkelteni, hogy a kinek ilyen adatok hiteles szövegben birtokában vannak, a szerkesztőséghez ezeket küldje be. Megeshetik, hogy olyan eredménye lesz, mint annak a

belügyminiszteri felhívásnak, a melynek alapján néhai Kovács Ferencz az 1843—4-iki országgyűlés naplóját kiadta.

E kérdéssel kapcsolatban Egyesületünk megalakulása óta gondoltam arra, hogy a volt tiszántúli egyesület szokását változott alakban felelevenítve, minden közgyűlésen történeti tárgyú felolvasást is kellene a tárgyak közé felvenni, még pedig az illető iskola múltjából s főként régi, nagy tanárainak tanítói, nevelői felfogásáról. Ez léphetne az eddigi három közgyűlés egészen általános jellegű előadásai (vívás tanítása stb.) helyére, mert ezek nem a ref. tanáregyesület, hanem az általános egyesület körébe tartoznak. Ajánlom ezt a t. bizottság figyelmébe. Így a gyűjtés és az Adattár mellett a feldolgozás is folyónék (bár csak ott, hol a talaj már szilárd!) s Évkönyvünk értékes volta fokozódna.

E töredékes megjegyzéseket azzal a hittel végzem, hogy a Református Tanáregyesület a prot. iskolai Adattárral nem szűkkörű felekezeti célt fog szolgálni, hanem rendszeres munkájával a magyar neveléstörténet rendszeres feldolgozását segíti elő s így a jövődő magyar nevelésnek tesz rendkívüli szolgálatot.

Dr. Imre Sándor.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium az 1848—49-iki szabadságharcz alatt.

— Irta: Nagy Endre, ref. koll. tanár. —

III. A kollegium begyűlése.

A mily hirtelen ment végbe az intézet szétoszlása, épen oly nagy nehézségekbe ütközött annak összegyűjtése. Az egyházi főtanács már 1849. február elején utasította a kollegium elöljáróságát, hogy mihelyt a körülmények engedik, azonnal kezdjék meg a tanítást, de bizony azok sok akadályt gördítettek elébe.

Egyik legnagyobb akadály az intézet állapota volt. Még mindig telve volt sebesült honvédekkel s az ezek elvonulásába vetett remény is hiábavaló volt, mert a huzamos ideig katonai laktanyául szolgáló intézet szobái nagyon rongáltak: s kivált téli időben épen lakhatatlanok voltak. A kiigazításra pedig a kiürült pénztár költséget nem nyújthatott. De lehetlenné tették a tanítás megkezdését a vidéken megindult oláh mozgalmak, melyeknek fenyegető hirtelensége miatt épen nem voltak hajlandók a szülők gyermekeiket otthonról elbocsátani.

Egy kísérletet tettek. Április hó végén ugyanis Dobozy István kormánybiztos megígérte, hogy addig is, míg a kollegium épületeiből a beteg katonák elszállíthatók lesznek, kieszközli, hogy a királyi tábla helyiségeit engedjék át tantermeknek. A tanári kar örömmel vette e gondoskodást, s május 1-re kihirdette az iskolai év megkezdését. Tényleg meg is kezdődött az. A nyolcz alsó osztály növendékei a királyi tábla termeiben, a diákok pedig a tanári szállásokon nyertek oktatást. De téli napfény volt ez is. A honvédség döntő csatára készült, s e készülődés hullámai véget vetettek az alig pár hét életű tanévnek. Junius 25-én a kormánybiztos maga utasította az elöljáróságot, hogy rövid időre zárja be a tanítást, a nagyobb növendékeket pedig küldje a várba tölteni készíteni. Kivánsága szerint történt minden, a tanulók hűségesen folytatták e mesterséget. De a muszkabetörés rémhíre ennek is véget vetett, s mivel a szülők tömegesen kezdték hazavinni gyermekeiket, az elöljáróság kénytelen volt az összes tanulókat szétbocsátani, „mignem az Ur Isten az óhajtott békét hazánkban helyreállítván, a tanulók ifjuság a felsőbbség által össze nem hivatik.”

Erre aztán öt hónapig tartó szünet következett, amikor már a szabadságharcz lezajlása után a cs. és kir. kerületi biztos utasításai szerint láttak hozzá az intézet megnyitásához. Eperjesi László kerületi cs. és kir. biztos október 20-án sürgős jelentés tételre szőlította fel az előljáróságot az intézet állapota felől. Hány tanulója van a gondjaira bizott iskolának, úgy a helybelinek, mint a makfalvinak? Milyen az iskola állapota és felszerelése? Tanárainak és tanítóinak száma? Mik az iskoláknál lenforgó hiányok s miként lehetne azokon legzélszerűbben segíteni? S végre lelkiismeretes jegyzéke annak, hogy a tanuló ifjak mennyiben vettek részt és miképen a szabadságharczban? A szokatlan, s nem az egyházi főhatóság útján érkezett rendeletnek szóltanul kellett, hogy engedelmessédjék az előljáróságot.

Erre következőleg a cs. kir. polgári és katonai kormányzó megbízásából rendeletileg utasította ugyan-csak Eperjesi az előljáróságot, hogy november hó 20-ig kezdjék meg az alsóbb osztályok tanítását. Az előljáróság tagjainak öröm töltötte el lelkét e köz-óhajtással megegyező felhívás láttára. De mivel az intézet még mindig laktanya volt, annak kiürítésével együtt, a tanév megnyitásának december 1-re leendő cihalasztását volt kénytelen kérni, hogy időt nyerhessen az intézet rendbeszedésére. A kerületi biztos közbejárására ki is költöztették a katonaságot, de a raktárul szolgáló helyiségeket nem üresítették ki, hanem polgári őrizetet rendeltek mellé S midőn rákövetkező napon ismét katonaságot vezényeltek ki e célra, ismételt folyamodás vált szükségessé, hogy azt végképen eltávolítsák. De még december hó folyamán is volt összeütközése a tanárikarnak a katonasággal, amennyiben a parancsnokság a városon elszállásolt katonaság összpontosítására a kollegiumot szemelte ki; csak erélyes fellépés tudta megakadályozni ezt.

Igy bár a katonáktól megszabadult az intézet, de a raktárhelyiségeket csak egy év mulva, 1850. október 1-én nyerte vissza, rendeltetése szerint való használatra az egyházi főtanács elnökségének közbejárására, a cs. kir. kormány rendeletére.

De térjünk vissza. A katonaság kivonulása után az előljáróság kérésére egy polgári és katonai bizottság a szobákat átvizsgálta s az okozott károk megtérítése céljából jegyzékbe vette. Erre aztán a nov. 22-iki hetivásár az iskola megnyitásának vitte hírét szerteszét a vidékre. Végre december 1-én, husz hónapi szünet után ismét befogadta az almamater növendékeit, s a tanárok 4-én megkezdették az ifjúság tanítását. Mindnyájukét? Nem! A cs. kir. biztos csak a gimnazialis osztályok begyülését sürgette, s az ezeket tanító köztanítóknak a szabadságharcz alatt való viselkedésükről jelentést kért, mivel saját kifejezése szerint csak a „nem kompromittált“ egyének alkalmazását engedhette meg. A jogi és theologiai tanfolyamat hallgató ifjakról említést sem tett. Hogy is tett volna, hiszen lobogó vérű fiatalemberek voltak azok, akik mindnyájan sikra szálltak a haza hívó szavára.

Epen ezért az előljáróság, midőn végre egyházi főtanácsa is rendeletet bocsátott az iskolai év megnyitására (decz. elején), kérdést intézett hozzá ezen ügyben, s felvetette, hogy bocsátható-e tudományos pályájuk folytatására a felsőbb tanokat hallgatni kezdett ifjak ama többsége, mely a szabadságharcz alatt katonai szolgálatot tett? De az ügy csak késett, s csak a következő 1850—51. iskolai év elején jött a rendelet, hogy a theologia professorai is kezdjék meg a tanítást. E rendelet a gimnáziumi osztályokra a császári miniszteriumtól követelt rendszer életbe-lyetetését is tartalmazta. A jogi tanfolyam megnyitása ekkor is elmaradt, s annak professorát paeda-

gogarchának választották, hogy alkalmazás nélkül ne maradjon.

Amily lelkesedés élt a kollegiumban szétoszlása idején, épen olyan komor némaság honolt a begyüléskor. A megritkult padosrok könnyeket csaltak ki tanárok és tanítványok szeméből, s az általános elkeseredés mintha itt is érezte volna hatását. Pedig a nagyobb csapás még ezután következett. A szeretett professzort, ki később oly szomorú véget ért, még csak rémitgették.

De az ő sorsa már nem tartozik elbeszélésünk keretébe; így be is végezzük azt, csak pár szóval teszünk még említést arról a nehéz helyzetről, melyet ezen idő alatt az intézet, s vele tanárai és tanítói elszenvedni kénytelenek voltak. Könnyen látható; az anyagi helyzetről van szó.

A kollegium jövedelme ugyanis jórészt kamatokból állott; az adósok a zavaros viszonyok miatt tartozásaikat nem fizették, s a törvényszünet miatt erre nem is lehetett őket kényszeríteni. Ez természetesen a tanárok fizetésének megszüntetését vonta maga után. A meddig lehetett türték, de végre is a megélésről gondoskodniok kellett, s így Csányi László kormánybiztoshoz voltak kénytelenek fordulni, aki aztán az állami pénztárból, visszafizetés feltétele mellett egy-egy negyedévi illetményüket kiutalta. A negyedév elteltével azonban szintén nem voltak jobb helyzetben, s így hasonló kérelemmel kellett járulniok Dobozy István kormánybiztoshoz. Ekkor a kollegiumi hivatalnokok és köztanítók is kérelmeztek, mivel az ők javadalmuk a tanulók tandíjából állott, azok pedig nagyon csekély számmal jelentek meg a májusi begyüléskor s a megjelentek nagy része is fizetés képtelen volt. S ezek a viszonyok annyira nem javultak, hogy még 1849. novemberében is kénytelenek voltak némely előkelőbb embert felkérni, hogy a kollegiumnak nála levő tőkájéből fizessen be valamit, hogy a tanárok illetménye fedezhető legyen.

Tőke befizetésekkel volt kénytelen segíteni magán az előljáróság akkor is, mikor a katonai parancsnokságtól a városra rótt hadisarc fejében a kollegiumtól 494 frt. 49 krajczárnak három nap alatt való lefizetését követelték.

Láthatjuk hát, hogy anyagilag is zavarólag hatottak a szabadságharcz eseményei a kollegium életére. Az ösöktől elhintett kicsi mustármag azonban, már ekkorra oly terebélyes lává növekedett, hogy azt alapjában megingatni ezen másfél év hullámai nem voltak képesek. Bizonyosága ennek az az ötven év, mely azóta eltelt, s az a szilárd kálvinista meggyőződés, mely már nemcsak remél, hanem hiszen a jövőben is.

(Vége.)

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Németországról.

(Új mozzanatok a tartományi egyházak egyesülésében.
A lipcsei és wormszi gyűlések.)

A német ev. egyházak egyesülésének kérdésében, melyet, mint sok más törekvését birodalma kulturttereinek, a császár szavának volt fentartva a megvalósulás útjára állítani, a múlt év június 13-án megalakult eisenachi bizottság kiküldésével az első pozitív lépés megtörtént. Sem e bizottság megalakítása, sem előkészítő munkája nem történhetett azonban hátráltató, sőt izgató zavarok nélkül (mikre már rá is mutattunk) s melyek e pozitív eredményü folyamatokkal párhuzamosan ma is élénk izgatottságban tartják Németországot. Erről a „másik oldalról“ nyújtja az alábbi áttekintést a liberális szellemű *Christliche Welt* és krónikája.

Ez ellenmozgalom élén *Wahl*, langeni lelkész áll. Már 1903-ban a koburgi lelkészi értekezleten nagy többség fogadta el azt az indítványát, hogy az egyesülés előkészítésére kiküldendő bizottságban az egyházi *kormányok* mellé az egyházi testületek is képviseltessenek; hogy Poroszország túlsulyra jutása lehetőleg ellensúlyoztassék. A poroszellenes hangulat szítására elég volt hangoztatni a katolicizmus iránti rokonszenvet, a centrum párt befolyását, a főegyháztanács függését ezen centrum-izű kormánytól és kultuszminiszterétől. Ez ellensúlyozás módja pedig Wahlék szerint az, hogy a jövőendő bizottságot ki kell egészíteni a tartományi zsinatok tagjaival, a laikusokkal, jogászokkal, mint mondták. A gondolat éppen a laikusok közt valóságos riadalt keltett, különösen mikor időközben a hirhedt jezsuita törvény II. §-ának felfüggesztésével Poroszország még mintegy új adag olajat öntött az ellene lobogó tűzre. Ez az indulatosság ugyan nem volt egészen jogos Poroszország ellen, mert voltaképpen Baden váratlan *igenje* bocsátotta be a jezsuitákat, míg a porosz engedékenységre csak a politikai udvariasság maszkjának volt tervezve; de a hangulat, természete szerint, itt is nem a fél igazságot, hanem az egész hibát kereste. A *Wahl* megindította hógolyócsát pompásan görgette lavínává a 2. §. eltörlése. A *zsinati kiegészülés* jelszava már hódító utat tett.

De hogy nem elég mélyen gyökerezett a vágy, vagy hogy nem volt eléggé előkészítve vagy tán, hogy az eredeti tervben valami hiba volt, mutatta a jun. 13-iki bizottság kiküldése. A koburgi jelszó egyelőre elnémult. A legjelesebb nevek viselői az eisenachi komoly munkaterv kidolgozásához voltak meghíva. De a jelszó megmaradt s most még sürgetőbb nyomást fejezett ki. Az eisenachi bizottság Poroszország szellemi vezérségének hallgatólagos elismerésével indult célja felé. Ime: a pápas veszedelem mellett a porosz veszedelem! Már a májusi frankfurti konferencián, kevéssel a csalódás előtt, hangoztattak el ugyan intő szavak az egész terv céltalansága felől; mindegy: a reformáció napjára, okt. 31-re, Wormsba a zsinati kiegészülés hívei valóságos demonstráló gyűlést hirdettek.

De a frankfurti terv már jelentékeny enyhülést jelent az eredeti koburgihoz képest. A poroszellenes hangulat legalább is a közönyösség felé lankadt; az egyházi főhatóságok lebirálása elhallgatott. Azonban nem ebben a módosulásban volt a terv hibája, hanem magában a fogalmazásban. Az igazán liberális és az egyesülés iránt igazán buzgó protestánsok jogos kiméltlensége éppen ezért ezt a gyökeres tévedést leplezte le legelőször. A *Wahl* fogalmazásában ugyanis az elnevezések éppen a valóság ellenkezőjét állítják. *Wahl* az egyházi — mint mondja klerikális — elemet akarná ellensúlyozni a zsinati, azaz világi elemekkel. De a tévedés ott van, hogy éppen a zsinati szervezetben domborodik ki az anynyira rettegett papi klerikális elem s igazában a központi egyh. hatóságok a jurista elem terrenumai. Hogy az elmélet ebben a hibában fogantatott, legvilágosabb bizonyossága az, hogy az óhajtott kiegészülést, azaz a világiak bevonását, olyan férfiak közül kellett eszközölni, kik kiválóságuk daczára se voltak soha zsinati tagok. Így korrigálta meg a wormsi nap is a hibás elméletet.

A wormsi *zsinati nap* (Synodalentag) ugyanis csakugyan ilyen összetételű testülettel tárgyalt. De előbb egy kis meglepetést kellett átélni: Egy héttel a wormsi nap előtt a német prot. világ „notable“-jei hirtelen „szabad német ev. értekezletre“, bizalmas értekezletre hívták össze az összes érdeklődőkkel együtt a wormsi gyűlésre jelentkezteteket és Wahlék is. Azért-e, hogy ha már jó és szükséges a kiegészülés, *Wahl*nál arravalóbb férfiak végezzék a

kényes munkát, vagy azért, hogy a „legalább is tul temperamentumos“ kiegészülni vágyók tüzeit mérsékeljék, vagy tán épen, hogy a tizenkettedik órában leintsék az egész óhajtozást: a legtarkább vegyületű irányok összegyűléséből előre nem lehetett kiolvasni. Az értekezlet okmányaiából most már látjuk, hogy nem akart a wormsi nap egyszerű előkészítője lenni, bizalmas értekezlet jellegének fentartása mellett állandósulni óhaj, s nemcsak nem olvadt bele a wormsi gyűlésbe, de — Worms hő vágyai daczára — évenként ismétlődő gyűléseiben egy új egyházi szövetet óhajt adni a németeknek.

Igy az eisenachi eredményekkel szemben sikrállított mozgalom facitja gyanánt nem is egy, de két új egyh. szövetkezés áll a németek előtt. Fog-e valamit elérni jelen alakjában egyik is, másik is, a jövő dolga megmutatni; de létjogosultságok felől azok, kik az érdekközösség által nincsenek lefoglalva, már ma véglegesen tudnak itélteni. Így a Dr. *Rade* körül a *Christliche Weltben* és *Chronik*-jában csoportosuló igazán modern és liberalis irány. Az egész mozgalom megítélésére álljon itt az ítéletünk.

Az alap, melyre *Wahlék* támaszkodnak, a pápizmus elleni védekezés. A védekezés eszköze az egyesülés. Igaz és praktikus gondolat. „Reformatori gondolat volt: egyesíteni az egyházakat, a tiszta tanért való buzgólkodással, és Luther idejében minden más fajta egyesülés, mely nem a protestantizmus ezen szegeletkövére épült hazugság volt. Akkor azt hitték, hogy ha az evangéliumi tannak nem függ mindene tisztaságától, saját maga dobja oda magát a pápizmusnak. Mert pápas dolog az egységet tisztaság fölé helyezni; evangéliumi: a tisztaságot minden fölé még az egység fölé is. E tisztaság által remélték a győzelmet Róma fölött. Csak e tisztaság által. Hatalmunkról nem volt szó.

„Ma ugy akarnak Róma ellen küzdeni, hogy hatalmat teremtenek. E hatalmat ugy akarják megszerezni, hogy egységet szerezzenek és a tan tisztaságát ott hagyják. Ne értsenek félre. Nem az eretnektörvényisékek mellett szólok. A tiszta tan nem jogi fogalom, hanem a hit követelménye. Nem csupán úgy lehet a tiszta tan mellett buzogni, mint Luther tette Marburgban. Üdvözlök minden igaz türelmet. De mit ér az a türelem, mely fél a protestantizmus lelkéből beszélni a tiszta tanról, nehogy füstbe menjen a hatalmat teremtő egység? És általában mit érdekelheti a protestáns a Róma elleni harczban az egység és hatalom? Hiszen az egység odahagyása volt a protestantizmus lényege, minden egység, minden *katholicizmus* ott hagyása teremtette meg a protestantizmust. És most egységet és hatalmat akarnak adni neki, hogy versenyezessen Rómával! Ha ezek a tervek sikerülnek, azt nyernők, hogy az állam világi kormánya helyett kapnánk egy klerikális kormányt; a szabad tan helyett valami új katolikus tanbeli egységet, és a hatalmas egyház szószékeiről egy új politikai párt kialakulását látnók: egy evang. centrumot. Az első lépést e hatalmi politika terén a wormsi gyűlés már megtette.“

Rade pedig ezeket írja: „Sokat beszélnek ma a római veszedelemről Ez ma érthető. Éppen nem tagadjuk e veszélyt. De nem vélem oly nagy, mihelyt egyszer mi evangélikusok magunkra eszmélünk. Egy kevés külső és belső nyomás nem is árt. De nagy veszélynek tartom, ha a protestánsok abban fáradsnak, hogy az ev. egyházat valamiképpen a római mellé „emeljék“, hogy ehez hasonlóan „hatalommá“ válják.“

Bizonyára nekünk se szabad félreértenünk *Radet* és elvtársait. Ez a megfontolás az unio igaz óhajtásából veszi eredetét s csak az ellen az ál-türelem ellen szól kiméltlensége, mely még az ilyen komoly perczekben is igazában a maga hasznát keresi. Mert

amaz első tévedésen kívül, hogy éppen a zsinati ki-egészüléssel a klerikális tendenciák jutnának ér-
vényre, csakhamar tények illusztrálták a másik téve-
dést is — s bizonyosan ez se volt véletlen — azt,
hogy Poroszország u. n. ellensúlyozása éppen az
uniót veszélyeztető partikularizmus óhaját leplez-
geti. A koronatanu pedig arra, hogy a Róma elleni
hadjárat csak egy Fortunatus kalap, az, hogy pár
hétrel Worms után a kiegyesülők már paktumra lép-
tek éppen a kath. centrummal a polit. választások
boldog egyetértésben való végigküzdsére.

A worms-i nap tehát s az egész mozgalom, mely-
ben, a Chronik-kal szólva, „az egyházpolitikai mol-
nárok felállították szélmalmaikat a Rómának kedve-
zően fujdogáló szél mentébe és nemsokára vígan
csörömpöltek a kerekre, magot azonban éppensé-
ggel nem öntöttek fel“; a higgadt elemek ítélete sze-
rint csak arra jó, hogy *ad acta* tétessék. Annál elis-
merőbben szól Rade a lipcei napról és terveiről.
Ugy tetszik, hogy — mutatis mutandis — ez is szól
hozzánk is; álljon azért itt belőle néhány sor befe-
jezésül:

„E bizalmas értekezésben egyházunk egy hiányzó
szervet nyert. Az egyh. kormányzatok és zsinatok
tagjai, a gyakorlat és tudomány férfiai a legkülön-
bözőbb árnyalatokból évenként intim eszmecserére
gyűlnek. A számbeli sokaság nem kívánatos. De ki-
vánatos, hogy minőségileg a legsokfélebb szelleme-
ket foglalja össze. És kívánatos, hogy lehetőleg min-
dig ugyanazok gyűljenek össze. Mert igazán meg kell
ismernünk egymást. S éppen ez van előre feltéve
itt, hogy olyan férfiak találkoznak, akik különben
nem találkoznának. Akiknek tehát még meg kell
szokniok egymást. Akik szemben álltak egymással,
mert nem ismerték egymást. Természetesen „theo-
logiai“ kérdések ki volnának zárva innen: a gyakor-
latilag fontos lépne előtérbe. De gyakoribb érint-
kezés közelebb vinne a központi kérdésekhez is.
Hiszen minden összefügg. A periféria nem lebeg a
levegőben!“

Tankó Béla.

Válasz tiszteletes Vályi János úrnak.

Az Erd. Prot. Lap f. évi 3 ik számában Vályi János
lelkészársam jónak látja kérelhetlen kritika tárgyává
tenni a káposztásszentmiklós-csibai papi beköszöntőről irt
egyszerű tudósítáomat. Jóllehet rendkívül sajnálom, hogy
nem nyerhettem meg becses tetszését, de nem tehetek
róla; csak azt irhattam, amit ott láttam és tapasztaltam.
Ugyan, ugyan, kérem szívesen, hogy jöhetett tisztelt lel-
készársam arra a gondolatra, hogy megakartam vádolni
a káposztásszentmiklós-csibai egyházközségek kiváló buz-
góságu néhai lelképásztorát, a marosi egyházmegye érde-
mes volt főjegyzőjét s nekem szeretve tisztelt papomat,
később nagyrabecsült hivatalársamat, az én jó Dali János
bátyámat?! Vagy pedig sérteni akartam volna áldott em-
lékét? Nem, tisztelt paptársam, én ezt nem tettem,
nem tehettem, nem akartam tenni. Ennyit még a sorok
közül is nagyon nehezen lehet kiolvasni. Engedjen meg
kérem, ezt a méltatlan gyanúsítást a hála és kegyelet ne-
vében kereken visszautasítom.

Most pedig rátérek a dologra. Igaz azt irtam: „főké-
p a két évi üresedési idő alatt“ sokat tettek a hivek egyhá-
zuk fellendítésére; ezt a kifejezést is használtam: „a ro-
mokból való kiemelésre“, de ezt nem célzatosan vonat-
koztattam a multra. Távol áll! Csupán azt akartam kife-
jezni, hogy a közelebbi időben sokat fáradoztak a hivek
egyházuk külső építésével is s ezen munkájuk közben bi-
zony sok romlást kellett eltávolítani. Tudjuk mindnyájan,
hogy egyházközségeink épületei a szegénység miatt a leg-
több helyen rozoga állapotban voltak s még ma is sok a
javítani való. Ebben a tekintetben — sajnos — nem ké-
pez kivételt az én kedves szülőhelyem egyháza sem.

Az egyház rendezetlen anyagi ügyeit illetőleg felvilá-
gosításul azt mondhatom, hogy én csupán az egyház régi
függő adósságait értettem, melyek szintén most lettek

rendezve, semmit egyebet nem értettem, a multat távolról
sem akartam érinteni.

A miket a tisztelt kolléga ur felhoz a papi lakásról,
iskoláról, harangról, ezekre teljes joggal elmondhatom igen
tisztelt paptársam, amit ön mond Kálmán király után: *De
strigis vero, quae non sunt, nulla questio fiat!*

Általában véve annak a beköszöntő ünnepélynek —
eltelkintve minden külső építkezéstől — az volt a legki-
emelkedőbb pontja, hogy gyönyörrel töltötte el minden
szemlélő szívét az a tapasztalat, hogy egyházmegyénk
ezen gyülekezetének hivei milyen szép jelét adták egy-
házuk szeretetének. Midőn én ezt a körülményt kiemel-
tem, remélem a multat nem gáncoltam, sőt követendő
például állítottam fel, mert a multon épül fel a jövő.

És még csak egyet, ne vigyünk be. legalább mi lelke-
szek, az egyházi élet körébe a családi érzelmeket. Meg-
mondá Idvezítőnk: „a ki engem követni akar, elhagyja
apját, anyját s ugy kövessen engem.“ Ne nézzük csak a
rideg betűt, hanem vessünk egy pillantást a szellemre is,
mert „a betű megöl, lélek az, a mi megelevenít“. Lakoz-
zék közöttünk mindig és mindenben a keresztyéni türelem
és szeretet lelke. Elfogulatlanul mondjunk ítéletet az ese-
ményekről.

Béke velünk!

Nyárádszentbenedek, 1905. január 23.

Ady Sámuel, ref. lelkész.

IRODALOM.

*E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldet-
tik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját
elhatározását.*

Most megjelent új művek:

„*Debreczeni Lelkészi Tár.*“ Szerkesztette S. Szabó
József. II. kötet. Ára kötve 10 korona. Kiadja: Telegdi
K. Lajos utóda Eperjesy István. Debreczen.

Az 560 oldalra terjedő hatalmas kötetet, mely S. Szabó
József koll. tanár-lelkész kiváló buzgalmát és szerkesztői
ismeretes kiválóságát dicséri, nemsokára részletesen méltat-
tatjuk, addig is nagyon ajánljuk a gyakorló lelkészek
figyelmébe.

„*Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi Érte-
keztetének 1904. évi Evkönyve.*“ Összeállította Tárkányi
György e. titkár. Ára 2 kor. Tagok illetményül ingyen
kapják. Szétküldése most van folyamatban.

„*A legfőbb jó.*“ Irta Drummond Henrik. Fordította
Szabadi Béla. Kiadja a londoni vallásos iratokat terjesztő
társulat. Budapest, V. ker., Alkotmány-utca 15. sz. Ára
1:20 kor. Melegen ajánljuk I. Korinth. 13. rész fejtegetése.
Gazdag anyag predikátori feldolgozásra is. Igazi építő irat.

„*Bölcsészet.*“ Irta Pályi Ede dr. Budapest, 1904.
Singer és Wolfner bizománya. Ára 3 korona. Részletesen
fogjuk méltatni.

KÜLÖNFÉLÉK.

Viski Pál a szilágyszolnoki egyházmegye érde-
mes esperese, ki két évtizeden keresztül viselte a legna-
gyobb egyházmegye adminisztrálásának gondjait, február
1-én jól megérdemelt nyugalomba vonult. Püspökünk szép
levélben köszönte meg és méltányolta derék munkatársá-
nak hű sáfárkodását. Az egyházmegye vezetését az új es-
peres megválasztásáig Bartha Dezső főjegyző, Tasnád
kiváló papja vette át.

Pap Károly utóda. A budapesti ev. ref. egy-
ház a Pap Károly halálával megüresedett Kálvintéri ref.
lelkészi állást Petri Elek józsefvárosi lelkésszel töltötte be
áthelyezés útján, a Petri helyére pedig pályázatot fog hir-
detni.

A „Bethlen Gábor Kör“ január 29-én szépen
sikerült *Bocskay* ünnepélyt rendezett a ref. theol. fak.
dizstermben. A honvédenekar hatásos darabja után
Nagy Károly theol. professor lépett a felolvasó asztalhoz,
s egy mély tanulmányozás alapján készült beszédben tárta
fel a hallgatóság előtt Bocskay nagyságát, érdemeit, s
emelte ki legszebb, legcsodálatraméltóbb vonását a nagy
szabadsághős lelkének: a vallásosságot. A felolvasás után,

mely egészen magával ragadta a hallgatóságot, quartett következett négy köri tagtól. E kiváló zenei pont után *Távolggyi* Margit aszonynak a B. G. K. disztagnának szavalata következett volna, de az elmaradt a művész gyengélkedése miatt. Az estélyt a honvédenekar játéka zárta be *Borsag* Samu theol. zenetanár, karmester szakavatott vezetésével mellett.

A theol. fak. ifj. Egylete fényes sikerű táncmulatságot rendezett e hó 4-én a Központi szálloda nagytérképében. A multság, mely ugy erkölcsi, mint anyagi tekintetben egyike volt Kolozsvárt a legjobban sikerült táncestélyeknek, szép összeggel járult tiszta jövedelméből úgy a Szeretetház, mint az Egylet céljainak elősegítésére. Az estély fényes sikeréért a dicséret főképen az elnökséget, különösen a buzgó elnököt, *Porzolt István* IV. theolt illeti meg.

Eljegyzés. *Kádár* Imre krasznai segédlelkész, ki theol. fakultásunknak volt jeles hallgatója, eljegyezte Cseh Ilonkát Désről.

Rauwenhoff—Bartha Dezső: „A protestantizmus története“ cz. munkára az erd. ref. egyh. ker. Ertekezlete utasítására előfizetési felhívást bocsátott ki az elnökség. Csak hogy a kiváló munka megjelenhessék, az 50 ives munka előfizetési díját a rendesnek egy negyed részében 5, mondd: öt koronában, három kötetes munka árát 2 frt 50 kr.-ban állapította meg. Jelezte, hogy 500 előfizető kell, hogy csak a nyomdai költségek fedezhetőek legyenek. Február 15-re tette a jelentkezés s a pénz beküldése határidejét. Két hónapot adott rá. Az „Előfizetési felhívás“-okat 7 prot. egyh. lap mellett küldte szét 3800 példányban. Tehát minden illetékes kézhez. S az eredmény?! 1905. febr. 1-ig előfizettek a következők: Dr. Szegedi Kálmán ügyvéd Békés 5 kor., Korbély Géza evang. lelk. Sátoraljujhely 5 kor., Tóth Kálmán ref. lelk. Gárdony 5 kor., Sárkány Béla lelk. Péteri 5 kor., Nagybányai ev. ref. egyházmegye lelkészi könyvtára. Lakatos Sámuel tanár M.-Vásárhely 5 kor., Koberi János tanár M.-Vásárhely 5 kor., Dr. Dekáni Kálmán tanár M.-Vásárhely 5 kor., Kollegiumi könyvtár M.-Vásárhely 5 kor., Kollegium ifjúság könyvtár M.-Vásárhely 5 kor., Török István ref. lelk. Lácza 5 kor., Nyiregyházi ág. hitv. evang. főgimnázium 2 pld., Ország Sándor orgonagyáros Rákospalota 5 kor., Hruner István ág. hitv. esperes. Murányi János ref. lelk. S.-Bálványos 5 kor., Mezey Albert curiai bíró Bpest 5 kor., Török József Czegléd 5 kor., Major Gyula ref. lelk. Paptamási. Hevesnagyunsági ref. egyh. megye lelk. könyvtár 5 kor., Evang. theologusok Otthona Pozsony 5 pld., Dr. Szócs Ferencz ügyvéd Budapest 5 kor., Dr. Dömötör Béla ügyvéd Budapest 5 kor., Dr. Végh Aladár tkv. tisztv. Bpest 5 kor., Dr. Tóth Béla Bpest 5 kor., Váلكy Kálmán Budapest, Evang. theol. akad. könyvtár Pozsony 5 kor., Dr. Kádár János, Mody Elek 5 kor., Nagy Károly theol. tanár Kolozsvár 5 kor., Csiszár Gyula vm. főjegyző Kolozsvár. Lázár Jenő cégvezető Bpest. Zsombori Károly pénztáros Kolozsvár. Müller Béla főkönyvelő Kolozsvár. Lajos János ref. lelk. Bögöz. Dr. Nyerges Zsigmond ügyvéd, Kolozsvár. Hegedűs Sándor Budapest 5 kor. Szabó Mihály ref. lelk. Mezőlak 5 k. Fogarasi ref. egyház 5 kor. Gyurácz Ferencz püspök, Pápa 5 kor. E szerint a 39 előfizetőből *erdélyi* 14; és pedig: világi 6, tanár 4, könyvtár 3, *lelkész* 1; *királyhágóntúli* 25; és pedig: világi 11, könyvtár 5, *lelkész* 9 (4 luth.). Nem tudjuk e rettenetes érdeklődés hiányát másként megmagyarázni, mint úgy, hogy a legtöbben tán azt hiszik, hogy a parokhiális könyvtárban kapják meg az egyház pénzén. Hát *erre nincs kilátás*. Azért újra kérjük: siessenek a megrendeléssel az érdeklődők. Minket erdélyieket becsületbeli kérdés is köt ez ügyben, mert hisz' *mi akarjuk kiadni*. Hát talán *mások számára és a mások pénzén*?! Aztán csak pnnaszoljunk, hogy nincs prot. theol. irodalmunk!

A „Közhasznú Szövetkezet“ 1904. évi nyereségének felosztása iránt a közgyűlésnek az igazgatóság következő javaslatot teszi:

1. Irassék tartalékalapra 25 %/o.....	2089 kor. 50 fillér.
2. Az igazgatóság jutaléka 10 %/o.....	835 80
3. Felügyelőbizottsági jutalék 3 %/o.....	250 74
4. Az üzletrészek 5 %/o-os osztalékára 995 drb után, ennyi lévén 1904. márczius 1-éig teljesen befizetve.....	2487 50
5. Közművelődési és jótékonycélra osztassák ki.....	2500 —

6. Végre a fenmaradó összeg külön számlán vitessék át 1905. évre 194 kor. 48 fillér.
Összesen.. 8358 kor. 02 fillér.
*

A közművelődési és jótékony célokra előirányzott 2500 korona felosztása:

1. A „Vasárnap“ című néplap terjesztésére.....	60 kor.
2. A brassói jótékony nőegylet részére	100
3. A Szeretetház alapjának gyarapítására	100
4. A Szeretetházban elhelyezett szegény gyermekek segélyezésére.....	260
5. A magyarköblösi ifjusági egyesületnek.....	50
6. A székelyudvarhelyi főgimnáziumnak, szegény tanuló segélyezésére.....	100
7. A pókai ev. ref. egyház templom alapjára	100
8. A balászfalvi ev. ref. egyházközségnek.....	50
9. A Székelyudvarhelyen építendő unitárius templom alapjára.....	50
10. A deésfalvi unitárius egyháznak	50
11. A szőkefalvi unitárius egyháznak....	50
12. A musnai unitárius egyháznak.....	50
13. A dicsőszentmártoni unitárius egyháznak	50
14. A dicsőszentmártoni ev. ref. egyháznak.....	50
15. A dorna-vátrai róm. kath. templomra.....	50
16. A harasztosi ref. egyház orgona-alapjára.....	50
17. A magyarfodorházi ref. egyh. templomépítésére	50
18. A kolozsvári Kossuth-szobor alapja javára	25
19. A kolozsvári jótékony nőegylet javára	25
20. A kibédi jótékony nőegylet javára.....	25
21. A patai állami iskolai konviktus javára.....	80
22. A kolozsvári siketnéma intézetnek	50
23. A kolozsvári rongyos egyletnek.....	25
24. A kolozsmegyei tanítók segélyegyletének.....	25
25. A nagysajói ev. ref. egyházközségnek.....	50
26. A kézdimártonfalvi ev. ref. egyh. kepe-alapjára	50
27. A kolozsvári vakok intézetének.....	50
28. A bodonkúti ev. ref. egyház kepe alapjára	50
29. A topliczai „ „ „	50
30. A medvési „ „ „	50
31. A nagyidai „ templom „	50
32. A kőkösi „ orgona	25
33. A körtefáji „ kepe	50
34. A medgyesi ev. ref. egyház részére.....	50
35. A magyarbényei	50
36. A vámosgálfalvi „ „	50
37. A magyarherepei „ „	50
38. A szederjesi ev. ref. egyház kepe alapjára	50
39. A jódi ev. ref. egyház templom alapjára.....	50
40. A szeődemeteri ev. ref. egyh. templom alapjára	50
41. Kisebb adományokra.....	120
42. Vizaknai ref. egyház öszöndij alapjára	25
43. Szászsebesi ref. egyház papilak alapjára	25
44. Nagyenyedi Bethlen-szobor javára ..	30

Összesen 2500 kor.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium ifjusága, a „székely tanuló könyvtára“ javára, 1905. évi febr. 11-én a kollegiumi konviktus összes termeiben, tánczsal egybekötött zártkörű Csokonai-ünnepélyt rendez, a következő műsorral: 1. „Adagiodolorozó“, Zach Antal karnagy vezetése mellett előadja az ifj. zenekar. 2. Alkalmi beszéd, tartja: Nagy Endre tanár. 3. „Tihanyi echohoz“, Nagy László karnagy vezetése mellett előadja az ifj. énekkar. 4. Szaval: Vásárhelyi János, VII. g. o. tanuló. 5. „Kabai asszony induló“, Zach Antal karnagy vezetése mellett előadja az ifj. zenekar. A rendező-bizottság élén Nagy Endre tanár-elnök áll.

Szives kérelem a Debreczeni Lelkészi Tár érdekében. Igaz tisztelettel és szeretettel kérem a hazai ev. ref. lelkészeket és lelkészi képzettségű tanárokat, hogy sziveskedjenek még ki nem adott beces gyakorlati papi dolgozataikat a Debreczeni Lelkészi Tárban (Gyakorlati Ev. Ref. Papi Lexikon) leendő közlés végett hozzám *mielőbb* elküldeni. Szivesen fogadok mindenkitől bármely nemű papi dolgozatot, de mindenkéftt közönséges, ünnepi és különösebb alkalmi egyházi beszédek, aztán nem alkalomhoz és személyekhez kötött, általános, mindenkor használható liturgiái dolgozatokat, mert ilyenekben van érezhető hiány. A Tár III. kötete ez év őszére fog megjelenni. Debreczen, 1905. jan. 28. *S. Szabó József*, a Debreczeni Lelkészi Tár szerkesztője.

Köszönetnyilvánítás. Kónya Liza hajadon egy bordóplüss, aranyrojtval szegélyezett, arany domborhímzésű felirattal ellátott, 100 korona értékű urasztali terítővel lepte meg egyházközségünket. Eme keresztyéni buzgóságról tanuskodó adományért azon ohajtással mondunk köszönetet, vajha az egyszerű polgáreány buzgósága, áldozatkészsége minél többeknek szolgálna világító szövétnekül, buzdító például azok

közül is, kiket bőven megáldott a Gondviselés a földnek javaival. Ő pedig találja meg jutalmát ama tudatban, hogy a jókedvű adakozókat szereti az Ur! Székelykocsárd, 1905. jan. Az egyházköztség előjárósága.

Hálás köszönet. Az oláhfalvi alig három éve épült templomnak urasztala körül üresen hagyott részébe Pichy János patronus ur két darab ülő széket (padot) csináltatott, mely szép adománya által a különben csinos, egyszerű templom belső berendezésének hiányát pótolta. Mint ősei, úgy e nemes főúr is az egyház iránti buzgóságának nyilvános jelét adta; tudván: Jobb adni, mint venni. Fogadja érte szegény hiveink nevében is hálás köszönetemet. Oláhfalun, 1905. jan. 28-án. Bogdán József, ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

516—1905. sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz és az ev. ref. iskolaszék tiszteletes Elnökeihez.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur mult évi 62396. számú körlevelében az összes iskoláknak és tanítóknak figyelmébe ajánlotta *Dr. Décsi Károlynak*: „A gyermekek gyakorlatilag fontosabb szellemi rendellenességei” című munkáját, amely a gyermekek tanköteles korában előforduló szellemi rendellenességeit alaposan és közérthető módon tárgyalja, s így a tanítóság tájékoztatására nézve nagy szolgáltatást van hivatva tenni. A munka ár aránylag csekély, t. i. 1 korona. Megjelent a Gyógy-apaedagogiai könyvtárban mint annak 5. száma s megrendelhető Toldi Lajos könyvkereskedésében (Budapest, II. Főutca 2. sz.)

A t. Czimzettek figyelmét a magunk részéről is felhívjuk a nevezett műre és az iskolai és tanítói könyvtárak részére megszerzésre ajánljuk.

Kolozsvárt, 1905. február hó 1-én.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 599—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyénk espereséhez és közügyigazgatójához.

Az egyházkerületi közfőtörvényszék 1891. évi 5-ik jkvi sz. alatt hozott határozatával kimondotta volt, hogy az egyházmegyei köztörvényszékek előtt, *hivatalból* megindított és befejezett fegyelmi keresetek, ha azokban akár *felmentő*, akár *elmarasztaló* ítélet mondatott ki, minden esetben *hivatalból*, feltétlenül *fellebbezendők* az egyházkerületi közfőtörvényszékhez.

Az egyházkerületi közfőtörvényszék eme döntvénye a hivatalos lap 1891. évi 18. számában kellő módon közzétett és a „Rendeletek Tára” 1902. évi folyamának 61. lapján is olvasható, de mindennek dacára fordultak elő esetek, midőn e rendelkezés teljesítése mellőztetett.

Ilyen szabálytalanságok meggátolása céljából szükségesnek láttuk ismét felhívni figyelmét erre a döntvényre összes *espereseinknek*, mint az I. foku törvényszékek elnökeinek és összes közügyigazgatóinknak, mint *üggészeknek*.

Kolozsvárt, 1905. február 4-én

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 478—1905.

KÖRLEVÉL

mindenik kollegium méltóságos t. Előjáróságának.

Az 1903. évi egyházkerületi közgyűlés 75. jkvi számú határozata alapján elrendelte a *testvéregyházkerületek jkveinek átvizsgálásáról* szóló bizottsági jelentésben foglalt javaslatok tárgyalását.

E javaslatok egyike a következőket tartalmazza:

„A dunántúli ev. ref. egyházkerület nevezett két gyűlésében elhatározta, hogy irodalmi bizottságot és *könyvkiadó vállalatot* létesít. A megfelelő szabályzatot el is készítette. A cél ezzel az intézkedéssel az, hogy nép- és középiskolai tankönyvek és a felsőbb oktatás célját szolgáló tudományos művek kiadassanak. De nem kevésbbé

fontos az a másik, elhallgatott cél is, hogy ez uton az egyházkerület tisztos jövedelemre tegyen szert.

Ha figyelembe vesszük, hogy 7100 népiskolai tankötelezett és több, mint 2400 gimnáziumi tanuló van egyházkerületünkben; ha arra is ügyet vetünk, hogy reánk nézve nem közönyös, hogy a tanulók minő szellemű könyvekből tanulnak; végül, ha meggondoljuk, hogy az e téren előforduló nagy könyvfogyasztás minő anyagi, pénzbeli évi forgalmat képvisel: lehetetlen be nem látni, hogy a dunántúli egyházkerületéhez hasonló intézkedés egyházkerületünkre is szellemi és anyagi szempontból egyaránt kiváló előnnyel járna. Tisztelettel megjegyezzük, hogy ez idő szerint mind a 4 ev. ref. testvéregyházkerületnek vannak ilyen intézményei. Leghatalmasabb a tiszántúli egyházkerületé, melynek évi költségvetése 47000 korona fedezetet és 4400 szükségletet mutat és tőkéje 150000 korona körül jár. A tiszántúli egyházkerület számos kulturális intézmény alapjait vetette meg ezen jövedelemforrásból és még többet segíte abból.”

Igazgatótanácsunk e javaslatot egy kiküldött bizottság véleménye alapján közli a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz, hogy a tanártestületek meghallgatásával február hónap végéig véleményes javaslataikat igazgatótanácsunkhoz betérjeszteni sziveskedjenek arról, hogy egyházkerületünk kollégiumainál valóban szükségét pótolná-e a javaslat elfogadása? Ha igen, miképpen tartanák létesíthetőnek az egyházi tankönyv kiadó szervezetet?

Kolozsvárt, 1905. január hó 30-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 549—1905.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű Esperes és t. körlelkész aaihoz.

A missiói körök állapotáról szóló évi jelentések a kitűzött határidő lejárta daczára, mind a mai napig sok helyről nem terjesztették be, miért is:

Felhívjuk nagytiszteletű Esperes aait, utasítsák az egyházmegyéjük területén levő lelkész aait, hogy az évenként visszatérő és határidőhöz kötött hivatalos teendőket minden sürgetés bevárása nélkül a maga idejében végezzék el s annak az adott útasítás értelmében tegyenek eleget.

Együttal hívják fel késédelmeskedő körlelkész aait, hogy jelentésüket most már sürgősen tegyék meg eddigi késedelmük igazolásával.

Kolozsvárt, 1905. jan. hó 30-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

140—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett erkedi ref. leány-egyházköztség lévita kántor-tanítói állására pályázat nyitattik.

Javadalom: díjlevélileg tisztesség-s lakás melléképületekkel, 14 hold kert, 11 hold can. portio kat. tiszta jövedelme 70 kor. 84 fillér, borpénz 60 korona, fapénz 60 kor. terményjavadalom, szolgálmányok és tandij becsértéke 410 kor. 72 fillér. Ehez járul 208 kor. fizetés kiegészítési államségély. Összes javadalom 809 kor. 56 fill.

Köteleességek: I—VI. osztályu mindennapos és ismétlő növendékek tanítása, harmad vasárnap délelőttje kivételével szószéki szolgálat, éneklés, orgonálás, egyházi jegyzői teendők végzése, gondnoki napló vezetés és egyházi számadás készítés.

Pályázati kérvények oklevéllel és szolgálati bizonyítványokkal felszerelten nt. Bartha Dezső helyettes esperes urhoz küldendők Tasnádra.

Kolozsvár, 1905. febr. 6-án.

Dr. Bartók György, püspök.

ÉRTESÍTÉS

A dési ev. ref. egyházmegye tiszt. lelképásztoraik értesitem, hogy az országos közalap, és a nyomtatvány kezelést átvettem s kérem őket: a „Bévallási ivatek” legkésőbb e hó 28-ig hozzám küldeni sziveskedjenek.

Désakna, 1905. február 6-án.

Szakács Ferencz, ev. ref. lelkész.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félvre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egy pár szó a gimnáziumi tanügyről.

Egyházkerületünk kiváló tanügyi férfiai lelkükön hordozván az egyetemi tanulmányokra előkészítő és klasszikus zománczu általános műveltség alapjait lerakó gimnáziumaink tanügyi tekintetben való fejlődését is, a hét testvér-kollegium tanárkarát alapozó munkára hívták fel: működjék minden szerv célutadatos önállósággal az egység érdekében, a köz javára — az adott viszonyok között.

Az előírt irányban folyik a munka a hét testvér-kollegium kebelében a már megállapított normal-tanmenet alapján a tantárgyak és a különböző tárgyrészletek közt való kapcsolat, összefüggés keresésével.

Ezen munkálatok t. i. 1. a normalis tanmenet kidolgozása, mely óráról-órára való beosztását a tananyagnak megkönnyíti és a tananyag áttekinthetőségét előmozdítja, 2. a különböző tantárgyak közt részben a priori adott, részben keresett összefüggés evidenciában tartása, nem czélozhatnak egyebet, mint azt, hogy Egyházkerületünk főgimnáziumai egységesen és egyenlő niveauon tartva vezethessék és vezessék a tanulók *oktatását*. És ez oktatás egységes voltának garanciái nem annyira az idő folyamán folyton változó kálvinista személyiségekben, mint inkább a közös megállapodással szerkesztett és az illetékesekre kötelezővé tett elaboratumban volnának.

Ez intézményes biztosítás elve nem ütközik össze a kálvinizmus szellemével itt sem. Mert a lelkiismeret felelősségérzetét, mely az egyéni önállóságnak erkölcsi jellegű bélyege, ez összeállítandó elaboratum semmiképen nem tompíthatja: így a kálvinizmus leglényegesebb elve, mely a ref. tanintézetekben még mindig érvényesül a hozzá szükséges decentralizáltság keretében, a személyi felelősség elve érvényesülhet mindannak daczára, hogy az állami főgimnáziumokat összefűző gyűrűje a szubordinációnak s az áll. főgimnáziumokban szokott értékelése a tanerőknek, per analogiam a ref. tanintézetekben is több helyen előtérbe nyomul. Ennek hatása alatt azután satnyul, erőtelenedik az az egyedül helyes felfogás a ref. főgimnáziumokban, hol a tanerők *áthelyezése* nem divik s így minden régebbi tanerőt erősebb, sokszor egész életre terjedő tartammal fűzik a gyökerek a tanintézethez és a helybeli társadalomhoz; gyöngül az a felfogás, hogy egyenlők vagyunk ugyan, de az intézet szellemének hordozói az idősebb tanárok s általában azok, akiknek lelkét e szellem át-*hatja*. E szellemet értik vagy érzik is az intézet volt növendékei. Minden reform, mely nem számol az intézet szellemével — ezt nem lehet egy lehellel elfujni — az intézet lelkét támadja meg.

A tanintézetek szellemét, mely a tanítványokban tovább működik, meghatározzák a tankönyvek és a tananyag átadásának módja egyfelől, nevelői irányú összhangzatos tevékenysége a tanárkar minden egyes tagjának másfelől.

A fentartó vagy felügyelő testületek *direkte* csak a tankönyvek kijelölésére vannak teljes ellenőrző hatalommal, míg a *tanítás módja*, mely a tanulók értelmi kiforrásának a formája, a mely szerint feldolgozza az időnként szerzett ismereteit, valamint a *nevelői* munka csaknem ellenőrizhetetlen. E két utóbbi tekintetben garancia csupán a személy megválasztására való befolyásban található.

A felügyelő testületeknek, a mennyiben az iskolájuk célját szemelőtt tartják, első sorban a czélnak megfelelő tankönyvről *kell* gondoskodni.

Ez idő szerint jó tankönyvnek mondható az olyan, mely az ismereteket a mai fejlettségi fokon közli s túlterhelést nem idéz elő. Az első követelés a tudás, az utóbbi a tanuló szervezeti egészsége érdekében nélkülözhetetlen.

A mennyiben pedig egységes, jó tankönyvek szerkesztendők, melyek a hangoztatott és keresve keresett összefüggést létesítik a különböző gimn. osztályok tananyaga között és ugyanazon gimn. osztály különböző tárgyai között, leggyorsabban keresztülvihető az által, hogy *kilüszetik egészen önállóan* az egyes osztályok tananyaga a *szaktanárok* által. Vagyis minden egyes érdekelt gimnázium tanárai *saját* (képesítésük szerinti) szaktárgyak osztályonként való tananyagát akár az állami tanterv alapján, akár annak *csak* tekintetbe vételével közös megbeszélés és megállapodás alapján precizirozzák. Azután közösen megállapítják, hogy a tárgy természete szerint a tananyag részleteit minő sorrendben lehet legkönnyebben *tanítani* a tantervben előírt osztályokban. (Az egyes osztályok értelmi fejlettsége ugyanis sokszor fölmenti a tanítót olyan dolog alól, mi elől fejletlenebb osztályban nem térhet ki.)

Ha e munkálatok bevonatnak ez érdekelt gimnáziumok szaktanáraitól és az érdekelt gimnáziumok tanárkarainak kebeléből alakult, a tárgyaknak megfelelő szaktanár-bizottságok felülvizsgálják és egygyé olvasztják — nagy eltérés úgy sem igen lesz a fölterjesztett tervek között — s a tanügyi bizottság elé terjesztik, itt rövid egy év leforgása alatt meglehet kapni a modern középiskolai tankönyvek vázlatát, mely csupán kidolgozásra vár.

A kidolgozás kérdése pedig önmagától oldódik meg, mert minden egyes tanár saját szaktárgyát a szak-konferenciákra feldolgozta agyában, csak papírra kellene vetni, azonkívül az órákon a *bevett* tankönyv alapján szintén ezt csinálja.

Az így készült tankönyvek, hogy egyszersmint a tanítási módszer se legyen teljesen illuzorius ellenőrzés alatt, de meg azért is, hogy ha netalán valamely tárgy tanítása nem szakember kezébe kerül, az alkalmazandó módszert ne kelljen ennek keresnie a tanítványok ez évi és következő évi kárára, — módszeresen volnának szerkesztendőek.

Az életben azonban sokkal nagyobb jelentőségű a homogén ismeretanyag átadásánál a homogén *erkölcsi* nevelés.

A kiadás nehézségeit, mely egyeseket igen sokszor visszariaszt a tankönyv-írástól, szintén igen könnyen le lehetne győzni. Ha másként nem, egy egyházkerületi tankönyv-kiadó-vállalat alapításával.

Kútasi Károly,
Kun-koll. s.-tanár.

A Nagy Péter „Konfirmációi kisebb Káté“-ja átdolgozásához.

E mű átdolgozására vonatkozó „Pályázat“ annak az idején átdolgozás irányelvűl azt tüzte volt ki, hogy „terjedelménél, tartalmánál és nyelvezeténél fogva teljesen alkalmas legyen egyházunk ev. ref. népiskolai tanulóinak a konfirmációra való előkészítésére.“ — A terjedelemre vonatkozólag „50—60 lapot“ állapított volt meg. — A tartalomra nézve három dologra adott utasítást: „kellőleg kidomborítandó a *hit*, mint a megigazulás feltétele, a *szákramentumok* jelentősége egyházunkban s a mai *egyházszervezetből* annyi, a mennyit feltétlenül szükséges tudni az egyház minden tagjának.“ Most az összes egyházmegyékhez lévén letéve, közöljük az alábbi tanulmányt:

Maga az a tény, hogy a többfelé keletkező egészen új Konfirmációi Kátékkal szemben, melyeket úgy hivatalos pályázatok, mint magán vállalkozások termelnek, egyházkerületünk hatósága a nálunk eddig is használatban volt Nagy Péter-félenek csak átdolgoztatását vette tervbe, az egyházi élet konzervatívizmusát bölcsen szem előtt tartó fejlesztés elve mellett azt a meggyőződést látszik bizonyítani, hogy a Nagy Péter-féle műben alapjában oly jeles munka áll a jelzett célra rendelkezésünkre, a melynek kiválóságait egy új munkálat révén esetleg kockára tenni, nem volna indokolt. — Másfelől az a tény, hogy az átdolgozás kimondatott, azt bizonyítja, hogy egyházunknak az idők változtával olyan gyakorlati szükségai állottak elő, a melyek kielégítéséről az oktatásnak már e fokán gondoskodni, egyházunk fontos érdeke. — E szükség, a tartalomra vonatkozó utasítás alapján következtetve, ev. ref. felekezeti tudatunknak határozottabb kidomborítása, a cultus-cselekvények fontossága ismertetése alapján erősebb egyháziasság fejlesztése és az egyházszervezet ismertetése alapján az egyházkormányzat iránti élénkebb érdeklődés létrehozatala. — Mind olyan dolgok, a melyek ápolása mostani egyházi életünk és felekezetközi viszonyaink mellett, égetően szükségesek.

Annak megállapítására már most, hogy melyek a Nagy Péter-féle munkának azon szerkezetbeli, methodologiai és felfogásbeli kiválóságai, a melyek gondosan megörzendők és mely pontokon és minő mérvű pótlásokkal, illetőleg változtatásokkal volnának érvényesítendőek a fennebb jelölt szempontok s mindezek mellett, hogy lenne a munka mai terjedelméhez mérten (88. lap) majdnem egyharmaddal, de mindenesetre egynegyedrésznivel szűkebb terjedelemre vonható:

1-ör ismertetni fogom a mű mostani alakját, felfogásban, beosztásban, tartalmában és egész szerkezetében;

2-ör összehasonlítom egy pár kiválóbb hasonnemű

irodalmi termékkel; s ezek alapján megállapítva a megtartandónak ítélt elemeit s a változtatások lehetőségét, mikéntjét s ezek előnyeit;

3-ör összefoglalom egy a beosztást és tartalmat feltüntető „Tervezetbe“-be.

I.

A Nagy Péter „Konfirmációi kisebb Káté“-jának a következő beosztása és tartalma van:

I. Bevezetés.

Ebben: Az ember (természeti) és vallásos minősége (lelki tulajdonai), a vallás meghatározása (jelentősége), kijelentés (ennek kriteriuma) és okmánya:

II. Biblia.

Ennek két része és tartalma (jegyzetben a bibliai könyvek sorrendje), az ó-szövetségnek az újhoz való viszonya.

III. Isteni kijelentés.

1. Az ó-szövetségi könyvekben.

Ebben: Isten a világ teremtője (szavával) (27—28), ami az ő *mindenhatóságát* mutatja. (29—30.) Az ember teremtése, első állapota, esete (31—40.); ide szőve a *bűn* (lényege, nemei, büntetéshez való viszonya (34—40.); a *választott* népek adott kijelentés (és ígéret a tökéletes kijelentésről) (41—44); e kijelentés alapja: a *10 parancs* és annak magyarázata (közben az eskü (52) (45—66); a zsidó vallás és nép további sorsa, elhanyagolása (68—76).

2. Az új-szövetségi könyvekben.

Ebben: A Messiás hivatása és jelentősége. Ez J. Kr. (77—80.).

a) Jézus élete.

a) J. Kr. születése és ifjúsága.

J. születése, ifjúsága, ennek tanulsága (81—89).

b) J. mint tanító.

Keresztsége, megkísértetése (ördögök, angyalok, kísértetek, tanulságok [91—98.] foglalkozása (?), tanítása, summája, formája hatása (népnél, farizeusoknál). Jeruzsálemi út, a templomi kijelentés, elfogatása, elhatározása, kerüli az elfogatást (életünk megtartása, kötelességünk) (89—221.).

c) J. elfogatása és szenvedése.

A páska vacsora, lábmosás (ennek magyarázata: szeretet Isten, felebarát és magunk iránt), Gecsemáné (ima, tartalma, meghallgatása, Miatyánk és magyarázata [137—154.]), elfogatás, kihallgatás, elítélés (122—165).

d) J. halála, feltámadása, mennybemenetele.

A vesztőhelyen (J. magatartása ellenségeivel szemben s a miénk [168—170.]), halál, sirbatétel, feltámadás, megjelenés, mennybemenetel, keresztyén ünnepek, a Pünköszt (166—180.).

3) Jézus tudománya.

Ez tökéletesebb (?) mint a zsidóság, megismerhető az új-szövetségből, mely tanítja, hogy az *egy* Isten három személyben munkás körülöttünk (181—183.).

a) Atya.

Isten lélek (a legtökéletesebb), nekünk Atyánk

(adja életünket, melyet kioltani bűn, fentart, gondvisel, mindent javunkra rendel, bíránk — ezek tanulságai — [184b—198.]), őt ezért szeretnünk kell (184—200.).

b) *Füü.*

J. nevezetei, ezek jelentése. *Megváltó* (mitől? — tudatlanság, jórathetatlenség, Istentől való rettegetől, — hogyan? — tanításával és példájával [204—207a]) a bűn büntetésétől, szenvedése és halála által, a kik benne *hisznek* — mit tesz ez? — és *megtértnek* — hogyan? — a *bűnből*, megtartván Isten minden parancsolatait, hogy „tökéletesek legyünk“, mely a *jövő élet* hite mellett nem képtelenség s a mivel együtt jár a *feltámadás és itélet* (mely nem érzékiekben fog állani [219.]). E hit hatása s mindezekért való tartozásunk J. iránt. (201—221.)

c) *Szentlélek.*

Ezt az apostoloknak Kr. küldte az Atyától (de kapják a J. Kr. igaz hivei is), kikben *munkálja*: a megvilágosítást, megszentelést, bűnbocsánat biztosítását, egyházzá való egyesítést. (Mi ez utóbbi? mi az újjászületés és milyen az ily ember? [225—228.]

IV. J. tudományának terjedése.

Ezt a Szentlélek eszközölte az apostolokban (A 12-ik apostol: Máttyás, Pál és az ő története, martirok [231—37.]).

V. Keresztyén egyház.

E név keletkezése és jelentése, az első keresztyének erkölce (egyházszervezete és fegyelme [241—45.]), istentisztelete, üldözése, diadalmaskodása, megromlása — (238—253.).

VI. Reformáció.

E szó jelentése (előreformáció és sorsa [255—58.]) reformátorok (fellépésük oka és eredménye [260—61.]) kiindultak a bibliából (sorsuk [263—266.]) követők neve, külön és együtt. [254—271.]

VII. Keresztyén felekezetek.

A főbb ker. felekezetek (gör. kel. és gör. kath. és róm. kath. közti különbség), a róm. kath. és prot.-ok közti különbség, ref. és luth. különbsége (unitáriusok) [272—282.].

VIII. Szákrámentumok.

Mi a szákrámentum? Hány van? (miért nincs Keresztség (miként végzik? a kegyelem-ígéret értelme, gyermek keresztség), konfirmáció, Urvacsora, van-e transsubstantiatio, kik részesülnek a kegyelemben (el ne maradjunk a részesedéstől). Az Urvacsora a hit erősítésére szolgál, mely hit főbb vonalai az Apostoli hitformában vannak megírva. Fogadalmak. [283—322.]

IX. Konfirmációi

Énekek és imák: Konf. ijjak imája, Urvacsora vétel előtt, Kenyérvételkor, Borvételkor, Urvacsora után.

*

E beosztás és részletes tartalom-mutató — a melyben a zárjelközé irt szöveg a könyvben kisebb betűkkel nyomtatott részt jelzi, amit néhol az oktatásban mellőznek is, a zárjelekbe tett számok pedig a kérdések számaikat jelzik, mely a könyvben feltüntetve van — eléggé bizonyítja, hogy Nagy Péter itt roppant nagy anyagot ölelt fel, melyet csak

mesteri kéz tudott oly tömören összefoglalni, amint azt itt látjuk. A megelőző osztályok vallástani tananyaga: az ó- és újszövetségi szenttérténeket összefoglalt eredményei a ker. vallásosság létrehozásának szolgálatába állítottak itt, mint az isteni kijelentés történeti folyamának szemléltetési eszközei. Ez a *történeti szempont* karakterizálja az egész munka felfogását. Sokkal inkább a szorosabb értelemben vett „isteni kijelentés“ *története* van itt adva, vagy mondjuk belyesebben: előtérbe állítva, mint a kijelentésnek *tartalma*. E kijelentés tartalma igazában csak a történeti részek közt és közé van elszórva, nem kis része épen a kisbetűs — mellékes — kérdések közé sorozva. Kompaktabb részek e tekintetben csak a 10 parancsolat, a Jézus tudománya és a Szakramentumok fejezetei alatt találhatók. E felfogásnak és eljárásnak tagadhatatlanul meg van az az előnye, hogy tárgyiasabb s ennél fogva könnyebben tanulható; de az a nagy hátrány jár vele, hogy a *a fejletlen értelem az egészt áttekinteni nem lévén képes, épen azt nem veszi észre, a mi a történet alatt levő fődolog* az isteni vezetést és a kijelentés tartalmát s így csak egy csomó történeti dolgot tanul, de *hitet* belőle nem merit s a történetek feledésbe menetele után nem marad lelkében semmi. Kivétel ez alól csak egy esetben van: a mikor a hitigazság személyes történet alakjában jelenik meg (J. Kr.) Aztán e történeti tárgyalás mellett a gyermek nem veszi észre, hogy itt voltaképen *ő róla, az ő személyéről* van szó; a vallás sokkal inkább tárgyi, mint saját személyes érdeke, üdve szempontjából lép elébe, mely épen ennél fogva kevésbé tudja érdeklődését felébreszteni és lekötöni. Ezzel együtt jár, hogy az egyéni hitélet nagy kérdései számára sem megfelelő hely, sem tér nem jut, ami — mint látszik — az átdolgozás elveit megállapítottak előtt is javítandó hiánynak tünt fel.

(Folytatása köv.)

A kovásznai ref. templom építése
1808—1817.

(A templomfűtés berendezésére tartott egyházi estélyen tartott felolvasásból.)

Lapozgatva egyházközségünk levéltárában egy megsárgult és megszakadozott lapra akadtam, mely az 1808-ik esztendőben történt földingásról és e földingás következtében a régi templom tornyának oly mérvű megrongálásáról emlékezik meg, mely a torony leszedését vonta maga után, jelentve a vizitáció előtt nemes Bogdány Sámuel domesztikus kurátor, hogy a „torony leszedése és a Parochiális körül teljesített reparatio 258 mf. 44 dénárba“ került.

Ekkor már elodázhatatlanul szükséges volt, hogy a hívek, hogy e község lakosai komolyan gondolkodjanak a templom építés költségeiről. Nem czélom itt untatni a n. é. közönséget azzal a nagy, azzal a lelkes buzgóságból eredő küzdelem leírásával, melyet egy bár akkor is népes, de épen anyagi erőkkal nem rendelkező egyház hivei vívtak meg az önadóztatás terheivel, csupán egyes, karakterisztus idézeteket hozok fel, melyek ama kiapadhatatlan forrásokról tesznek tanubizonyságot.

Az 1811. február 5-én tartott számadás-vizsgálat a napi költségeken kívül, már így szól: „Ezek felett vagy az Ekklának az ujjonnan építendő templom és torony építésére 720 mf., melyet vettének be a F. K. Gubernium engedelmé mellett lett kéregetésből. Ugyan a Fő. T. Püspök urnak megengedéséből Actualis Fungens pap nem lévén s fele kepe vagy papi fizetés a templom építésére fordíthatván abból jött be e máj napig 1901 mf. 10 dr.“

Az 1812. év már a templomépítési előmunkálatokban, anyagbeszerzésben látja szorgalmatoskodni a hiveket, kik e célra 600 rénes forintot adnak össze alamizsna pénz gyanánt, a papi félkepeből 1585 frot takarítanak meg.

Ez évben már Titulált Márkus József Deák tractuális inspector kurátor jelzi, hogy: a nálá lévő depositumokból a jövő tavaszon az építéshez hozzá lehet fogni.

Ugyanezen évben a három éven át ürességben levő papi állomás addigi káplán: Tiszteletes Cseh András urammal a protestánsoknál akkor divó „papmarasztás” utján azon „kötés mellett” töltetik be, hogy „bár eö kegyelme actualis papnak is elengedő volna”, oly módon választalik, illetve marasztaltatik meg, ha még egy évig fél kepeért szolgál, mivel a másik fél kepe még a templom építéshez szükségeltetik, melynek instantiája a Fő Tisztelendő Püspök ur előtt van.

Nem hagyhatom említés nélkül, hogy a polgári község kimutatása is minden évben kisebb-nagyobb segélyezéssel járult a templom építéséhez.

És a midőn még a hivek családonként, illetve páronként e célra még 5 mf.-tal is megrovattak, a midőn az építéshez szükséges munkaerő is megállapítva, az építőmester Müller Ignác kőmivespallér megfogadva volt, akkor jött még az igazi próbatétel, melyben csakugyan megkísértetett a kálvinista hitbuzgóság.

Mars hadisten robogó szekeren, száguldó paripákkal rohant végig Európán; kimélet és válogatás nélkül követelve áldozatait Európa minden nemzetétől! Elvonva a szelidebb erények oltárain áldozni kívánó sziveket; el a gyermeket édes apjától, a férjet hitvesétől, a vőlegényt menyasszonyától, s oda dobva bömbölő ágyuk, ropogó fegyverek toroka elé; vértől ázott, vértől itasult harcosokat nevelve belőle. Mne-mosyne leányai elhallgattak, hárfájukat akasztották fűzfákra. Csupán Klio irattekercsével és Melpomene buzogányával jelezték, hogy e világrész hadakutjává vált, hogy nemcsak egyesek, de egész népek, nemzetek előtt vonult fel tragikus jelenésekre az élet szinpadának függőnye.

A napoleoni hadjáratokból és következményeiből magyar nemzetünknek, s közelebből székely katonai végvidékünknek is kikellet vennie osztályos részét.

A munkabíró férfiak komoly hadtusában, tornajátékokban, fegyverforgatásban meritették ki erejüket, s így a templom építés nehéz munkájához alig serdülő gyerekek, lóra ülni, fegyver alá menni képtelen öregek és gyöngye nők emelték a kő kolosszusakat, törték, rongálták gyenge, vagy már elgyengült testöket, hogy emelkedjenek a falak Isten örök dicsőségére, az ur jóvoltának hirdetésére és prédikálására a későbbi nemzedékek előtt is annak, hogy az igazi „hit csakugyan képes hegyeket mozdítani ki helyökből, csakugyan képes csodákat művelni.”

De nem üritett ki még egészen a keserü pohár!

Az 1811. február 20-iki patens a pénzürtékének harmadára szállását a devaluatio rettenes csapását elhozta ám a templomot építettő kovásznai hivekre is. Erről emlékezik meg az 1813. évi február 23-iki vizitacionális gyűlés előtt „inspector kurator Tiszt. József Deák Atyánkfia”, — midőn elészámálva a kőműves pallérnak, téglávetőknek stb. fizetésben és intertenczióban: lisztben szalonnában, árpa- és köleskásában való járandóságait, — végül így szól: „Az egész itten felnevezett summák vétettettek az Bánkó-czédulának nominális válóra (értéke) szerint, mint-hogy depositumba is ugy tétetett volt. Eszerint már most a kiadott 424 mflor 80 pénz mintnogy nominális valóban volt, cambialis valóban véve teszen: 84 mflor 90 pénzt.”

Képzeltetni a pénz értékének illetén csökkenése

mellét azt a rettenetes drágaságot, mely vasmarokkal szoritotta össze a föld népét, azt a kimondhatatlan aggodalmat, mely a templom építettő kovásznáikra, templomépítési célra meglevő készpénzük értékének összezsugorodás által nehezedett!

De a Mindenható Isten gondviselőkeze megsegítette az ő hajlékának építésén fáradozó gyermekeit. Tulfeszített erővel, áldozatkészséggel, buzgósággal csak megépült a hajlék, az Ur dicsőségének hajléka, a hívő lelkeket idvességre vezérlő ama menyország kapuja; ugy, hogy az 1816. évben már a leszámolás előtt állott építő és építettő. Az 1817. év febr. 25-én a még hiányzó 439 mf. 8 dénárt „a hallgatók önkénytes adományából” gyűjtötte ki az egyházelőjárósága, a mikor is Székely Mózes megyebírónak és József Deák kurátornak „Isten háza építése körül való buzgóságát és sok fáradozásait” hálás köszönettel honorálta a tractuális synodus.”

Ignác László.

Elismerés az érdemnek.

Nagytisztelütő Szerkesztő Ur!

Hogy azokban a tenger sok akadályjal járó harcokban, melyek árán végül mégis sikerült a szászsebesi ev. ref. templomot létesítenünk, — milyen megbecsülhetetlen szolgálatot tett anyaszentegyházunknak és a magyarságnak Szalay Ferencz n.-szebeni építész ur, csak az értékelheti igazán, aki bár valamennyire ismerni tanulta a Szászsebesen és vidékén élő magyarságnak küzdő helyzetét és azokat a nehéz harcokat, melyeket az egyház szervezése s a templom létesítése érdekében meg kellett vívnunk. Igazi érdemnek nyújtja tehát alábbi jegyzőkönyvi határozatában a gyulafehérvári ev. ref. egyházmegye az elismerés köszoruját. E templomépítéssel Szalay Ferencz ujjabb bizonyosságát adta annak, hogy építési ügyekben az erdélyi ev. ref. egyházkerület aranyembere ő. A sz.-sebesi magyarság el nem fogyó nagy hálával őrzi és emlegeti nevét.

Kitünő tisztelettel

Benedek Károly,

a szászsebesi ev. ref. egyház szervező
lelkésze, adminisztrátora.

*

A jegyzőkönyvi pont így hangzik:

„Benedek Károly aa, mint Szászsebes adminisztrátora örömmel jelenti, hogy Szalay Ferencz derék kálvinista építész aa, aki egyházkerületünket már sok szép építészeti emlékkel ajándékozta meg, szászsebesi templomunkat már a nyár folyamán bevégezte; a templom százakat érő összes terveit nemcsak ingyen készítette el, de egyháznak is ajándékozta, a templomépítést megkezdte hazafiságból, egyházunkhoz való ragaszkodásából akkor, midőn az eháznak templomépítésre egy fillér sem volt kezében. Az építést a szakemberekből álló építettő-bizottság jelentése szerint, minden nyereségre való kilátás nélkül, sőt tetemes ráfizetéssel, nagy ügyszeregettel és szolidassággal eszközölte. Méltó, hogy neve jegyzőkönyvünkbe is, nemcsak a sz.-sebesi templom márványtábláján, megörökíttessék.

Közgyűlésünk főjegyző aának jelentését örvendetes tudomásul veszi és Szalay Ferencz derék építész aának a szászsebesi templom építése körül szerzett megbecsülhetetlen érdemeit jegyzőkönyvébe megörökíti, drága életére Isten áldását kéri.

Szalay Ferencz érdemei annyival inkább méltánylandók, mert a szászsebesi templommal oly helyen emeltetett drága hitünknek és a magyar kulturának, magyar nemzeti szellemnek oltára, ahol eddig csak elvétve hangzott magyar imádság s magyar véreinket templom nélkül századokon keresztül szivta fel a nemzetiségi áradat.”

TÁRCSA.

Bölcs Salamon a jó asszonyról.

Tudvalevőleg az ó-szövetségben három könyv viseli Bölc Salamon nevét: a *Példabeszédek*, a *Pre-*

dikátor és az Énekek éneke. Nem arról akarok beszélni, hogy vajjon e három könyvet egy ember írta-e s hogy valamennyinek vagy csak egyiknek is, valóban Bölcs Salamon-e a szerzője?

Az bizonyos, hogy aki a *Példabeszédek* könyvét írta, bölcs ember volt, hitták légyen Salamonnak vagy másképp akárhogy. Egy (vagy több!) mélyen gondolkodó főnek nemcsak érző szívnek élettapasztalatokból leszűrt bölcsesége nyilatkozik meg benne. E nagybecsű aforizmák kiterjednek az élet minden viszonyára. Hogy feledhetné el, hogy mellőzhetné az asszonyt? Nem is teszi. A szétszórt gondolatokban megtaláljuk a jó asszony képét, úgy rajzolva, hogy ma is minden idők eszményképének vallhatjuk.

Rajzolja, mint *háziasszonyt*, a ház lelkét.

A jó asszony *szorgalmas*. A gyors asszonyi állapot koronája az ő férjének; de mint az ő tetemeiben való rothadás, olyan az, a mely megszégyeníti az ő férjét. (XII. 3.) Azt mondja a serény asszonyról, hogy ára sokkal felülhaladja a kárbunkulusokat. (XXXI. 10.)

Munkás. Keres gyaipjut vagy lent és megkésztíti azokat kezeivel akarhatja szerint. Még éjjel is felkel s eledelt ad az ő házának és szöszte az ő leányinak. Gondolkodik mezőn való örökségről és megveszi azt, az ő kezeinek munkájából szőlőt plántál. Ő maga is az ő derekát megövedzi és megerősíti karjait. Látja, hogy hasznos az ő munkálkodása; meg nem aluszik éjjel is az ő világa. Az ő kezeit veti a fonókerekre és kezeivel fogja az orsót. Gyolcsot sző és eladja; és öveket, melyeket ad a kereskedőknek. Restségnek kenyerét nem eszi, sőt szorgalmatosan vigyáz házanépére is. (XXXI. 13—19. 24. 27.)

Gondos és előrelátó, nem félti házanépét a hidegtől, mert jó előre ellátta meleg, bélétt ruhákkal. (XXXI. 21.) Nemcsak a hasznost tekinti, a szépre, a kényelemre is ügyet vet. Szőnyeget készít. Ruhája tartós, de szép is: erő és ékesség az ő ruhája. De van bíbor és bársony öltözete is. (XXXI. 22. 25.)

Gondot visel férjére. Esmérik is az ő férjét a kapukban, mikor ül a tartományak véneivel. (XXXI. 23.)

Hűséges. A hűtelen nő elfelejtkezik az ő Istenének szövetségéről. (II. 17.) Szeretetlenben van a boldogság, megelégedés. Jobb a paréjnak élete, ahol a szeretet vagy, hogy nem mint a hizlalt ökörnek eledele, ahol vagy gyűlölség. (XV. 17.)

De aztán az ilyen asszonynak nem is fogy el marhája és bizik hozzá az ő férjének lelke. Jóval illeti őtet és nem gonosszal, az ő életének minden napjaiban. Felkelvén az ő fiai, boldognak mondják őtet; az ő férje hasonlatosképen dicséri, mondván: Sok asszonyiállatok munkálkodtak serénységgel, te pedig meghaladod mindazokat. (XXXI. 11. 12. 28. 29.)

Mindenkoron gyönyörködtek a nő szépségében s gyönyörködni fognak, míg a világ világ lesz. Az *Énekek éneke* a női szépség dicsőítése, a lángoló, szenvedélyes szerelem bájos idyllje. A *Példabeszédek* könyvének írója is lelkesedik a női szépségért. De azért a *kedvesség* hatja meg igazán szívét, mert a kedves asszonyiállat megtartja a tisztességet, miképpen a hatalmasok a gazdagságot. (XI. 16.)

Okosság emeli a szépséget. Mint a disznó orrában az aranyperc, olyan a szép asszonyi állat, a kinek nincsen okossága. (XI. 22.) S csalárd az emberek előtt való kedvesség és hiábavaló a szépség; a mely asszonyi állat *féli az Urat*, ez szerez dicséretet magának. (XXXI. 30.)

A kedvességet annyira női bájnak tekinti a *Példabeszédek* bölcs szerzője, hogy a mord kedvű nőről azt mondja: Három dolog alatt indul meg a föld, sőt négy alatt, melyeket el nem szenvedhet. A szolga alatt, mikor uralkodik és a bolond alatt, mikor eleget eszik; a gonosz, mord kedvű asszonyi állat alatt, mikor férjhez megyen; végezetre a szolgáló alatt,

mikor örököse leszen az ő asszonyának. (XXX. 21—23.)

Annál utálatosabb a *házsártos asszony*. Jobb lakni a háznak zugolyában, hogy nem mint a háborgó asszonyi állattal egy háznak társaságában lenni. (XXI. 9. XXV. 24.) Jobb lakni a pusztának földén, hogy nem mint a feddődő és haragos asszonyiállattal. (XXI. 19.) Azt mondja, hogy a sebes záporosó, idején való szüntelen csepegés és a mozgó asszonyember, egyaránt vagynak. (XXVII. 15.) Vagy: Mint a csepegés, az asszonyiállatnak szüntelen zsémbelődése.

Szép a kedves, beszédes házi nő, de csak ha *okosan beszél*, ha az ő száját bölcsen nyitja meg és kegyességnek tudománya vagy nyelvében. (XXXI. 26.) Mert a *bölcs* asszonyiállat építi az ő házat, a bolond pedig önkezével elrontja azt. (XIV. 1.) A ház és marha atyától való jószág; az Urtól vagy pedig az értelmes feleség. (XIX. 14.) Csúnya a haszontalan csácsogás és dologtalan kóriczálás. (VII. 11—12.) A balgatag asszonyiállat fecsegő bolond. És noha semmit nem tud, mindazáltal ül az ő házában ajtajánál, a székben, a városnak magos helyein, hogy elcsalja az úton járókat, kik egyenesen mennének az ő úton (IX. 13—15.)

A jó asszony *könyörületes* és adakozó is. Az ő markát megnyitja a szegénynek és kezeit kiterjeszti a szűkölködőknek. (XXXI. 20.)

A nőnek fontos feladatai vannak, mint *anyának*. A gyermektelen asszonyról csak gúnyosan beszél. Azt mondja: Hárman vagynak, akik meg nem elégszenek, sőt négyen, kik nem mondanak eleget. A koporsó és bérekesztett meddő asszonyi állat: a föld meg nem elégszik a vízzel és a tűz nem mondja: elég! (XXX. 15—16.)

Nagy szerepet jelöl ki az anyának a *gyermeknevelésben*. Intésül adja a gyermeknek: Hallgasd szerelmes fiam a te atyádnak bölcsességét és a te anyádnak oktatását el ne hagyjad. (I. 8.) Inti, hogy: tanítsd a gyermeket az ő utának módja szerint; még mikor megvénheszik is, elnem távozik attól. (XXII. 6.) El kell nyomni a szív hangját, ha szükség, szigorral kell nevelni. (XXII. 18. XXIII. 13—14.)

A bolond fiu szomorúságára vagy az ő anyjának. (X. 1.) A tudatlanságnak legnagyobb átka, hogy míg a bölcs fiu örvendeztetni az ő atyját, a bolond ember — kitelik tőle! — megútálja az ő anyját. (XV. 20.) A nagy bűnhődés az, mikor elpusztítja atyját marhájából és elidegeníti anyját a megszégyenítő és gyalázattal illető fiu. (XIX. 26.) Az anya iránt való szeretet olyan természetes, mélyen gyökerező, hogy mint valami hihetlent emliti: Vagyon oly nemzetség, ki még az ő atyját is megátkozta és az ő anyját is nem áldja. (XXX. 11.)

De mikor a szorgalmas, munkás, gondos takarékos, előrelátó, számító, szerző háziasszonyt, a szerető hű feleséget, a gondos, jó anyát s a kedves, beszédes, okos, könyörületes, adakozó, kegyes és istenfélő nőt rajzolja: a férfit is hűségre inti. Sőt e tisztult erkölcsi érzésből előtörő kérdést több helyen és hosszasan fejtegeti, magyarázván a férj hűtlenségének tisztességtelenségét s azt a vagyoni romlást s egészségpusztulást, a mely nyomában jár. Ova int: Jóllehet olyan az idegen asszonyi állatnak ajaka, mint a csepegő lépesmész és lágyabb az olajnál az ő nyelve, mindazonáltal annak vége keserű, mint az öröm, éles, mint a kétélű tör. Az ő lábai a halálra mennek, az ő járásai a koporsóra valók. Az ő életének útát ne kövesd, mert az ő ösvényei változók, hogy eszedbe nem veheted. Távoll legyen attól a te útdad és ne közelgess az ő házában ajtajához, hogy ne adjad a te ékességedet másnak és a te eszten-deidet a kegyetlennek. Hogy ne teljenek bé a kívül valók a te marháiddal és a te munkáid ne maradjanak az idegenek házában és végezetre nyögj, mikor

megemésztetik a te húsod és a te tested. Igyál vizet a te kútadból és a te forrásodnak közepiből a folyásokat. Lészen a te forrásod áldott és örvendesz a te iljuságod feleségének. Lészen néked a te feleséged, mint a szerelmes nőstény szarvas és kedves vadkecske. Az emlídi megelégsenek tégedet minden időben, az ő szerelmében gyönyörködjél szüntelen. Miért bujdosnál az idegen után és miért ölelnéd mejjét az idegennek? (V. 3—6. 8—11. 15. 18—20.) Mint a mély verem, olyan az idegen asszonyi állatoknak szájak; a kit utál az Ur, oda esik. (XXII. 14.) Máshelyütt is int, hogy őrizkedjenek a gonosz asszonytól, az idegen asszony nyelvének hizelkedésétől. Ne kívánjad az ő szépségét a te elmédben és meg ne csaljon tégedet az ő szemöldökivel. A parázna asszonyiállat miatt jut az ember egy darab kenyérre. (VI. 24—26.) Utálatos és bolond az ilyen ember, aki magának készantag kárt és gyalázatot szerez. (VI. 27—33.) Kegyetlenné, durvává válik. (VI. 34.) Majd egy arczátlan jelenetet ír le, hogy óva intsen a laza, erkölcstelen élet ellen. (VII. 5—27.)

Az igaz szív őszinteségével, néha — hogy úgy mondjam — nyersebb beszédű a könyvek könyve. De dús forrása az élettapasztalatoknak, a nemesen csillogó erkölcsi igazságoknak. Vissza-vissza kellene térni hozzá, meritvén belőle az életnek italát. A mai forrongó, elégedetlen társadalom nem egy merészen felvetett s még merészebb megoldásra csábító kérdésére is józan feleletet találhatnak tanításaiban. S a nőt is tömören, nagy, de jellemző vonásokkal úgy rajzolja meg, a hogy lelkünk álmodik róla.

Versényi Györgyi.

KÜLÖNFÉLÉK.

A zsinat második ülészaka. Második budapesti ev. ref. országos zsinatunk második ülészakát főtisztelű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az országos zsinat elnökei, Budapestre f. év márcz. hó 8-ra (nyolczadikára) szándékoznak összehívni.

Szavazatbontás. A tiszántúli e. kerületben a főjegyzőségre beadott szavazatokat febr. 9-én bontotta fel az egyházkerületi elnökség vezetése alatt kiküldött bizottság. Az eredményről a következőkben számolunk be: Dicsőfi Józsefre esett 252 szavazat, Eröss Lajosra 212 és Sass Bélára 289 szavazat. Senki sem nyervén abszolút többséget, Dicsőfi József és Sass Béla között újabb szavazás lesz; a szavazatok beadására f. évi márcz. 31-ik napját tűzte ki a bizottság. Minket a végeredmény nem lepett meg. Azután a hatalmas, sok tekintetben lesújtó nyilatkozat után, melyet Eröss Lajos nyilvánosság elé bocsátott, melyben határozottan elhárította magától a feléje irányított bizodalmat, alig lehetett gondolni felényi szavazatra is. Az a 212 szavazat ama presbiteriumok szavazata, melyekben az elutasítás ellenére sem tudta megtagadni önmagát a feltétlen ragaszkodás. Sem pártpolitikai tekintetek, sem a felülről induló gyöngéd nyomás, nem tántorított el sokakat a független meggyőződés nyilvánításától. És ezt jó lesz minden irányban jövőre jogos figyelemre méltatni, főként azoknak, akiket az Eröss Lajosra esett szavazatok tekintélyes száma — ezuttal meglephetett...

Tanári próbaelőadás és székfoglalás. B. Papp István, a budapesti ref. theol. akad. egyházjogi és gyakorlati theologiai tanszékének új tanára f. hó 3-án tartotta meg a theol. választmány, a tanári testület és az akad. ifjúság színe előtt próbaelőadást. Az előadás mind tartalmával, mind előadásával a mellett tett bizonyosságot, hogy B. Papp Istvánban mind a tudományos készség, mind az evangéliumi hitbuzgóság tekintetében jeles erőt nyert a budapesti ref. theol. akadémiai. Az új professzort a fentartott testület nevében Baksay Sándor püspök üdvözölte meleg szavakkal s kérte reá és működésére Istennek áldását. Próbaelőadásával B. Papp István megnyerte teljes

tanári képesítését és a f. hó 8-án megnyílt második félévben, mint az akadémia rendes tanára, megkezdte előadásait. Az új professzor fogadja a mi legszívelesebb üdvözlésünket is. Segitse a kegyelemnek Istene, hogy tudásával, hitbuzgóságával olyan pásztorkat nevelhessen, a kik felvirágoztathatják anyaszentegyházunkat!

Fosztó Dénes IV. theol. atyánkfíát a főtisztelű püspök úr kolozsvár—monostori segédlelkészszé nevezte ki. Őszinte szívvel üdvözöljük mi is az új segédlelkészt.

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás dísztermében szépen sikerült vallásos-estély folyt le e hó 12-én. Közének után Pál Lajos I. th. szavalta ügyesen Váradi A. Judás cz. költeményét. Ezután Nagy Károly theol. professor tartotta meg előadását a bünbocsánatról. Az előadás mélyen járó gondolatai, melyekben a kiváló professor a bünbocsánat egyoldalú, félszeg felfogásainak bírálata után, annak igazi keresztényi és protestáns felfogását vázolta hatalmas vonásokkal, mély benyomást tett a nagyszámu hallgatóságra s a közönség perczekig tartó tapssal jutalmazta a kiváló professort. Végül Jorend Jolán k. a. mély tanulmányozásra való szaválata következett. Az estélyt, melynek közönsége zsufolásig megtöltötte a theologia diszternét, közének zárta be.

Néprajzi muzeum a Bethlen-kollegiumban.

A muzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségének kezdeményezése és segítsége folytán néprajzi muzeum van alakulóban a Bethlen-kollegiumban Nagynyeden. A népelet jellemző vonásait lesz hivatva ez a muzeum az enyészettől megoltalmazni. A gyűjtést Lázár István és dr. Szilády Zoltán tanárok fogják végezni. Üdvözöljük az új kulturális intézményt s felhívjuk a tudomány barátait, hogy a gyűjtőket feladatukban támogassák.

Iskolaépületek illetékegyenérték mentesége. Az Alkotmány február 12-iki számában olvastuk, hogy a lévai m. kir. adóhivatal G. G8—904. sz. fizetési meghagyással az o—i róm. kath. iskola terhére 40 forint illetékegyenértéket vetett ki az 1904. július 16-án szerződésileg vett ingatlanok vagyónátruházási illetéke fejében. Ezen kivetés ellen a következő felebbezés lett benyújtva, Az ill. Dijjegyzék 95. t. D. p. 1. jegyzete szerint: „Az illetékegyenértéktől mentesek: a) mindazon ingatlanok, melyek a föld és házadónak alávetve nincsenek.“ A házadómentességről szóló 1868. XXII. törvénycikk és az 1871. LI. t.-cz. 2. §-ának h) pontja szerint pedig „az iskolák házadó alá nem tartoznak“, így tehát illetékegyenérték mentesek. Az o—i róm. kath. hitközség a fent megvett telekre iskolatermet építtetett s az adóhivatal kivetése ellen a pénzügyigazgatósághoz felebbezett, mely 30590. IV. 1904. sz. a. a következő végzést hozta: Felebbező értesítettik, hogy a lévai kir. adóhivatalnál 1904. évi Ask. G. Gk. j. 8. t. a. előírt 40 forint illetékegyenérték töröltetett. Ezen közérdekű adóügyi felebbezést avégett közöljük, hogy hasonló sérelmes esetben azt az illetékesek kellőképen felhasználhassák.

Az országos tanáregyesület közgyűlése. Az országos ref. tanáregyesület központi igazgatósága az egyesület ez idei közgyűlését az ország fővárosába, Budapestre tűzte ki f. évi április hó 26. és 27. napjaira, a husvéti szünidőre. Ez az időpont most nagyon alkalmasnak kinálkozik a gyűléstartásra, mert messze kiesik, amikor, már jó hosszú napok mellett szép tavaszi időjárásra számíthatunk. A központi igazgatóság a gyűlés helyéről és idejéről elsősorban az érdekelt budapesti ev. ref. theologia és főgimnázium tanár testületeit, de aztán körlevélben az összes hazai ev. ref. tanárkarokat értesítette s egyuttal kérte, hogy akik a közgyűlésen felolvasásra ajánlkoznak, mielőbb jelentkezzenek, valamint az esetleg indítványtevők is adják be az elnökséghez indítványukat. Ez annyival inkább szükséges, mert a központi igazgatóság a gyűlés programját korán szándékozik összeállítani, hogy a tagok idejében tájékozódjanak és hogy a gyűlésen résztvenni akarók, tekintettel a fővárosban fenforgó nehézségekre, a kellő előkészületek megtétele végett jó előre jelentkezessenek. A budapesti két tanári testület, élén Hamar István és Molnár Sándor igazgatókkal, a legszívebb készséggel vállalta magára a közgyűlés előkészítését. Rendezőbizottságot alakított, mely rnár megtette a lépéseket az iránt, hogy a közgyűlés külső lefolyásában is méltó legyen az egyesülethez és a fővároshoz. Így megnyerte a közgyűlés helyéül a nemzeti muzeumban a régi főrendiház.

üléstermét. Az egyesületet üdvözlő testületek sorában illusztris képviselőikkel ott lesznek: a dunamelléki egyházkerület, pesti egyházmegye, budapesti egyház, Magy. Prot. Irod. Társaság, Orsz. Középisk. Tanáregyesület, Budapest fő- és székváros tanácsa, Pest-Pilis-Solt-Kis-Kunmegye törvényhatósága. — A rendezőbizottság az iránt is közbenjár, hogy a gyűlésen résztvevők szállókban és közbednél minél több kedvezményben részesüljenek. Eddig a Pannone, Orient, Erzsébet, Nádor-szállók tulajdonosai ígértek lényeges kedvezményeket. Kirándulás is lesz Visegrádra vagy Aquincumba. Szóval a közgyűlés mindenképen érdekesnek ígérkezik külsőleg s hogy belsőleg is, tartalmas felolvasások és eszmécserek által, az legyen, arról a buzgó tagok és az igazgatóság gondoskodnak.

Rauwenhoff—Bartha Dezső: „A protestantizmus története“ cz. munkára újabban előfizettek:

Tasnádon: Antal Imre kereskedő, Dercsényi Aladár kir. jbiró, Dulka Elek gyógyász., László József tanító, dr. Kósa Béla ügyvéd, dr. Steinhárdt Sándor jár. orvos, Papp György könyvvezető, Koritsánszky Gyula könyvvezető, Grosz Akos nagybíró, dr. Hunyady János ügyvéd, Kovács Imre pénzt., Veress Károly postamest., Nagy Sámuel magánzó, Sántha Dezső közz., Magyarai János telegkönyv., Nagy József ügyv., Bay Ferencz főszbiró, L. Kiss Zoltán tanító, Takács József szolgabíró, Filep Gábor főjegyző. — Tóthfalusi József M.-vásárhely, M.-vásárhelyi ref. egyhk., Bedő Sándor ügyv. M.-vásárhely, Sebess Dénes ügyv. M.-vásárhely, Csák Aladár ref. pap Vésztő, Jancsó Sándor ref. pap Nagyenyed; Pápán: Ref. theol. Önképzőkör, Ref. főisk. ifj. Képzőtársulat, Tóth Lajos papn., Székely István papn., Pongrácz József papn., Várady Lajos papn.; Kemnesaljai ref. esp. lélk. egyk. könyvtár, Ev. ref. gimnáz. Karczag, Stépán László jbiró Szobráncz, Benedek László ref. pap Pánd, Hajdu Péter s. pap Berkesz, Bartók Károly ref. pap Patóháza, Péter Antal ref. pap M.-N.-Csán, Kunkollegium Szászváros, Virág József fővámszedő Predeál, Kiss József pályafelv. F.-Tömös, br. Kemény Odön A.-jára.

A Nagyenyedi Protestáns Nők Szegényeket és Betegeket Segélyező Egyesülete f. 1905. év február 18-án este 8 órakor, a régi városház nagytermében, jótékonyczélu műsoros táncestetélyt rendez a következő műsorral: 1. Wieniawski: Legenda. Előadja Veress István, kíséri a koll. zenekar. 2. Huszka Jenő: Két veréb, éneklő Nagy Farkasné, zongorán kíséri Habekost Alajos. 3. Felolvasást tart Lovassy Andor. 4. Rubinstein, Mendelssohn: Dalok, éneklő Hegedüs Mariska és Kovács Zizi, kíséri Szász Iluska. 5. Szavall dr. Páll Gábor. 6. Schatz: Duo Concertant. Előadják: Balogh Ferenczné, Szilády Zoltánné és Veress István.

A jezsuiták az utóbbi időben nagyon elszaporodtak. Jelenleg 15,296 jezsuita dolgozik az egyedül idvezítő egyház érdekében. E szám 5 assistenciába van beosztva: Itália 1920, Germania 4302, Galicia 3083, Hispania 3334, Anglia 2745 taggal. Ausztria-Magyarország Germániához van csapva, mint provincia, melynek 734 tagja van. Ebből 187-en élnek Magyarországon és pedig: Budapesten 14, Kálócán 51, Pozsonyban 65, Szatmáron 14, Nagyszombatban 43. A magyarországiak feje Rosty Kálmán, ki egy rozsnjófi ág. hitv. ev. családból való.

Nyilvános számadás. A kovásznai ref. egyházközség f. hó 14-én, templomának kijavitása és fűthetővé tételére műsoros estélyt rendezett, mely alkalommal bevétel volt 968 kor. 20 f., kiadás 259 kor. 43 f., tiszta jövedelem 708 kor. 77 f. Felülfizettek ez alkalommal: gróf Haller János 30, Földes György 5, Bekk Mór 4, Ignác László 10, Erdélyi erdőipar r.-társaság 40, Séra Lajos 20, Péter Károly 6, Bodor János 10, Nagy Imre 2, Dobai János 6, Barabás Benedek 5, özv. Csutak Ferenczné 1, Jénaki János 2, Csekme Albert 1, Morvay Endre 2, Deák Sámuel 4, Gazda Béla 4, Deák Imre 10, Nagy György 1, Prokop Lajos 1, Deák Dénes 1, Dr. Vajna Gábor 10, László Sándor 1, Simon Pál 1, Ebergényi Gyula 8, Hollaky Attila 5, Gazda Károly 2, Moskovicz Márton 5, Bányai József 1, Deák Benedek 5, Bajkó Barabás 20, Bajkó György 2, Szonda László 1, Hadnagy Vincze 4, Dr. Bartha Imre 30, Deák László 5, Sylveszter Károly 2, Sándor József 98, Dr. Morvay István 5, Izsák József 1, Ugron János 1, Deák Albert 1, Korondi Árpád 1, Deák Domokos 5, Rényi Armin 3, Begidsán Manó 1, Lászlóffy Antal 4, Csia Károly 2, Cseh Imre 2, dr. Zakariás János 98, dr. Hinléder Fels Jenő 8, Jakab Tibor 2, dr. Czeglédi Miklós 3, Dávid Anna 2, Csia György 10, Kovács Károly 20, dr. Bartók György 25, Miskoltzy Vilmos 10, Gál Domokos 5, Bartha János 5,

Magyarósy Pál 4, Hollanda Péter 2, legifj. Deák Károly 2, Szász Mihály 5 korona, X. Y. 20 fillér. Fogadják úgy az estély műsorában szives közreműködők, valamint a kegyes felülfizetők az egyházközség előjáróságának leghálásabb köszönetét. Kovászna, 1905. január 21. Ignác László ref. lelkesz.

Orgona átvétel. Nagyida (Abaujtornamegye) község részére Országh Sándor rákospalotai orgonagyáros czégnél megrendelt új orgona felállítván, az átvétel mai napon megtörtént. A mű a legújabb csőrendszer szerint készült, kiváló könnyű és pontos működésű, hangja igen kellemes, erőteljes és a változatok összeállítása igazi szakértelemre vall. A szakértő bizottság teljes megelégedése mellett örömmel üdvözölte az ország legrégebb és hírneves czégét ezen legújabb mű készítése alkalmával.

Nyilvános nyugtázás. A *strezakereszisórai* ev. ref. egyház imaháza építésére Fogarason adakoztak: A fogarasi ev. ref. e. község pénztára 30 kor. Benedek Arthur 2 kor. Balla Károly, Tárnazy Sándor 1—1 kor. Kontesveller J., N. N. 40—40 f. Lengyel Ferencz 10 f. Ötvösné 20 f. Stromberger Erzsébet, Herszényi Imréné 1—1 kor. Duschka József 40 f. Torda Ignáczné 10 f. Dugarin Anna, N. N., Neunger, Kempeléné, Tarczali Árpádné 20—20 kor. Knobát Mária, Buci György 40—40 f. Rákosi György 20 f. N. N. 40 f. Boros Gyula 30 f. Mayer János, Vecsei Lajos, Veres János 20—20 f. X. Y. 10 f. N. N. 40 f. N. N. 10 f. Torzsa Antal 20 f. Szepesy János 40 f. Kiss Dániel 20 f. Pa Mi 10 f. Elekes Zsigmond, Benkő József. Tamás József, Boros Ádám 20—20 f. Szobola Alajos 10 f. Szobola István, Nagy István 20—20 f. Dorbe 30 f. Zankó 1 kor. Weinler Sámuel, Sz. Dénes 20—20 f. Kerekes Gyula 30 f. N. N. 1 kor. Bodor, Pap Péter 20—20 f. Herszeny 10 f. Zöldi József 30 f. Cornea Jakab 10 f. N., Boér József, dombi 20—20 f. Nagy Lázár 1 kor. özv. Könczey Gyuláné 60 f. Y. Z., N. N., Kulcsár Gyula 20—20 f. Szentgyörgyi leányai 60 f. N. N. 20 f. Fekete M. 40 f. Joh Gurlina, Hatiegan János, Hatiegan J. 20—20 f. P. Simion 1 kor. P. 20 f. N. N. 10 f. Schneider 20 f. Dénes Károly 30 f. Laurich Frigyes 20 f. V. 40 f. Szilágyi János 40 f. Karl Walter 20 f. Thierfeld Samu 30 f. N. V., N. N., N. N. 10—10 f. Roth H. 40 f. Bodnár Lajos 20 f. K. Müller 20 f. Immamel 10 f. Klos Péter 10 f. Róth Ádám, Kuutha Károly, N. N., Aegut, Turku, Halbreich, Jakobi Jan, Tibád, N. N., N. N. 20—20 f. Schönbarger 40 f. Dr. Pertz 1 kor. Koh 20 f. N. N. 40 f. V. 30 f. Gleisz 20 f. N. N. 10 f. H. Balter, N. H., Schmidt Károly 20—20 f. N. S. 10 f. Burlesz Miklós, Tóth Bálint 20—20 f. (Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

594—1905. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi ev. ref. egyházközségünkhöz és valamennyi iskolánkhoz.

Tudomásvétel és ahhoz alkalmazkodás végett közöljük a *hivatalos levelek portómentessége* tárgyában kelt 100519—1904. számú vallás- és közoktatásügyi miniszteri leiratot, szösz szerint, amint következik:

„A kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr mult évi október 18-án 65781—904. VI. sz. a. hozzám intézett megkeresése folytán van szerencsém a főtiszt. főhatóságot tiszteletteljesen felkérni, méltóztassék a lelkeszi hivatalokat figyelmeztetni, hogy a portómentességi törvényes szabályok értelmében: az állam által törvényesen bevett valamennyi vallásfelekezeti egyházi hivatalainak (minden hierarchiai fokozatukban) csak vallási, anyakönyvvezetési (házassági, születési, halálozási), iskolai és egyéb hivatalos ügyekben egymásközt váltott s a feltétlenül portómentes hatóságok, hivatalok és közegekhez intézett levelezése (közönséges, nem ajánlott levelek és levelezőlapok, valamint iratcsomók) portómentes; s hogy templomépítési, de még kevésbé papi szanatorium létesítési czélokra rendezett tárgysorsjátékok ügye nem képez oly hivatalos ügyet, melyben a fenti portómentességet igénybe venni, illetve a sorsjegyeket portómentesen szétküldeni jogosítva volnának.“

Kolozsvárt, 1905. február hó 4-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

167—1905. sz.

PÁLYÁZAT.

A hunyadmegyei ev. ref. egyházmegyébe kebelezett m.-ilyei ref. egyházközség (körlelkézség) papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Ez állás javadalma: 1. Lakás 1092 □ öl kerttel. 2. Az

e. k. pénztárából négyedévi előleges részletekben 127 kor. 20 f. 3. A belmisszió-alapból négyedévi utólagos részletekben 300 kor. 4. Dézma kárpótlási alapból 72 kor. 80 f. 5. Konverzió többlet alapból 100 kor. E két utóbbi fél-évi utólagos részletekben. 6. Stóla átlagos jövedelme 20 kor., összesen 620 kor. Ebből engedélyezett kiadás 326 kor. 50 f. Marad kiegészítendő 293 kor. 50 f. 7. Állami kiegészítés 1306 kor. 50 f., összesen 1600 kor. (Miniszteri sz. 76531—1901.)

Pályázati határidő 1905. márcz. 18. Kellően felszerelt folyamodványok nt. Bartha Lajos esp. aához Tordosra, u. p. Szászváros, küldendők.

Kolozsvár, 1905. febr. 9-én.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 158—1905.

PÁLYÁZAT.

A hunyadmegyei ev. ref. egyházmegyébe kebelezett körösbányai ref. e. község papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Dijlevéllileg biztosított javadalom: 1. Tisztességes papi lakás, melléképületekkel, 344 □ öl kerttel. 2. 971 kor. 53 f. készpénz az ek. pénztárából, évnegyedenként előlegesen fizetve. 3. Állami kiegészítés 628 kor. 47 f. (engedélyezve 65,822—900. min. sz. a. 4. Stóla 15 kor. 5. Vallás-tanításért 60 kor.

Pályázati határidő márcz. 18. Kellőleg felszerelt kérvények nt. Bartha Lajos esp. aához Tordosra, u. p. Szászváros, küldendők.

Kolozsvárt, 1905. február hó 9-én.

Dr. Bartók György, püspök.

193—1905. sz.

KÖRLEVÉL

az alább felsorolt esperes urakhoz.

Felkérem a hunyadi, kalotaszegi, kolozsvári, szilágy-szolnoki, nagysajói, görgényi, marosi, küküllői, kézdii esperes urakat, hogy a mult évi em. vizsgálati jegyzőkönyveket hozzám haladéktalanul felterjeszteni sziveskedjenek. Kolozsvárt, 1905. február hó 15-én.

Dr. Bartók György, püspök.

PÁLYÁZAT.

A sárospataki református főiskola akadémiai igazgatósága pályázatot nyit az u. n. systematika-theologiai katedrára, amelynek munkakörében a ker. hit-, és erkölcsstanak, meg a dogmatörténetnek előadása, illetőleg az e tudományok körébe vágó specialcollégiumok, vagy szemináriumok adása tartozik. Heti óraszám 10 (tiz). Tanrendszer-változtatás esetén a megválasztott köteles magát alávetni az esetleges tantárgyváltoztatásoknak.

Pályázhatnak:

I. oly reform. vallásu, lelkeszi képzettségű egyének, akiknek a nevezett tantárgyakból doktori, illetőleg theol. magántanári képesítettségük van; vagy pedig, akiknek nincsen ilyen képesítettségük, de tudományos irodalmi munkásságuk által, e tudományzakra való képzettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták (E. T. 488 §).

II. pályázhatnak oly egyének is, akik ez idő szerint a theol. magántanári minősítés megszerzéséhez, szükséges előfeltételekkel már rendelkeznek.

A teljesen képesített egyén rendes, — a nem teljesen képesített egyén rendkívüli tanárnak választatik.

A) A rendes tanár törzsfizetése: 3400 K. és 600 K. lakáspénz, összesen 4000 korona. A törzsfizetés öt ötéves korpótlékkal emelkedik. Az első korpótlék 200; a második, harmadik és negyedik 400—400, az ötödik 600 korona. Korpótléokra s az annak megfelelő nyugdíj intézeti jogosultságra csak annak a rendes tanárnak lehet igénye, aki előzőleg már rendes theol. tanárként működött.

B) A rendkívüli tanár fizetése, a rendes tanársághoz megkivántató képesítésnek megszerzéséig 2600 K. és 600 K. lakáspénz; összesen 3200 korona. A képesítés megszerzését három év alatt kell teljesíteni s oklevelének bemutatása után, az egyházkerületi közgyűlés által minden pályázat nélkül rendes tanárnak fog állandósíttatni. A rendkívüli tanárnak e minőségben eltöltött évei, szabályszerű előhaladás és állandósítás esetén mind a korpótléknál, mind a nyugdíj-jogosultságnál beszámíttatik.

A megválasztott rendes tanár a theol. nyugdíjintézet-

nek jogosult és kötelezett tagja; a rendkívüli tanár azonban csak rendes tanárrá való megválasztása után lesz azzá.

A megválasztottnak tanári katedráját 1905. évi szept. 1-sején kell elfoglalni s a megválasztott rendes tanárnak 1906. szept. 10-én tudományos székfoglaló-értekezést kell tartania.

Az egyházkerületi közgyűléshez intézendő folyamodványok — keresztlevéllel, orvosi bizonyítvánnyal, életrajzi vázlattal, a képesítés, az eddigi szolgálatot igazoló és minősítő okmányokkal, esetleg az irodalmi munkálkodást feltüntető kimutatással felszerelve, — 1905. évi márczius hó 31-ig adandók be a főiskola akadémiai igazgatóságához. Sárospatak, 1905. évi február hó.

Az akadémiai igazgatóság.

36—1905. előlj. sz.

PÁLYÁZAT

rendes tanári állásra.

A szászvárosi ev. ref. Kún-kollegium államilag segélyezett főgimnáziumánál pályázat hirdettetik egy tanári tanszékre, melyet a legközelebről tartandó egyházkerületi közgyűlés választás által fog betölteni.

A tanszékra a magyar- s latinnyelv és irodalomból képesített pályázók folyamodhatnak.

A tanszék javadalma évi 2400 K. fizetés havi előleges részletekben és szállás természetben, vagy 600 K. lakásbér évnegyedes előleges részletekben, továbbá öt izben 200—200 K. ötéves korpótlék és idősbégi sorrendben való előléptetés a 2600, 2800, 3200 és 3600 K.-ás fizetési fokozatokba.

Az ötéves korpótlék megállapításánál a hazai más középiskoláknál rendes tanári minőségben eltöltött szolgálati évek 10 év keretén belül beszámíttatnak.

Megválasztottnak a 3-ik rendes tanári szolgálati év betöltéséig a 2400 K.-ás fizetési fokozatban kell maradnia.

A megválasztott rendes tanár a nem állami tanárok nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagja.

A tanszék, a mennyiben arra más pályázó választatnék meg, mint aki e tanszéket mint helyettes betölteni fogja, a következő tanév elején foglalandó el.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesitetségüket, eddigi szolgálataikat, katonakötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányokkal felszerelt s a kollegiumi előjárósághoz czimzett folyamodványaikat a kollegium igazgatóságához 1905. márczius 25-ikéig nyújtásák be.

Kelt Szászvároson az ev. ref. Kún-kollegium előjáróságának 1905. február 8-ikán tartott gyűléséből.

Balog József,
gondnok.

Nagy Ödön,
jegyző.

SZIVES KÉRELEM

e Nagytiszteletű Esperes, egyházm. Értekezleti elnökök és lelkész urakhoz.

A hires néhai hollandus professzornak, *Rauwenhoff*-nak „*A protestantizmus története*“ cz. a művelt laikus közönségnek is kiválóan alkalmas világhírű művét *Bartha Dezső* tasnádi paptársunk, szilágy-szolnoki e. m. h. esperes kitűnő fordításban magyar nyelvre átültetve, az 50 nyomtatott ivet megközelítő nagy munka kiadására Egyházi Értekezletünk az Elnökséget utasította.

A számítások azt mutatták, hogy 500 előfizető kell, hogy 5 korona előfizetési díj mellett a munka kiadható legyen. Az egyházi lapok mellett 4800 példányban szétküldött előfizetési felhívásokra csak nagyon lassan érkeznek az előfizetési pénzek.

Azért bátrak vagyunk a Czimeket kérni, kegyeskedjenek oda hatni, hogy minél több előfizetőt kaphassunk e kiváló műre, a melynek előfizetési ára a rendesnek alig egynegyedében állapítottatott meg, hogy minél szélesebb körben megrendelhessék.

Az előfizetési díjakat, példányonként 5 (öt) koronát kegyeskedjenek „Tek. Müller Béla egyh. Értekezleti pénztáros (Kolozsvár, Rózsa-u. 5a)“ czimen beküldeni.

Ha 500 előfizető lesz, a munka ez év őszén meg fog jelenni.

Kolozsvárt, 1905. február hó 5-én.

Nagy Károly,
ért. alelnök.

Tárkányi György,
ért. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az országos református lelkészi nyugdíjintézet és a papnék.

Kézalatt fekszik a zsinat adóügyi bizottságának a lelkészi nyugdíjintézet tárgyában kiadott jelentése. E jelentés minden tételéből kitűnik, hogy szakavatott egyének komoly munkája, kik anyaszentegyházunk szeretetétől vezetve, elmerültek a számok labirintjába és megküzdve a feladat nagyságával, egy szép tervezetet készítettek, a mellyel a modern kor követelményeinek megfelelő módon, az annyira szükségessé vált nyugdíjintézet ügyét a valóság medrébe terelték.

Valóban, annak tudata, hogy idáig is eljutottunk, jóleső örömmel tölti el az ember lelkét, mert anyaszentegyházunk eminens érdeke, a nyugdíjintézet létesítése.

Ma már minden számbavehető testület gondoskodik elaggott munkásai öregkori tisztességes ellátásáról; még a vasuti bakterek nyugdíjáról is van gondoskodva. Tarthatatlan tehát az az állapot, hogy a hazának oly nagy morális és kulturszolgálatot tevő protestáns papság, vallástanárok, hitoktatók és kántorok hosszú szolgálatuk után, öregségük napjaiban szűkös kegyelem morzsának is alig nevezhető alalmazmán tengődjenek. . . . Ezt nem nézheti el az anyaszentegyház, nem a magyar állam, sőt nem maga a papság sem, a kiknek összetartva, minden áldozatra késznek kell lenniök, hogy a kiérdemelt korban az egyház munkásai, ne legyenek a társadalom szánalmának tárgyai.

A nyugdíj, a tervezet szerint nem kényelem párnája, mert még a kitöltött 40 évi szolgálat után is, a nyugdíjazás eseteit, az egyházmegye e célra kiküldött bizottsága, véleményes jelentés alapján, az egyházkerületi bizottság véleményes javaslata alapján, az országos lelkészi nyugdíjintézet konventi nyugdíjintézete állapítja meg. Ennélfogva a 40 évi szolgálat után kilátásba helyezett teljes nyugdíj, nem úgy értelmezendő, mint az állami tisztviselők, tanárok, tanítók nyugdíjellátása, kiknél bizonyos számú szolgálati év betöltése feltétlen nyugdíjigényt biztosít, hanem a lelkészi stb. nyugdíjazás a munkakép telenség esetére szorítkozik.

A tervezet szerint, a jövedelmi források számbavétele mellett fedezetlenül marad még évi 282,415 kor. 27 f., ez összeget az államtól nyerendő segély kell hogy fedezze.

Sokan kételkednek abban, hogy az állam ezt az összeget megadja. Tényleg az államháztartás szempontjai egyfelől és másfelől a politikai viszonyok bizonytalansága némi aggodalmat indokoltá tesznek,

de csak első tekintetre, mert a mi egyetemes egyházunknak az állammal szemben támasztott igényei olyan természetűek, hogy azokat minden kormánynak figyelemre kell méltatnia, mert azok nemcsak a mi közvetlen felekezeti érdekeinket vannak hivatva szolgálni, hanem egyben a nemzeti magyar állam kiépítésének elsőrendű feltételeit is képezik és mint ilyeneknek jogosultságát, országos törvény biztosítja.

Épen ezért, mert követelésünk ilyen jogi alapon nyugszik, én nem kételkedem, hogy a már kilátásba helyezett más egyházi segélyek mellett az állam e 282,415 kor. 22 fillért is megadja nyugdíjintézetünk létesítéséhez. Nem kételkedem, sőt megvagyok győződve arról, hogy ha az állam látni fogja, hogy az anyaszentegyház, az egyházak, a lelkészek és minden más illetékes hivatalnokai egyházainknak erejüket megfeszítik a nyugdíjintézet létesítése érdekében és csak az állam jóindulatától függ, hogy bizonyos mérvű hozzájárulásával e fontos intézmény létesüljön, az állam nem fog kitérni a törvény által is előírt kötelesege teljesítése elől. Különbösen is ez az összeg nem is olyan nagy, hogy az állam háztartása azt könnyen el ne bírhatná. Ekkora áldozatot még szó tárgyává sem tehet a magyar állam, a mikor annyi lelkész, tanár, hitoktató, kántor, tehát ezerekre menő művelt magyar embernek, kik mind a haza szent ügyének közszolgálatában, a nép tanítása munkájában fogyasztják szellemi erejük legjobbját, öreg napjaik tisztességes ellátása biztosításáról van szó. Hiszen ott vannak a gör. keleti és más nemzetiségi papok, kik jórésben a nemzeti állameszmének esküdt ellenségei és mégis a kongrua czimen mily tetemes államsegélyt nyernek, csak azért, mert halványan pislogó szellemi mécsesük, valamelyes fényt terjeszt a vezetésükre bizott nép életére.

Némitsuk el tehát aggályainkat. Kérő szavunkat pedig a meggyőződés és jogérzet határozottságával emeljük fel az államkormány előtt, hogy ott is teljes bizonyossággal lássák, hogy kérésünk teljesítése elől nem lehet kitérni. Másfelől állítsuk ügyünket a sajtóban is előtérbe, mert sikert csak úgy várhatunk, ha a meggyőzés e hatalmas eszközével is közvéleményt tudunk teremteni törvényes alapon nyugvó követelésünk mellett. Tovább menőleg oda kell hatnunk, hogy a parlamentben helyet foglaló protestáns vezérférfiaink a fórumon mint egy ember követeljék az állam támogatását. Ha így minden vonalon megindul az akció, a siker el nem maradhat. Arra tanít az élet, hogy a legigazabb ügy is csak akkor vezethető diadalra, ha annak harcosai nem lankadó türelemmel és főként ügyök igazságába helyezett teljes bizonyossággal küzdenek. Tehát küzdjünk, hogy győzzünk!

Ezek után rátérek az özvegyek nyugdíj kérdésére. Midőn 10 év előtt létesítették az országos özvegy- és árva-gyámintézetet, az özvegyek ellátási illetménye évi 500 koronában állapított meg. Akkor öröm töltötte el lelkeinket, hogy legalább 500 koronáig biztosítva lesz a szegény özvegyek ellátása. De vezető férfiaink már ekkor átlátták, hogy bár ez összeg valami, de mégis édes kevés arra, hogy egy özvegy papnénak, bár szűkös életfentartási igényeit fedezhetné. Ezért az alapszabályba belevétetett, hogy a gyámintézet ügye 10 év múlva revízió alá vétetik.

Most, a midőn a lelkészek stb. nyugdíjintézete a létesülés utján van, ez a gyámintézettel szervi kapcsolatba hozott, mondjuk a tervezet a két intézmény egyesítését javasolja. A lelkészek stb. 40 évi szolgálatuk után a tervezet szerint szükség esetén egész fizetésük erejéig lesznek nyugdíjjogosultak. Míg ellenben a tervezet 4-ik §-a azt mondja: „Az országos lelkész-özvegy-árva gyámintézet a már megkezdett alapon folytatja segélyező munkáját, ennek szabályai az özvegyek és árvák ellátásáról teljesen érvényökben hagyatnak meg a 10 évi revízió idejéig.“

Azt kérdem, hogy vajjon, a midőn a két intézményt egy szervezetre alá vesszük, nem volna-e helyén való az özvegyi nyugdíj kérdést is most revízió alá venni és így egyszerre egységesen oldani meg nyugdíj-intézményünk függő kérdéseit? Én úgy tapasztaltam, hogy a halogatás soha semmi dologban nem volt jó; épen ezért az egytermészetű ügyeket egyszerre kell elintézni. Bármely intézmény is annál biztosabban halad a siker utján, minél jobb és egységesebb tervezet szerint van beállítva.

A tervezet 4-ik §-ának 2-ik bekezdése értelmében: „Az országos lelkészi nyugdíjintézet azonban csak a megalapítás után számított 10-ik évben kezdi meg működését, addig a befolyó összeg jövedelmét tőkésíteni tartozik.“ Tehát a felállítás idejétől 10 év az erőgyűjtésnek van szánva.

Már most ha a 10 évet fel lehet használni a lelkészi stb. nyugdíjalap erőgyűjtésére, vajjon nem ép olyan erővel fellehetne azt használni az özvegyi gyámjárulék javára is, ha a tervezet alapján a járulék emeléséről gondoskodás lesz.

Csodálatosnak tűnhetik az fel az avatatlan szemlélő előtt, hogy a ref. egyház belső tisztviselői, míg a maguk öregkori ellátásáról tisztességesen gondoskodni kívánnak, addig özvegyeik sorsát a halasztás által mintegy a jó Isten csodálatos kegyelmére bízzák, holott az élet elve ez: segíts dolgaidon, mert akkor az Isten is megsegít.

A protestáns papság szószéken és az élet minden vonatkozásaiban egyaránt a szeretetet predikálja és a családi élet szentségét hirdeti. És tényleg ez is a helyes evangéliumi alap, mert a család forrása a közjólét és egyéni boldogulás minden feltételeinek. A családi élet milyensége azonban sokban függ a nőik minőségétől. Ha ez így áll, akkor bizony nagy befolyással van egyháztársadalmi életünk felvirágzására a papnék hivatottsága. A hivatása magaslatán álló papné (most csak erről szólok) a pap építő munkájában sokat segíthet, példájával a gyülekezet asszonyaira nagy befolyást gyakorolhat. Ha mindezeket elgondoljuk, vajjon természetesnek találhatjuk-e azt, hogy egy papné, aki talán 40—50 évig volt egy gyülekezetnek nemtője, a szegények istápolója, minden jó ügyben előljáró példaadó, otthon a parochián pedig a kor és helyi körülmények követelményeinek megfelelő representálója a papi családi élet tisztességének; midőn egy küzdelemteljes élet után férje ura kihal és ő özvegyen marad, 500 korona alamizna pénzből tegesse vénségének, tehetlenségéből úgy is keserves napjait? Mi ma évi 500 korona a megélhetéshez. Ebből szállást, cselédet tar-

tani és élni is, kivált városban, bizony nem lehet. Ez az összeg, a hogy mondani szokták: az élethez édes kevés, a meghaláshoz pedig igen sok.

Lehet, egyesek úgy gondolkodnak: Gyűjtsenek a papok életük folyamán annyit, hogy abból a papnék öreg korukban megélhessenek. Hát gondolkodjunk csak. Nő bizony, melyik hivatalnok tud vagyont gyűjteni fizetéséből, tisztességes uton? Egyik sem. Már most hogy gyűjtsön a pap, a kinek kisebb jövedelme van, mint a megfelelő rangú tisztviselőnek? A paptól a társadalom többet vár a kultúra és a jócselekedetek mezején, mint mástól, mert ő pap és neki kell a jóban előljárnia.

Bizony ha szülőitől nem örökölt a protestáns pap és ha községes üzletemberré nem akar válni, hivatása rovására, bizony nagyobb vagyont soha sem fog szerezni.

A pap és minden más egyházi hivatalnok tehát, hogy az irás szavaival éljek: arról az oltárról kell hogy éljen, a mely körül szolgálatot teljesít, mert minden munkás méltó a maga bérére.

Vagy talán úgy is gondolkodnak egyesek, hogy az öreg özvegy papnék menjenek gyermekeikhez, vagy ha gyermekeik nincsenek, huzódjanak meg rokonaiknál? E felfogás azonban legfennebb mentegőzésnek nevezhető, de nem az ügy megoldásának. Tudjuk, hogy a kegyelemkenyeren tengetett élet, nem élet. Az öreg korban különben is az embert, kivált, ha még egy hosszú életen keresztül megszokta az önállóságot, nehezen alkalmazkodik a parancshoz, sokszor igen is keserves mellőzéshez, a minek bizony legtöbbszörre ki van téve a másokra szorult öreg.

Ma, midőn annyi szó esik az intenzívebb társadalmi munkásság szükséges voltáról, gyakran halljuk a közvélemény megnyilatkozását, hogy emelni kell a kor követelményeinek megfelelő arányban a papság minőségét. Hát e vallástársadalmi követelés mondjuk ki, hogy igen helyes, de éppen ezért ha jó és mégjobb munkásokat akarunk: gondoskodni kell a mai társadalmi követelményeknek megfelelő ellátásukról is. A papok fizetése tényleg emelkedett, kilátásban van a korpótlék, és tervbe a nyugdíjintézet. De ez még nem minden, hogy megközelítsük a célt; gondoskodni kell a papnék jövőjéről is, mert ha történelmi gondoskodás, bizonyosan a papnék minősége is nagyban fog emelkedni, ez pedig megint anyaszentegyházunknak és általában a vallásügynek is kiváló érdeke, mert bizony csak úgy áll itt is a helyzet, hogy a pap értékét és köztisztességét is nagyban emeli, vagy szállítja közvetlen környezetébe.

Ma, sajnos még, legtöbb esetben úgy állunk, hogy tekintélyes család nem örömet adja nagy gondal nevelt leányát papnénak, mert gyermekének jövőjét, a férj eshető halála esetén nem látja kellően biztosítva. Szívesebben adja hivatalnokhoz, mert a férj halálával 40—50 % nyugdíjra számíthat a hivatalnok özvegye.

Azért javaslatomat a következőkben kívánom előterjeszteni: midőn most kormányzó testületünk az országos lelkész özvegy-árva gyámintézetet szervi kapcsolatba hozza, a létesítendő országos lelkészi nyugdíjintézettel, az alapszabályba czikkelyezze be, hogy minden özvegy 5—20 évi papnásága után 500 korona ellátási díjban részesítetik, betöltött 20 évi papnáságán tul pedig férje fizetésének 40 %-át kapja nyugdíj czimen; mégpedig azon megkötéssel, hogy senki 1600 koronánál magasab nyugdíjt nem élvezhet. Azonban, valamint a lelkészi nyugdíjintézet, csak a megalapítás után számított 10-ik évben kezdi meg működését, úgy az özvegyek 40 %-os nyugdíj számítása is, csak a tíz év eltelté után lép életbe; természetesen a létesítés idejétől visszamenőleg 10 év beszámíthatná a papság idejéből. Hogy pedig a

javaslat megvalósítható legyen, az évi 3 $\frac{1}{2}$ %-ék helyett a tagok évi 5 %-ék járulékot fizetnének és az országos közalap viszont még 5—10 %-ot, stb., stb. Ugy gondolom, hogy a mikor az anyaszentegyház így figyelemre méltatná az egyházi férfiak özvegyeinek kérdését és az idősebbek esetleges ellátásáról méltányosabban gondoskodna, a legnemesebb hivatásából folyó kötelességét teljesítené. Tervezetembe úgy gondolom megvan az osztó igazság is, mert ha a fiatalabb papnék, ráutaltság esetén kevesebb nyugdíjat is kapnának, ez természetes, mert az ők érdemük is kevesek az egyházi élet körül. De ettől eltekintve, munkaerejük is még teljességében lévén, maguk is tudnak dolgozni és mivel még az étellel sokszoros kapcsolati viszonyban állanak, reményeik is ezer irányba nyerhetnek valósulást.

Igy gondolom én a sokszor és sokfelől felpanaszolt parokhialis aggodalmak orvoslását.

Felmerül tudom itt is a kérdés: de, vajjon a rendelkezésre álló szűkös viszonyok között lehető-e a kérdés ily üdvös alapon való megvalósítása? Hát megkell próbálni!

Annál is inkább megkell próbálni, mert az alapszabály tervezet 6. §-nak utolsó bekezdése is azt mondja, hogy: Ha pedig a megnyíló nyugdíj igényeket esetleg a nyugdíjalap jövedelme nem volna képes a maguk egészében fedezni, ez igények a nyugdíj jogosultságra nézve arányosan leszállítatnak.

Meg kell tehát próbálni az özvegyi 40 %-os nyugdíj jogosultság tervezetének beállítását is, most az egységes tervezet készítése alkalmából. Megkell nyitni a tőkegyűjtés forrásait és akkor lépésről-lépésre haladni fognak. És ha majd tíz év múlva talán látni fogjuk, hogy az alap jövedelme nem volna képes, a maguk egészében fedezni az özvegyek igényeit, úgy mint a lelkészi nyugdíjintézet tervezetének panaszolva van, itt is az igények arányosan leszállítatnának. Azután én azt hiszem, hogy a mi nyugdíjintézetünk megerősödne, a lelkészek közül senki sem méltatlankodna, ha nyugdíjából arányosan egy keveset az özvegyek előnyére elcsipegetnének; mert itt is úgy áll a dolog: ma nekem, holnap nekem.

Hej, ha 20 év előtt kezdtünk volna a munkához, milyen szép egyetemes nyugdíjintézetünk lenne ma?! De hiába, bennünk még midéig több az aggodalom, mint a vállalkozó szellem!

Az alkalmas idő itt van. Az óra mutató ép a 12-ön áll. Tekintsünk a célra, munkára fel! Ne késedelmeskedjünk többé, mert minden elmulasztott esztendő ellenünk támad, mint örök vád. És minden megnyert esztendő sikere lelkeinkbe szállt vissza, mint lelkiismereti nyugalom. A munka és az áldozatok árán mind közelebb jutnak a consolidált európai viszonyokhoz. Vajha szavam meghallgatásra találna!

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. lelkész.

A Nagy Péter „Konfirmációi kisebb Káté“-ja átdolgozásához.

(Folytatás.)

Ezenkívül bármennyire igaz és helyes a vallást általában s különösen a zsidó és keresztyén vallást az isteni kijelentésre vinni vissza, sőt mint kathekozichén „Isten kijelentését“ mutatni fel: nem szabad felednünk, hogy a vallás mégis inkább a kijelentésnek nem annyira történeti ténye, mint inkább annak tartalma, sőt egyénileg elsajátított tartalma, mint üdv-, illetőleg váltságérzet és élet. Mert mindenütt, a hol

e megkülönböztetés kellőleg nem érvényesül, könnyen előáll az a veszély, hogy a vallás, mint kijelentés, igen könnyen „tudtulatás“-nak s az evangélium kegyelmi ereje, élethatalma „Jézus tudományának“, „tan“-nak fog feltűnni, melyet elég tudni. Hogy a Nagy Péter műve e veszélyt nem tudta teljesen elkerülni, kétségen kívül áll.

S még egy szerkezeti kérdést. Ha a hittani elemek elszórva vannak a történetiek közt: az erkölcs-tani egy pár (öngyilkosság, hogyan éljünk Isten javával? Isten, magunk és felebarátaink iránti kötelességeink) úgy elvesz egyebek közt, hogy valójában alig kapnak helyet másként, mint egy pár „tanulság“ alakjában. Igaz ugyan, hogy a hit- és erkölcs-tan együttes tárgyalása — a mint itt az másként nem is képzelhető — egyike a legnehezebben megoldható sythematicai és methodologiai kérdéseknek. De azt hiszem, nem tévedek, midőn azt állítom, hogy e tekintetben a legszerencsésebb utmutatót Kálvin adta, midőn az erkölcs-tani kérdéseket „A keresztyén ember élete“ cím alatt a Szentlélekről szóló részben tárgyalja, mint annak az egyénben való munkálkodását: az „ujjászületésnek“ eredményeként s a „megszentelődés“ utjának felmutatása gyanánt. Ez lenne érvényesítendő itt is.

Ezeket általában megjegyezve, egyebeket arra az összehasonlításra hagyok, a melyet

II.

a Nagy Péter műve és egy pár hasonnemű kiváló irodalmi termék közt feltüntetni ígertem.

Ilyen művekül tekintem: Dr. Luther Márton „Kiskátéját“, a „Heidelbergi Káté“-t, Kálvinnak az „Institutio“ első kiadását, mely „brevis enchiridion“, de még inkább a két „Catechismus, seu christianae religionis institutio“-t, a melyek közül az első 1538-ból „..... genevensis ecclesiae suffragiis recepta“, a felnőtt, de egyszerű hívők Kátéja gyanánt tekinthető; a másik 1542-ből, illetőleg 45-ből való, s a mely a híres „Genfi Káté“: Catechismus ecclesiae Genevensis hoc est formula erudiendi pueros in doctrina Christi“, a melyeknek még rövidebbre vont tartalmát foglalja magában az a „Confessio fidei, in quam jurare cives omnes genevenses, jussi sunt: exscripta e catechismo genevensis. S végre az újabbkori művek közül Schwarz Károly gothai superintendens „Grundriss der christlichen Lehre“ c. művét.

A Luther kátéja minden történeti elemet nélkülöz. Műve a lehető legrövidebb paraphrasisos magyarázattal tárgyalja: I. A tíz parancsolatot. II. Az apostoli hitformát. III. Az Uri imádságot. IV. A keresztséget és V. Az úrvacsorát. Függetlenül adva az „egyházi hatalmat“ vagy „a kulcsok hatalmát“. Nincs benne semmi egyéb, mint a mit a gyermeknek szóról-szóra, mint a „Miatyánkot“ meg kell tanulni, beemlézni.

A Kálvin „Institutio“-jának első kiadása is kátészerű legalább a beosztásában. A historia hiányzik belőle. Egymásután következő fejezetei: I. A törvényről (tíz parancsolat); II. A hitről (Hiszek egy.); III. Az imádságról (Mi Atyánk.); IV. A szákramentumokról (keresztség és urvacsora); (Az V. „A hamis szákramentumokról“ — a más öt róm. kath. szákramentumról polemikus rész, mely magához a rendszerhez nem számítható oda); VI. Az egyházi hatalomról és állami kormányzásról, minden történeti anyag nélkül sokkal inkább az egyéni üdvélet folyamatának felmutatása az üdvtörténetre támaszkodva, mint megfordítva. Gondolatmenete az 5-ik fejezet leszámításával fenmaradó 5 fejezetnek megfelelően: bűn, váltság, kegyelemeszköz, támogató kegyelemeszközök (a kegyelem látható eszközei és pecsétjei: a két szákramentum) és a keresztyén élet általában

és az állami életben különösen. Tárgyalása már alapos, sőt tudományos, úgy, hogy e tekintetben már mintául nem vehető.

Kálvinnak az említett kátéi közül az első a következő beosztást mutatja: 1. Az ember vallásra született. 2. Az igaz és hamis vallás közti különbség. 3. Mit kell tudnunk Istenről? 4. Mit az emberről? 5. A szabad akaratról. 6. A bűnről és halálról. 7. Hogyan vitetünk vissza az üdvre és életre. 8. Az Ur törvényéről (tiz parancs magyarázata). 9. A törvény summája. 10. Egyedül a törvényből mi származik reánk? 11. A törvény lépcső a Krisztusra. 12. Krisztust a hit által kell megragadnunk. 13. A kiválasztásról és predestinációról. 14. Mi az igazi hit? 15. A hit Isten ajándéka. 16. Krisztusban igazulunk meg a hit által. 17. Hit által szenteltetünk meg a törvény iránti engedelmisségben. 18. A bűnbánatról és újjászületésről. 19. A hitből való megigazulás és a jó cselekedetek. 20. Az apostoli hitvallás (és magyarázata). 21. Mi a reménység? 22. Az imádkozásról. 23. Mire kell néznünk az imádkozásban? 24. A „Miatyánk“ magyarázata. 25. A folytonos imádkozás. 26. A szakramentumokról. 27. Kereszttség. 28. Urvacsora. 29. Az egyház pásztorairól és azoknak hatalmáról. 30. Az emberi tradíciókról. 31. A felsőségről.

„*Confessio fidei*“-je egymásután következő tételei: 1. Az Isten ígéről. 2. Az egy Istenről. 3. Az Isten törvényéről. 4. Az ember természetéről. 5. Az ember önmagában kárhozott. 6. Az üdv a Krisztusban. 7. Megigazulás a Krisztusban. 8. Újjászületés a Kr.-ban. 9. A folytonos tökéletesedés útja. 10. Isten kegyelméből van bennünk minden jó. 11. A hit. 12. Isten segedelmé egyedül a Kr. közbenjárása által. 13. Az imádkozásnak értelemmel és lélekkel kell történnie. 14. A szakramentumokról. 15. Kereszttség. 16. Urvacsora. 17. Az emberi hagyományok. 18. Az egyházzól. 19. A kirekesztésről. 20. Az ige szolgálóról (papokról). 21. A polgári felsőségről.

(Vége. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1905. február 16.

Elnökölt dr. Bartók György püspök. Jegyzett Módy Elek levéltárnok. Jelen voltak: Kemessey Béla főjegyző, Becsek Lajos, Incze Gerő, Deésy Gyula, Lészay Ferencz, Váró Ferencz és dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok, valamint dr. Kádár János titkár és Maksay János számvevő.

Főtiszteletű püspök aa. bejelentvén, hogy báró Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok akadályozva van a megjelenésben, az ülést megnyitja.

Az egyházkerületi főtörvényszék f. év február 1-én tartott ülésének 2-ik jkvi számú előterjesztése alapján, az egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától föltételezetten, magáévá tette ig. tanácsunk a főtörvényszék ama határozatát, mely szerint az összes főtörvényszéki bírák részére napidíj állapíttassék meg az üléseken való részvételért és hogy ezen felül az egyházkerületi főjegyző minden érdemi határozattal, avagy ítélettel eldöntött perügven 10—10 K jegyzői illetéket számíthasson fel, valamint hogy a fegyelmi ügyek referensei részére is, érdemi határozatot kívánó ügyekben 10—10 K munkadíj állapíttassék meg.

Ugyancsak a főtörvényszék javaslata alapján körlevélileg figyelmezteti ig. tanácsunk az egyházmegyei közügyigazgatókat, hogy a fegyelmi eljárás rendjén csakis oly ügyeknél vegyenek részt az ítélethozatalban, a melyeknél ügyészi teendőket nem végeztek, mert ugyanazon ügyben, mint közvádlók és ítélőbírák nem szerepelhetnek.

A sófalvi papi állás meghívás útján betöltetvén, az illetékes esperes fölterjesztette az idevonatkozó iratokat felülvizsgálás végett. Minthogy az eljárás ellen felebbezés be nem adatott, a meghívási eljárás tudomásul vétetett.

Hivatalos figyelmeztetés alapján értesült a főhatóság arról, hogy a papi lakásoknak egyes szobái néhol szövetkezeti helyiségnek vagy postahivatalnak használatnak, szóval házbér ellenében értékesíttetnek. Hogy kellő módon elbíráható adatok álljanak e tekintetben rendelkezésre, körlevélileg fölhivatnak az esperesek az ilyen esetek bejelentésére.

Az ótordai ehk. toronyépítési szerződése, a pótlólag beérkezett felvilágosítások alapján, megerősítést nyert.

Nagy József nagyszebeni lelkész indokolt kérésére előterjesztést tesz ig. tanácsunk a vall. és közokt. miniszter urhoz aziránt, hogy a kongruatörvény alapján ismerje el jogosultságát Nagyszebenben egy hitoktató-kápláni állás rendszeresítésének.

Barabás Árpád magyarókeréki lelkész részére, 100 K gyermeknevelési segély utalványoztatott.

Özv. Simon Jánosné segélykérését nem találta teljesíthetőnek ig. tanácsunk.

Demeter Kálmán magyarnagyszombori volt lelkésztől, az ellene meghozott fegyelmi ítélet következtében, 3 évre megvonta a minisztérium az állami fizetésekiegészítési összeget. Minthogy azonban a kongrua megvonására törvény szerint csak súlyos erkölcsi vétség avagy államellenes magatartás fenforgása esetén van joga a minisztériumnak, ig. tanácsunk előterjesztéssel élt a határozat ellen, igazolván azt, hogy jelen esetben csak szolgálati mulasztások miatt történt az illető lelkész elítéltetése.

Jáni Lajos martonfalvi lelkész ellen eljárás bevezetése válván szükségessé, az illetékes esperes érdekeltsége miatt, főt. Püspök aa. javaslatára, az orbai ehk. bíróságát delegálta ig. tanácsunk.

A nagysajói ehk. egyik üresen álló egyházkerületi közgyűlési képviselői állásának betöltésére a választás elrendeltetett.

A küsmödi ev. ref. ehk. közelebből leégett iskola-épülete, 1000 K-t meghaladó értéke daczára 200 K-ig volt tűz ellen biztosítva és így a biztosító intézet csak ennyi kárpótlást utalt ki. A különbözőzeti összeg erejéig felelőssé tette ig. tanácsunk Baczó Lajos volt lelkészt és az akkori presbiteriumot és hasonló károsodások elkerülése céljából körlevélileg figyelmezteti az összes egyházakat a biztosítási kötvények revideálására, azzal a hozzáadással, hogy jövőre az ily károkért kizárólag a lelkészek tétetnek anyagilag felelőssé, miért is különösen érdekükben áll a nem teljes értékig való biztosításokat mentől előbb kiigazíttatni.

Indokolt előterjesztés alapján megengedte ig. tanácsunk a csőrai leányegyházközségnek, hogy 5 h. legelőjét eladhassa és a befolyó vételárból 1000 K-t fölhasználhasson a templom újraépítésére, melynek 3400 K költségéből az így még fedezetlenül álló 2400 K-t Barcsay Gábor nemes pátronus aa. fedezi.

A könyvalakban megjelenő hivatalos nyomtatványok póstai portómentességét nem engedélyezi a keresk. miniszter azért, mert azok czimlapjain a hivatalos jelleg kitüntetve nincsen, hanem az egyházkerületi és konventi stb. jegyzők neve szerepel azokon szerzői avagy kiadói minőségben. Hogy a portómentesség kedvezményét e formáságért el ne veszítsük, intézkedéseket tett ig. tanácsunk a kifogásolt eljárási módozat megváltoztatása iránt.

Csiszér Zsigmond körispataki beszolgáló lelkész részére, az ottani róm. kath. iskolában végzett hitoktatásért, 100 K honoráriumot utalt ki ig. tanácsunk.

A nyáradszentimrei ehk. arra kért engedélyt, hogy keveset jövedelmező földjeit eladhassa, mert a befolyó vételár 8%-os kamatoztatásával magasabb jövedelmet remél elérhetni. Ig. tanácsunk azonban a kérést nem teljesítette, elvi szempontból nem helyeselve az egyházi ingatlanok elidegenítését.

Az ehkerületi ügyvéd évi jelentése áttétetett egy bizottsághoz felülvizsgálás végett.

Bibarczfalvi ehk. községünk kepeváltási szabályzata, némi módosítással, megerősítést nyert.

A mohai ehk. kepekiróvási eljárása ellen panasz érkezvén be, ennek alapján ig. tanácsunk az idevonaikozó ehmegeyi intézkedéseket föloldotta és az egyházat a hivel szemben való méltányos eljárásra utasította.

A magyarhermányi ehk. régi kántori telkének és a dicsőszentmártoni ehk. távolfekvő és használhatlan földjeinek eladása fölött kötött szerződések megerősítést nyertek, azzal a föltétellel, hogy a vételárból alkalmas időben, ismét földbirtok vásároltassék.

Gáspár Sámuel alsószovátai lelkész kérésére megengedte ig. tanácsunk, hogy a f. 1905. év végéig káplánt alkalmazhasson, de miután szolgálatképtelensége beigazolást nyert, fölhivatott nyugdíjazási kérésének beadására, hogy 1906. jan. 1-re rendes lelkésszel legyen az állás betölthető.

Szentistváni ehk. községünknek megengedtetett, hogy papi állását még egy évig üresen tarthassa.

Jóváhagyó tudomásul szolgált a theol. fakultás vizsgáló bizottságának ama határozata, mely szerint a rendkívüli időben jelentkező ifjak terhére 30 K. vizsgadíjat állapított meg.

Néhány ehk. községünk nem találván fedezetet központból fölvevett építési adósságának törlesztésére, a tartozás leírását kérte. Ig. tanácsunk egy bizottsághoz tette át e kéréseket együttes elbírálás végett.

A szilágyszolnoki ehk. közpénztárának 1903. évi számadása, valamint a makkfalvi iskola számadása és költségvetése, nemkülönb a budapesti bérházak negyedévi elszámolása, a számvevői javaslatok értelmében, elfogadtatott.

Végül kimondotta ig. tanácsunk, hogy körlevélileg utasítja az összes ehk. községeket arra, miszerint az eddigi eljárástól eltérően mindennemű egyházhivatalnoki javadalmat állítsanak be a költségvetésekbe és számadásokba, mert máskülönb az ehk. gazdasági helyzetéről tiszta képet a fölöttes hatóságok nem nyerhetnek.

Még néhány apróbb ügy elintézése után elnök aa. az ülést bezárta.

r. s.

Előfizetési felhívás.

„Fogjátok meg a rókákat és a rókafiat, kik szőlőinket (az anyaszentegyházat) pusztítják, mert a mi szőlőink virágzásban vagnak.”
(Énekek éneke II. 15.)

„Evangéliom szerint reformált Hitvédelem az ujrakeresztelkedő baptisták ellen“ című füzetemre előfizetést hirdetek. A kis füzet február hó végén fog megjelenni. Egy füzet ára 20 fillér lesz, aki 10 példányt rendel, portómentesen küldöm meg neki. Aki 100 példányt rendel a gyülekezetben való szétosztásra féláron és portómentesen kapja.

Tisztelettel kérem azért a nagy tisztelendő lelkész urakat és minden egyházunkat igazán szerető atyáknfiát, hogy engemet e kis füzet kiadásában támogatni sziveskedjenek, és a baptizmus ellen több éve folytatott küzdelemben megsegítsenek. Ismeretes, hogy

személyesen és írásban több éve munkálkodok e lelki-tévelygésnek, legjobban megtudom itélni, hogy ez az amerikából ide csempészett lelki pestis mind testileg, mind lelkileg tönkre teszi magyar kálvinista népünket, keresztyéni s felebaráti kötelességem egész erőmmel és odaadással munkálkodni ellenök, ki szememmel láttam és az élet iskolájában tapasztaltam, hogy közönséges szent csaláson és szentiforgatáson alapszik az egész. Ime, ezért folytatok én is missiót ellenök s tartom szemmel egyházromboló munkájokat s megjelenek felvilágosító füzeteimmel ott, ahova ők hivatalosan betolakodnak. És én nem is tehetek másképen, mert ha visszagondolok azon községekre, ahová e lelki pestis belopódzott s felszámítom, hogy mennyi botrány, versengés és könnynek lett okozója, hogy mily károkat okozott ev. ref. egyházainknak nem nézhetem el, hogy mi hideg udvariassággal s közönyösen hagyjuk őket gyujtogatni, ahelyett, hogy mentenök, ami még megmenthető.

De én személyesen csak ritkán vagy egyáltalában nem lehetek ott, ahova ők bujkálnak, mert ezt nekem anyagi körülményeim meg nem engedik, de igenis megjelenhetek a nép közt füzeteim által, ha egyházunk őrei nekem segítségül jönnek, és felvilágosíthatom a könnyen hívő és lépemenő ev. ref. híveket, a mint tettem azt személyesen és nagy sikerrel a tavasszal, mikor egy biharmegyei falucskában időztem, egy ref. földmives házába olyan alkalomra léptem be, midőn a ref. hivel telt házban egy baptista próféta asszony ugyan szorgalmasan térített és gyalázta ami hittételeinket, ami népünk meg csak ámult, bámult, de védelmére senki sem kelt egyházunknak.

Ekkor én, mint idögen, engedelmet kértem a szólásra és hittételeinket a ref. hivel tetszésére és meglegedésére megvédtem, szoltam először ahogy ők kezdik a térítést Pál apostolnak II. Korinth. 6. r. 17. verséről. Kimutattam, hogy mily nagyot tévednek itt, aztán az egyházi fenytékről, majd a gyermek kereszttség okos és szükséges voltáról, az urvasora illendő és tisztességes kiszolgálásáról, a térdeplésről és mindazokról, amikért ők az egyházat elhagyják. A vitában én győztem és az asszony megszegyenült s a félig elbolondított hivel egyházunkhoz visszatértek. Ime ezt a jelenetet fogja füzetem tartalmazni.

Ujlag kérem azért azokat, akik eddig pártfogóim voltak, most se hagyjanak magamra ez üdvös munkában. Maradok atyaiúi szeretettel és mély tisztelettel Debreczenben, 1905. február 7.

Faragó György,
Erzsébet-ut 21. szám.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre néve a szerkesztőség jentartja saját elhatározását.

Medgyes Lajos költeményei. (Brassó, a „Brassói Lapok“ könyvnyomdája. 1904.) A gyermeki szeretetnek igazán megható tanubizonyosága ez a szép nagy kötet, a melyet Medgyes Lajos leánya és veje: Versényi György tanár adtak ki egy 23 ives könyvben, a költő arcképével. Ds ékesszavu papja élénken emlékezetében van még a Szamosparti kis városnak, hol élete javarészét töltötte.

Ennek egyik külső jele az a márványtábla is, melylyel a paplakot a mult ősszel nagy ünnepségekkel megjelölték. A szabadságharcz története sem feledkezik el a sokat szenvedett, lelkes honfiról, aki nagyon közel állott ahhoz, hogy vértanujává legyen a szent ügynek s aki az elnyomatás keserves napjaiban reményt s hitet öntött a csüggedők lelkébe. Szívréható egyházi beszédei még sokáig hangzanak a szöszékről. Most, amikor oly könnyen szoktunk feledni, az ő költői neve fenmaradásáról az iskolák is gondoskodnak, ahol pedig csak a tűzpróbát kiállott alkotások számíthatnak méltánylásra. Midőn tehát a kiadók kegyeletes áldozatot hoztak édesatyjok áldott emlékének, egyuttal az irodalomnak is jelentős szolgálatot tettek azal, hogy Medgyes Lajos költeményeit e kötetben könynyebben hozzáférhetőkké tették. A költő életrajzát Versényi György meleg közvetlenséggel, magas lendülettel írta meg. A kötetet az az emlékbeszéd zárja be, melyet ugyancsak ő tartott, az Erdélyi Irodalmi Társaság egyik közgyűlésén. A könyv ára 4 korona. Kedves kötelességünknek tartjuk, hogy olvasóink figyelmét felhívjuk reá.

Cs. Papp József.

A Ref. Zeneközlöny februári száma is kezünkbe jutott, melyből azt a határozott meggyőződést merithetjük, hogy e magas színvonalon tartott szaklap fényesen beváltja a hozzá fűzött szép reményeket. Az *Orgonarovat* 4 egyházi éneket tartalmaz orgonára kidolgozva; köztük a *Hymnust* is, melynek orgonistáink hazafias templomi ünnepélyeken, legközelebb pedig márcz. 15-én nagy hasznát veszik. Ugyancsak az *Orgonarovat* még 6, igen csinos orgona elő- és utójátékot ad, melyek között a Hodossy-féle magyaros preludium méltó feltűnést kelt s felszínre hozza azt a még eldöntetlen kérdést, hogy a magyaros zene bevihető-e egyházi zenénkbe anélkül, hogy utóbbinak méltóságát veszélyeztetné? E kérdés még sok tollharczra fog alkalmat adni s a kérdés tisztázásának érdeme a ref. zeneközlönynek tudandó be. Az *Énekkarovatban* találunk egy szép templomi s egy temetési éneket férfikarra kidolgozva. A *Lányi Fohásza* minden kritikán felül áll s ambiciózus énekkarainknak kedvencz darabja lesz e nagyszerű alkotás. Ugyancsak e rovatban látjuk azt a „*Két magyar dalt*“, melyet illusztris szerzője, Lányi Ernő a sárospataki ref. főiskolai énekkarnak ajánlott. E két dalról legszebb bírálatot fog mondani a magyar nép, mely csakhamar hazafias ihlettel fogja zengeni a magyar népdalirodalom e két gyöngyszemét. Az *Iskolarovat* 3 éneket és dalt tartalmaz 2 és 3 szözlamban. — A Ref. Zeneközlönyt *Fővenyessy* Bertalan sárospataki ref. orgonista szerkeszti s adja ki. Előfizetési ára egész évre 10 korona. Számonként is beszerezhető 1 koronájával. Melegen ajánljuk minden igaz ref. ember pártfogásába.

KÜLÖNFÉLÉK.

A második budapesti ev. ref. országos zsinat második ülészaka. Az 1904. év. november havának 10-én megnyíló második budapesti zsinat második ülészakaát főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az ev. ref. országos zsinat elnökei, folyó évi márczius hó 16. (tizenhatodikán) délelőtt $\frac{3}{4}$ 10 órakor fogják megnyitni Budapesten, az ügyvédi kamara Szemere-utcza épületében. Erről a körülményről a zsinat mélyen tisztelt tagjait, a főtiszteletű és nagyméltóságú elnökségtől nyert megbízatásom értelmében, addig is tisztelettel tájékoztatom, míg a zsinati elnökség meghívói a püspöki hivatalok útján szétküldetnének. Kiváló tisztelettel, kelt Debreczenben, a ref. főiskolában, 1905. évi február hó 17. Sass Béla s. k. ref. theol. akad. tanár, mint zsinati jegyző.

A kolozsvári ev. ref. theol. ifjusága Tordán e hó 18-dikán fényesen sikerült tánczestélyt rendezett. Torda hazafias polgársága meleg szeretettel fogadta a leránduló ifjuságot s a város nemes polgárságának odaadó önzetlensége volt egyik legnagyobb biztosítéka a fényes sikernek. Az estély műsorának egyik legszebb, legérde-

sebb pontját — eltekintve a zenei pontok és szavalatok kiválóságától — *Kenessey* Béla theol. igazgató gyönyörű nyelvezettel, mély tudással megírt felolvasása képezte, ki a héber zenéről tartott a nagyszámu közönségnek igen tanulságos ismertetést. Különbzen az estély ugy erkölcsös, mint anyagi tekintetben csak dicséretére válik fakultásunk ifjuságának, kik az élvezetes kirándulást tanulmányozással is összekötötték, a mennyiben a város bánya-műveinek érdekességeit is megtekintették.

A kolozsvári Bethlen Gábor kör a mult napokban tartotta meg félévzáró közgyűlését a theologia nagyobbik tantermében, Balogh Gábor joghallgató, ez idei elnök elnöklete alatt. A közgyűlés főtárgya a tisztviselők jelentése volt, mely egyuttal a kör mult félévi működéséről számolt be. E szerint rendezett a kör két felolvasó és egy Bocskay emlékünnepelet, melyek mindenike úgy erkölcsileg, mint anyagilag szépen sikerült. A beszámoló után a kör jövő félévi programjának megállapításával a közgyűlés véget ért.

Vallásos estély. A ref. theologia dísztermében e hó 19-én vallásos estély volt tartva, melyen *Seprődi* János ref. koll. tanár tartott igen tanulságos és vonzó előadást a XVI. és XVII. század vallásos életéről, a nagyszámu érdeklődő közönségnek.

Esküvő. E hó 21-én esküdtek örök hűséget egymásnak *Szász* Béla magyardécsi ref. lelkész és *Parádi* Gizella, néhai Parádi Kálmán koll. tanár és tanügyi előadó bájos leánya. A fiatal párnak boldogságot, szerencsét kívánunk mi is.

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás „Theologus Kör“-ének a „*Magy. pénzváltó és leszámítoló bank erdélyrészi fiókosztálya* 25 koronát adományozott. Fogadja a nemes pénztintézet e lapok hasábjairól is a Theologus kör és annak ifjusága hálás köszönetét. Vajha többi pénztintézeteink figyelme és támogató jóindulata e nemes célu egyesületet pártfogásába venné.

A kisölvedi indítványhoz. Több helyről felvilágosítás érkezett a kisölvedi ref. lelkészi hivatalhoz aziránt, hogy a helyi presbiterium tervezete a személyes adót illetőleg nagy aránytalanságot szülne. Az egyház presbiteriumának csak a barsi adatok állottak rendelkezésére és hogy ehhez képest jól választotta meg az adózás formáját, bizonyítja az, hogy e tervezetet a barsi lelkész-értekezlet magáévá tette. Mivel azonban tudjuk, hogy a törvény alkotásánál egyetemes szempontoknak kell érvényesülniök, ennélfogva a kisölvedi presbiterium elhatározta, hogy a zsinathoz felterjesztendő kérvényében a személyadót családfőkénti 1 koronában kéri megállapítani, melyhez a többi presbiteriumok szives csatlakozását tisztelettel kéri. Kisölved, 1905. február hó 19-én. Patay Miklós, ref. pap.

Rauwenhoff—Bartha Dezső: „A protestantizmus története“ cz. munkára az erd. ev. ref. egyh. ker. Értekezlete utasítására előfizetési felhívást bocsátott ki az elnökség. A kolozsvári ref. theol. fakultás hallgatói közül előfizetésre jelentkeztek: Tótkés József, Tótkés Ernő, Sárkány Lajos, Biró Lajos, Bartha Péter, Kiss Endre, Székely János, Varga Gyula, Tárczy Károly tanárjelölt, Bodoni László, Tótkés András (2 példány), Szabó Géza, Kovács György, Istók Sándor, Serester Tamás, Fosztó Dénes segéd lelkész, Porzsolt István, Dengel Géza, Máthé Sándor, Gidófalvi Károly, Miklós Pál, Imre Lajos, Molnár Ödön, Demeter Antal, Jancsó Lázár, Maksai Elemér, Fancsali Sándor, Péter Géza, Lázár Ferencz, Jakab György, Gyenge György, Farkas Imre, Csog Sámuel, Benkő Ferencz, Matéka László, Felszegi István, Musnai Ödön, Régeni István, Koszorus István, Szabó Miklós, Puskás Kálmán, Kiss Károly, Csia Pál, Balogh Árpád, Varga Zsigmond, Hideg János, Nagy Géza, K. Nagy Lajos, Szabó Andor, Dezső Zoltán, Szabó Gyula, Lőrinczi Árpád, Erdei József, Pál Lajos, Magyar Domokos, Biró Dezső, G. Kovás István, Soó Sándor, Rác Lajos, Sebestyén Endre, Vass István, Balog Imre, Nagy Endre, Nagy Béla, Tövissy József, Konrádi György, összesen 66-on 67 példányra. A fenti kimutatás theol. fakultásunk ifjuságának nemes érdeklődéséről és áldozatkészségéről tesz tanuságot.

Ev. ref. templom-alapra *Csucsán*, 1905. febr. hó 25-én a vasuti vendéglő termeiben tánczestélyt rendez egy a magyarság és a ref. egyház ügyeiért buzgolkodó

társaság, melynek élén *Imre József* és dr. *Katona Gyula* elnökök állanak. Ajánljuk olvasóink figyelmébe és pártfogásába a nemes célra törekvők munkásságát.

Hálás köszönet. A széki egyházmegyében fekvő alsó-ilosvai egyházközségem azon egyházak közé tartozik, melyeket boldog emlékü Szász Domokos püspökünk teremtő lelke itt az oláhság tengerében a 80-as években hívott az az egyházkerület tetemes segítségével életre. Az alig pár száz lelket számláló egyházközség azóta nemcsak tagjai számában tetemesen megnövekedett, hanem szellemi, erkölcsi és anyagi tekintetben is jöllehet folyton építkezett, hűveinek buzgósága folyton tetemes előhaladást tett. Ujabban nagydebreci szárványunkban lakó nagybirtokos, méltóságos Barcsay Tamás ur segítette egy rég óhajtott céljának megvalósulása felé, midőn nemes szíve, erős fajszeretete és egyházas érzülete által indíttatva, boldogult neje báró Bornemissza Eszter emlékére, egyházközségünknek kőtorony építési alap javára 500 azaz ötszáz koronát adni kegyeskedett. Fogadja óméltósága e helyen is magam és kicsiny egyházam nevében őszinte köszönetemet.

Szenzációs zsurnalisztikai jubileum. Az „Egyetértés”, mely a hazai zsurnalistikában a legelső helyek egyikét foglalja el és amely mint politikai tényező is igen nevezetes, a közel jövőben nagy ünnepet ül. Ez év tavaszán lesz ugyanis negyven éve annak, hogy az Egyetértés fennáll. Az évfordulót a legnagyobb magyar lap igen érdekes módon fogja megünnepelni, amennyiben olyan jubirális számot ad ki, aminőre még aligha volt eset valahol. Jubileuma alkalmából ugyanis az Egyetértés 230—250 oldal terjedelmű disz-számot ad ki. Ez egy 500 600 oldalas kisebb alakú lapnak felel meg. A jubirális szám igen fényes kiállítású és rendkívül gazdag tartalmu lesz. A mesteri illusztrációknak egész tömege fogja díszíteni, azoknál a magyar irodalom legjelesebbjeitől lesznek benne dolgozatok, tudományos és szépirodalmi közlemények, sőt egy teljes regény is. Egy-egy ilyen óriási lappéldánynak a nyers előállítási költsége mintegy 6 koronára rug. Ilyen módon akarja az Egyetértés leróni háláját a magyar olvasóközönség iránt, mely négy hosszú évtizeden át a legmelegebb rokonszenvvel támogatta. Hogy a lap előfizetői megkapják a jubirális disz-számot, mely egymagában egy egész kis könyvvel fog fölérti, az természetes. Az Egyetértés azonban úgy intézkedik, hogy az óriási lapszámot emlékképpé azok is megszerezhessek, akik nem tartoznak az előfizetők sorába. E célra elegenccő, ha az érdeklődők levelben fordulnak a kiadóhivatalhoz (Budapest. IV. Vármegyeház-utca 11.) amely levelhez az expedíció költségeinek fedezésére 50 fillér melléklendő levélbélyegeket. Tekintettel arra, hogy az óriási disz-példány csak bizonyos korlátolt számban jelenik meg, ajánlatos, hogy azok, akik a legalább 200 oldalas, jubirális Egyetértést meg akarják kapni, mielőbb forduljanak eziránt a kiadóhivatalhoz.

Nyilvános nyugtázás. A *strezakereszisórai* ev. ref. egyház inaháza építésére Fogarason adakoztak:

(Folytatás.) N. N., N. N., N. N., 10—10 fillér. Pongrátz Janka, Kunna Emil, Mándelné 10—10 f. Goldbergné. Prohaszka Lajos 20—20 f. Georg K. 10 f. N. N. 20 f. N. N. 25 f. N. N. 40 f. N. N., N. N., Lesman, Karl Vezner, Hun 20—20 f. Babós Sándor 10 f. N. N., Riedelné, Eliz Pap, N. N. 20—20 f. Jakab 40 f. Szabó Ferencz 20 f. Dr. Fehérváry 40 f. Fábian Gerencz 20 f. Krempelcz János 40 f. Paljánk N., Netelar 10—10 f. Seemaier János 20 f. N. N. 13 f. Gergely Károly, Greger Lujza, Kacs S. 20—20 f. Sombory Ignác 1 kor. Sekestyén Éde 30 f. Schornher Elize 10 f., Magari Kálmáné 40 f. Haupt 20 f. N. N., N. N. 10—10 f. N. N. 20 f. N. N., N. N., S. I. 10—10 f. Modjesch Paul 20 f. Welter András, Johann N., Krausz Emil 10—10 f. Rauch, Hor 20—20 f. Szóts István 1 f. Hartman 20 f. Vagner Adolf 10 f. Keresztes József 20 f. Mazura 30 f. Wazek, N. N., N. N., N. N. 10—10 f. Pápai József 20 f. N. N. 10 f. N. N. 20 f. Váró Béni 5 kor. Pál Ferencz 1 korona. Tarjay 2 kor. Vargyas Ferencz 10 f. Madora Márton 20 f. Simon Endrené 10 f. Goldman 1 kor. Özv. Voodné 10 fi B. J. 10 f. Aladin Jul 1 kor. N. N. 10 f. Nádudvari 1 kor. Valski 20 f. Kenzed K. 8 f. Vinter Károly 10 f. Náhoczki S. 20 f. Nádudvari 60 f. Özv. Szentpáliné 04 f. Fleil 20 f. N. N. 30 f. König Károly 20 f. Johan F. 20 f. N. N. 10 f. Mircea pap 30 f. N. N. 10 f. N. N. 10 f. G. B. 30 f. N. N. 1 kor. Grenspiringer Albert 1 kor. Goki Zsigmond 40 f. Csiki Mihály 10 f. N. 10 f. Vester B. 20 f. N. N. 20 f. . . . 40 f. Stroika 40 f. Kiss Vilma 20 f. Lujze Blosz 20 f. Dhis Gean 50 f. M. Canea 20 f. Atron Waszil 20 f. Joan B. 20 f. Valdm 10 f. Lina 10 f. József 20 f. . . . 40 f. Lentó Cornér 20 f. Kis Szabó Ferencz 20 f. Liht L. 20 f. Szabó 10 f. Krempelcz Károly 20 f. Lőrincz Málv 10 f. Constanta Mandr 34 f. Bóer 40 f. Fridrik 1 kor. Vasil B. 20 f. Pap Eug 20 f. N. N. 10 f. Lanrián Holb 20 f. Anika Bortiv 20 f. Joan Gim 1 kor. Petró Roska, Simion Mandr, N., Aleze Domitru 20—20 f. Pebru L., Nikole, Mária Esán, N., 10—10 f. Neula János 20 f. N. N. 10 f.

X. X. 10 f. S. 40 f. Rosanda Opetku 10 Joan Coman 10 f. N. N. 20 f. . . . 10 f. Joan Sirb 10 f. többen 30 f. Georg Mandrean 20 f. O. P. 60 f. Kesz Mihály és József 2 kor. Für és Srig 20—20 f. Katinea N. 20 f. Moldován György 10 f. Várnai Sándor 2 kor. N. N. 20 f. N. N. 10 f. Fülöp T. 1 kor. Bodnár Lajos, Balla József, Loffle 10—10 f. Herberth 40 f. Zander 10 f. Hamar Imre, Sarbán Ferencz, V. Flóris 20—20 f. Lantos József 10 f., Bucci Istvánné 60 f. Gyárfás Ferenczné 50 f. Horváth Z. 20 f. Welter Andor 20 f. Felmen Ferencz, Romenhal, Tamás Gyula 10—10 fillér. Bedő Ferencz 1 kor. N. Venczel 40 f. Gyulai Modr 50 f. Valter János 10 f. Floris N. 10 f. Olmucz Albert 5 f. József Krenpel 5 f. Odná György 20 f. Deich Ármín, Dienes Biltha J. 10—10 f. Szentgyörgyi József 1 kor. Triczki 2 f. Holop 20 f. Szabó Péter 10 f. Tabán János: 10 f. Bartha Károly 20 f. Rákosi József 40 f. Tiboldi István, Hamar János, P. A. B., Nagy Sándor, Zöldi Mihály, Bartók Gyula, Szigeti János 20—20 f. Márián Dénes 6 f. Johan Weish 10 f. Jabab Ferencz 20 f. Szapta János 20 f. Király Sándor 10 f. Mária 26 f. Fhiss Mikhael 20 f. Kontu Vilmos 20 f. Visó T. 10 f. Johan Bior 10 Vass Klára, Tuloz Mihály, Vasil Pap N. N. 20—20 f. Ráposi Anna, Vidám Jánosné, Fogel, Varam 10—10 f. Mária 30 f. Szöcs Károlyné, N. N., Péterfi, Kiss Károly, Poporád Miklós 10—10 f. Bencze Dénes, Özv. Toflea Mária, Mária Krempelz 20—20 f. N. N., N. N., N. N., Prepler József, Reoseán Anna, Szepesi Sándor 10—10 f. Scheider Vilmos 30 f. N. N. 10 f. V. M. 10 f. Gábor Dániel 1 kor. Vraszarics Vladimir, Sző, Szőke Ferencz 10—10 f. Varga Albert 20 f. Schuler János 20 f. Halmyne 10 f. N. N. 20 f. Gizi 10 f. Dpr. öreg 20 f. K. S. 20 f. Szentpáli Gyula 1 kor. P. P. 20 f. Vétronka 40 f. Miklós 30 f. Bácsi József 10 f. Grünbany 20 f. Farkas 10 f. Kovács T. 30 Gyulai 30 f. Parakov Tibor fősz. 20 f. Kuhn 40 f. N. N. 10 f. Müller 20 f. Karl 20 f. Paul Volf 10 f. Szász Eerencz 20 f. Müller J. 20 f. N. N. 10 f. Gätlinger Frigyes 20 f. Grosek József 40 f. Geng N. 10 f. József Virág, Embather Mihály, Anton Miller, Barahás Rózsika, Andre Jáné 20—20 f. N. N. 10 f. N. N. 40 f. Lőrincz Odorik 1 kor. Gál Sándor 10 f. N. N. 20 f. N. N., 20 f. Szász Ferencz, N., Dézsiné, N. 10—10 f. Özv. Báncsó Istvánné 20 f. (Folyt. köv.)

GYÁSZROVAT.

Vásárhelyi László csombordi ev. ref. lelkész életének 53-ik, második boldog házassága 15-ik, lelkipásztori hivatala 28-ik évében rohamos tüdőlob következtében folyó hó 18-án éjfélkor elhunyt. Az önfeláldozó férj, családapa, apát pótló testvér, szerető rokon, hivatásáért élő-haló lelkipásztor hagyta el a kiket szeretett! A szeretet Istene — kinek végére menhetlen tanácsa ezt így akarta — legyen az özvegy gyámola, az árvák atyja, a gyászba borult lelkek vigasztalója! Az elhunytak porai folyó hó 20-án délután 3 órakor adattak át az anyaföldnek. Sirját busan állták körül: Sándor Katicza, özvegye. Vásárhelyi Lajos első házasságából való fia. Vásárhelyi László, Vásárhelyi József, Vásárhelyi Pál, Vásárhelyi Boldizsár, Vásárhelyi János, második házasságából való gyermekei. Vásárhelyi Lőrincz őralja-boldogfalvi lelkész, neje; Vásárhelyi Boldizsár dési lelkész és neje; mint testvérek. Özv. Sándor Józsefné Szatmári Róza, anyósa. Sándor János miriszlói lelkész, Szathmári Pál, neje Sándor Zsuzsa mint sógorok, és egész gyülekezete ifjútól aggig. Legyen nyugalma csendes; emléke áldott!

Szabó Bálint a *baccai* (széki e. m.) e. község lelkésze is a napokban hunyt el. A hatalmas fizikumot legyőzte egy súlyos tüdőgyulladás. Özvegye és négy árvája siratja elhunytát. (Részletes jelentést, vagy tudósítást nem kapván, csak a szomorú halál jelzésére kellett szorítkoznunk). Isten nyugtassa meg szolgáját!

Vizi Lajos, szentsimoni ev. ref. kántortanító, 14 napig tartó súlyos betegségben, 54 éves korában, 30 éves tanítói szorgalmas működése után, folyó év január hó 31-én, éjjeli 1/211 órakor meghalt. Béke poraira!

Dorogi Lajos kisujszállási lelkész, a hevesnagy-kunsági ev. reform. egyházmegye esperese, zsinati képviselő, a tiszántuli egyh. kerület s annak több bizottságának tagja stb. munkás és eredményes élé-

tének 59-ik, áldásos lelkipásztorkodásának 33-ik, s esperességének 14-ik évében 8 heti súlyos szenvedés után í. év február 14-én meghalt. Temetése febr. 16-án d. u. 2 órától kezdődőleg a templomban, és a temetőben lefolyt gyász-szertartás után volt. Áldott legyen az emléke!

Személyi változások az egyházban.

(A választási elnök urakat szívesen kérjük: az eredményekről lapunkat értesíteni kegyeskedjenek.)

Osváth Lajos feketelaki lelkészt a *szatnai* egyh. község egyhangulag hívta meg papjának.

Demes Ferencz sz.-udvarhelyi s. lelkészt a *szent-lászlói* (udvarhelyi e. m.) papjává választotta.

Kádár Andor krasznai helyettes és *Kádár Géza* zilahi helyettes lelkészek kölcsönösen áthelyeztetek, miután az utóbbit a zilahi egyh. község e hó 12-én tartott képviselői közgyűlésén Benkő József törv. elnök indítványára a Szilágyi László halálával megürült egyik papi állásra egyhangulag meghívandónak jelölte ki. („Szilágy“-ból.) — Mindannyinak gratulálunk!

*Budapest*en úgy a ref., mint a luth. egyházban papválasztási mozgalmak vannak. A *ref. egyházban* *Petri Eleknek* a kálvintéri parochiára való áthelyezésével megüresedett józsefvárosi parochia betöltése ügyében volt értekezlet *Hegedűs Sándor* főgondnok elnöke alatt. Ajánlottak: *Molnár Hugó*, *Gergely Antal*, *Juhász László* lelkészek, *Szabó Aladár* és *Hammar István* th. tanárok. Megállapodás híján a pályázat kiírását határozták el. *Gergely Antal* mezőturi lelkész pártja már megkezdte a szervezkedést. — A luth. egyház most szervezett egy második magyar papi állást, melyre a pályázók közt ott van *Masznyik Endre*, a pozsonyi theol. akad. tudós igazgatója is. Mellette emlegetik még *Révész János* nagybányai lelkészt is.

HIVATALOS RÉSZ.

479—1905. sz.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes aaihoz, az összes egyházi és iskolai hatóságokhoz.

Vadaj József: „Protestáns erkölcsi olvasókönyv az ev. ref. népiskolák IV. és V. osztályu tanulói számára (ára kötve 70 f.)“ czimen igen derék segéd-olvasókönyvet adott ki, amely a maga nemében a legjobbak mellé sorakozik. Népiskoláink IV. s következő osztályaiban használatra nemcsak ajánlható, hanem használatát az egyházmegyei hatóságok sürgezzék is.

E könyv szemelőtt tartása gimnáziumaink alsó osztályaiban is nevelési nyereséggel fog járni s ezért úgy a vallásban, mint a magyarnyelv és a történelem tanárainak figyelmébe ajánljuk.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. február hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 581—1905

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi igazgatótanács központi irodájában betöltendő egy, havonkénti 100 koronával javadalmazott fogalmazói állás. Pályázhatnak a fogalmazói minőségben kellő gyakorlottságot szerzett ref. egyének.

A felszerelt folyamodványok márczius 15-ig az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsához terjesztendők be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1905. febr. hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
előadó.

Ad 140—1905. sz.

HELYREIGAZÍTÁS.

Fennírott szám alatt az erkedi lévita-tanítói állásra vonatkozólag közzétett pályázati hirdetésből tévedésből a pályázati határidő kimaradván: e hiány azzal a megjegyzéssel pótolatik, hogy a pályázati határidő *f. év márczius 10.*

Kolozsvárt, 1905. február hó 16.

Dr. Bartók György, püspök.

PÁLYÁZAT.

A sárospataki református főiskola akadémiai igazgatósága pályázatot nyit az u. n. systematika-theologiai katedrára, amelynek munkakörében a ker. hit- és erkölcsstannak, meg a dogmatörténetnek előadása, illetőleg az e tudományok körébe vágó specialcollégiumok, vagy szemináriumok adása tartozik. Heti óraszám 10 (tiz). Tanrendszer-változtatás esetén a megválasztott köteles magát alávétetni az esetleges tantárgyváltoztatásoknak.

Pályázhatnak:

I. oly reform. vallásu, lelkészi képzettségű egyének, akiknek a nevezett tantárgyakból doktori, illetőleg theol. magántanári képesítettségük van; vagy pedig, akiknek nincsen ugyan ilyen képesítettségük, de tudományos irodalmi munkásságuk által, e tudományszakra való képzettségüknek kiválóbb bizonyítékát adták (E. T. 488 §).

II. pályázhatnak oly egyének is, akik ez idő szerint a theol. magántanári minősítés megszerzéséhez, szükséges előfeltételekkel már rendelkeznek.

A teljesen képesített egyén rendes, — a nem teljesen képesített egyén rendkívüli tanárnak választatik.

A) A rendes tanár törzsfizetése: 3400 K. és 600 K. lakáspénz, összesen 4000 korona. A törzsfizetés öt ötödéves korpótlékkal emelkedik. Az első korpótlék 200; a második, harmadik és negyedik 400—400, az ötödik 600 korona. Korpótlékre s az annak megfelelő nyugdíj intézeti jogosultságra csak annak a rendes tanárnak lehet igénye, aki előzőleg már rendes theol. tanárként működött.

B) A rendkívüli tanár fizetése, a rendes tanársághoz megkívántató képesítésnek megszerzéséig 2600 K. és 600 K. lakáspénz; összesen 3200 korona. A képesítés megszerzését három év alatt kell teljesíteni s oklevelének bemutatása után, az egyházkerületi közgyűlés által minden pályázat nélkül rendes tanárnak fog állandósíttatni. A rendkívüli tanárnak e minőségben előtöltött évei, szabályszerű előhaladás és állandósítás esetén mind a korpótléknál, mind a nyugdíj-jogosultságnál beszámíttatik.

A megválasztott rendes tanár a theol. nyugdíjintézetnek jogosult és kötelezett tagja; a rendkívüli tanár azonban csak rendes tanárrá való megválasztása után lesz azá.

A megválasztottnak tanári katedráját 1905. évi szept. 1-sején kell elfoglalni s a megválasztott rendes tanárnak 1906. szept. 10-én tudományos székfoglaló-értekezést kell tartania.

Az egyházkerületi közgyűléshez intézendő folyamodványok — keresztlevéllel, orvosi bizonyítvánnyal, életrajzi vázlattal, a képesítés, az eddigi szolgálatot igazoló és minősítő okmányokkal, esetleg az irodalmi munkálkodást feltüntető kimutatással felszerelve, — 1905. évi márczius hó 31-ig adandók be a főiskola akadémiai igazgatóságához. Sárospatak, 1905. évi február hó.

Az akadémiai igazgatóság.